

Prosociální chování mladých lidí na počátku profesní dráhy

Bc. Andrea Bednářová

Diplomová práce
2018



Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta humanitních studií

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně

Fakulta humanitních studií

Ústav pedagogických věd

akademický rok: 2017/2018

ZADÁNÍ DIPLOMOVÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Bc. Andrea Bednářová**

Osobní číslo: **H160152**

Studijní program: **N7501 Pedagogika**

Studijní obor: **Sociální pedagogika**

Forma studia: **prezenční**

Téma práce: **Prosociální chování mladých lidí na začátku profesní dráhy**

Zásady pro vypracování:

Zpracování rešerše a studium odborné literatury.

Vymezení pojmů a teoretických východisek vztahujících se k oblasti prosociálního chování, časné dospělosti a profesní dráhy jedince.

Příprava metodiky z výzkumné části.

Realizace kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření.

Zpracování a vyhodnocení získaných dat, včetně jejich interpretace.

Prezentace výsledků výzkumu, jejich shrnutí a doporučení pro praxi.

Rozsah diplomové práce:

Rozsah příloh:

Forma zpracování diplomové práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

BAŠTECKÁ, Bohumila. Psychosociální krizová spolupráce. Praha: Grada, 2013. Psyché. ISBN 978-80-247-4195-6.

CHRÁSKA, Miroslav. Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu. Praha: Grada, 2016. Pedagogika. ISBN 978-80-247-5326-3.

LANGMEIER, Josef a Dana KREJČÍŘOVÁ. Vývojová psychologie. Praha: Grada, 2006. Psyché. ISBN 80-247-1284-9.

MATULAYOVÁ, Tatiana, Pavlína JURNÍČKOVÁ a Jakub DOLEŽEL. Motivace k dobrovolnictví. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2016. Monografie. ISBN 978-80-244-5110-7.

VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK. Sociální psychologie. Praha: Grada, 2008. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8.

Vedoucí diplomové práce: **PhDr. Zuzana Hrnčířiková, Ph.D.**

Ústav pedagogických věd

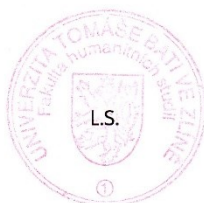
Datum zadání diplomové práce: **22. listopadu 2017**

Termín odevzdání diplomové práce: **20. dubna 2018**

Ve Zlině dne 22. listopadu 2017



doc. Ing. Anežka Lengálová, Ph.D.
děkanka



Mgr. Jakub Hladík, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že

- odevzdáním diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹⁾;
- beru na vědomí, že diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí;
- na moji diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²⁾;
- podle § 60³⁾ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;
- podle § 60³⁾ odst. 2 a 3 mohu užít své dílo – diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že

- elektronická a tištěná verze diplomové práce jsou totožné;
- na diplomové práci jsem pracoval samostatně a použitou literaturu jsem citoval. V případě publikace výsledků budu uveden jako spoluautor.

Ve Zlíně 8.3.2018

.....
Bednářová

¹⁾ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevdělečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledků obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlázení veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracovních vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může za zveřejnění práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

2) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, ušije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

3) zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpověď-li autor takového díla udělil svolení bez vázného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat náhrady chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nezměněno.

(2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.

(3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělků jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložil, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlíáá k větší výdělků dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Diplomová práce se zabývá prosociálním chováním mladých lidí. Cílem práce je zjistit, jak mladí lidé nahlízejí na jednotlivé aspekty prosociálního chování. Teoretická část vymezuje pojmy jako je prosociální chování, teorie, formy a rozvoj prosociálního chování. Další kapitola obsahuje pojmy altruismus, dobročinnost, dárcovství, dobrovolnictví a časná dospělost. Třetí kapitola se zabývá neziskovým sektorem, vymezuje pojmy jako nadace, nadační fond, spolky, obecně prospěšné společnosti, církevní právnické osoby, fundraising a individuální dárcovství. V praktické části je využito kvantitativního výzkumu pomocí dotazníkového šetření. V závěru práce je uvedeno zhodnocení výzkumu a doporučení pro praxi.

Klíčová slova: prosociální chování, altruismus, dobročinnost, dárcovství, dobrovolnictví, časná dospělost, neziskové organizace, typy neziskových organizací, fundraising, individuální dárcovství

ABSTRACT

This diploma thesis focuses on the prosocial behavior of young people. The aim of this diploma thesis is to find out how young people look at individual aspects of prosocial behavior. The theoretical part defines terms such as prosocial behavior, theories, forms and developing of prosocial behavior. The following chapter deals with the altruism, charity, donation, volunteering and early adulthood. The third chapter focuses on nonprofit sector, defines terms such as foundation, endowment funds, generally beneficial companies, association, the church as a legal person, fundraising and individual donation. The practical part uses the quantitative research employing the questionnaire survey. The conclusion of the thesis presents the evaluation of the research and practical recommendations.

Keywords: prosocial behavior, altruism, charity, donation, volunteering, early adulthood, nonprofit organizations, types of nonprofit organizations, fundraising, individual donation

„Člověk je zrozen k vzájemné pomoci.“

Seneca

římský filozof -4 – 65 n. l.

Děkuji paní doktorce Zuzaně Hrnčířkové za odborné vedení mé diplomové práce. Dále bych chtěla poděkovat své rodině, příteli a nejbližším přátelům za podporu.

„Ten, kdo dává tvým rtům úsměv, dává tvému srdci život.“

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD	10
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ	13
1.1 VYMEZENÍ PROSOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ A JEHO FORMY	13
1.2 PROČ A KDY DRUHÝM POMÁHÁME	16
1.2.1 Sociální výměna	16
1.2.2 Sociální normy	18
1.2.3 Empatie	19
1.2.4 Teorie potřeb	20
1.3 ROZVOJ PROSOCIÁLNÍHO CHOVÁNÍ	24
1.3.1 Prosociální chování u dívek a chlapců	27
2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ VZTAHUJÍCÍCH SE K PROSOCIÁLNÍMU CHOVÁNÍ A CÍLOVÉ SKUPINĚ	29
2.1 ALTRUISMUS	29
2.1.1 Typy altruismu	31
2.1.2 Jaký je tedy rozdíl mezi prosociálním chováním a altruismem?	33
2.2 DOBROČINNOST, DÁRCOVSTVÍ, DOBROVOLNICTVÍ	34
2.2.1 Dobrovolník	38
2.2.2 Motivy k dobrovolnictví	38
2.3 ČASNÁ DOSPĚLOST	43
3 CHATAKTERISTIKA NEZISKOVÉHO SEKTORU	47
3.1 ZISKOVÝ A NEZISKOVÝ SEKTOR	50
3.1.1 Ziskový (tržní) sektor	50
3.1.2 Neziskový (netržní) sektor	50
3.2 KDO TVOŘÍ NEZISKOVÝ SEKTOR	51
3.2.1 Státní (veřejné) neziskové organizace (SNO)	51
3.2.2 Nestátní (soukromé) neziskové organizace (NNO)	52
3.3 PODPORA NEZISKOVÝCH ORGANIZACÍ – FUNDRAISING, INDIVIDUÁLNÍ DÁRCOVSTVÍ	59
3.3.1 Individuální dárcovství.....	61
II PRAKTICKÁ ČÁST	69
4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ	70
4.1 VÝZKUMNÉ CÍLE	70
4.2 VÝZKUMNÉ OTÁZKY	70
4.3 VÝZKUMNÝ SOUBOR	71
4.4 METODA A REALIZACE VÝZKUMU	71
5 ANALÝZY A INTERPRETACE DAT	73
5.1 DEMOGRAFICKÉ OTÁZKY	73
5.2 OTÁZKY ZAMĚŘENÉ NA VÝZKUMNÉ OTÁZKY	74
6 INTERPRETACE DAT A JEJICH POROVNÁNÍ S TEORIÍ A DÍLČÍMI CÍLY VÝZKUMU	91

ZÁVĚR	98
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY.....	102
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK.....	109
SEZNAM OBRÁZKŮ	110
SEZNAM TABULEK.....	111
SEZNAM GRAFŮ	112
SEZNAM PŘÍLOH.....	113

ÚVOD

V práci se zabýváme tématem „Prosociální chování mladých lidí na počátku profesní dráhy“. V dnešní době se stále častěji setkáváme s otázkami ohledně pomoci druhým lidem. Všude kolem nás můžeme slyšet i vidět o nutnosti pomoci druhým. Mezi námi jsou lidé, kteří si svůj život bez pomoci druhým lidem nedokáží představit, protože pro ně tato pomoc má jistou hodnotu a místo v jejich životě. Na straně druhé stojí lidé, kteří pomoc druhým lidem nepovažují za důležitou. Pravdou ovšem je, že pozitivní sociální chování má každý v nás a otázkou možná tedy zůstává, co nás k tomuto chování vede, co nás k němu motivuje nebo naopak od něj odrazuje. Téma jsme si zvolili z důvodu toho, že ne vždy musejí druhým lidem pomáhat přední odborníci nebo lidé, kteří mají pomoc druhým lidem v popisu práce, ale i lidé z řad veřejnosti. Pomoc druhým lidem vnímáme jako podstatný jev ve společnosti, o který se lidé zajímají snad od samého počátku existence lidstva. Snahy o pomoc druhým můžeme vidět napříč staletími a podle nás by tento jev jistě neměl vymizet, ba naopak, měl by se podle nás stále více posilovat.

Ačkoliv každý z nás disponuje sociálním chováním, ať už tím pozitivním, či negativním, a ani tyto poznatky o lidech nejsou nejnovějšího data, přesto mnoho lidí stále přesně neví, co pojem prosociální chování v sobě zahrnuje, nebo jej dokonce za svůj život vůbec neslyšeli. Stejně tak není v silách lidí si mnohdy uvědomit, jak mohou ostatním lidem pomáhat, jakými prostředky či na jakých místech. Považujeme tedy z těchto důvodů za důležité věnovat se také teoretické části práce a poukázat na teoretické oblasti tohoto tématu. Cílem teoretické části je tedy především obeznámit veřejnost o teoretickém základu vysvětlující prosociální chování, dále o formách a oblastech pomoci.

Teoretická část je rozdělena celkem do tří hlavních kapitol. První kapitola se zabývá prosociálním chováním. Tento pojem si nejprve vymezíme a následně si popíšeme, jaké existují teoretické přístupy k prosociálnímu chování, proč a kdy druhým lidem pomáháme a jak se prosociální chování dá rozvíjet.

Druhá kapitola je zaměřena na základní pojmy vztahující se k prosociálnímu chování, protože tento pojem sám o sobě je dost širokým pojmem a prolíná se s dalšími pojmy. Jedná se o pojmy jako je altruismus - zde si uvedeme i jeho formy a jeho odlišnost od prosociálního chování, dobročinnost, dárcovství a dobrovolnictví. Poslední podkapitola je zaměřena na cílovou skupinu této diplomové práce, kterou jsou mladí dospělí lidé, proto si uvedeme a popíšeme i toto vývojové období a co je pro toto období klíčové.

Třetí kapitola je zaměřena na neziskový sektor. Neziskový sektor je zde uveden z důvodu zaměření výzkumných otázek. Uvedeme zde rozdíl mezi ziskovým a neziskovým sektorem, dále si přiblížíme jednotlivé právní úpravy neziskového sektoru, jako jsou nadace a nadační fondy, spolky, obecně prospěšné společnosti a církevní právnické osoby zřizované církvemi a náboženskými společnostmi. Ke každé právní formě si také uvedeme několik organizací působících v České republice i mimo ni. Poslední podkapitola teoretické části je věnována individuální podpoře neziskových organizací. Je zde popsán fundraising, individuální dárcovství a jednotlivé formy, jak lze individuálně neziskové organizace podpořit.

Cílem praktické části diplomové práce bylo zjistit, jaký postoj zastávají mladí lidé k pomoci druhým lidem, protože jak už jsme zmínili výše, vnímáme prosociální chování jako důležitý společenský jev. Výzkumný soubor tvoří mladí lidé ve věku od 20 do 30 let. Důvodem pro zvolení této věkové kategorie pro nás bylo, že lidé v tomto věku mohou být pracující lidé nebo lidé, kteří již zakládají vlastní rodiny. Nechtěli jsme úroveň prosociálního chování zjišťovat pouze na žácích základních či studentech středních škol, ale u mladých lidí, kteří se nacházejí v životní fázi, kdy postupně vytvářejí a vstupují do vlastního života se svými pravidly, postoji, názory a hodnotami. Roli zde hraje i ekonomický faktor, proto se zaměříme na mladé lidi s vlastními příjmy, se kterými mohou nakládat dle vlastního uvážení. Chceme zjistit, jak tato mladá generace na začátku života vnímá pomoc druhým lidem nebo zda jsou oni sami těmi, kdo druhým lidem jakoukoli formou pomáhají.

Výzkum byl prováděn pomocí dotazníkového šetření. Následně jsou otázky z dotazníkového šetření zpracovány a vyhodnoceny. Na závěr praktické části je pak uvedena interpretace výsledků a doporučení pro praxi.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ

První kapitola práce se bude zabývat prosociálním chováním. Definovat přesně, co je, či není prosociální chování, nebývá vždy jednoduché. Mnozí lidé nevědí, co si pod uvedeným pojmem představit, nebo si pojmy týkající se prosociálního chování doslova pleťou. Proto si uvedeme několik charakteristik prosociálního chování, jeho formy, odůvodníme si, proč a kdy lidem pomáháme a na závěr si uvedeme, jak se prosociální chování dá rozvíjet.

1.1 Vymezení prosociálního chování a jeho formy

Sociální chování zahrnuje v sobě dvě formy – antisociální a prosociální. **Antisociální chování** je chování, které není v souladu se společností, konkrétněji není v souladu s jejími hodnotami a normami. Společnost jej proto odmítá. Naopak **prosociální chování** je chování, které je ve společnosti podporováno, vyžaduje se od každého jedince. Jedná se o chování, které se týká každodenních okolností, ale také je to chování, které můžeme očekávat při jistých speciálních okolnostech. Máme tím na mysli situace, kdy například pomáháme člověku něco najít, pomoci člověku se sníženou mobilitou nebo také vyslechnutí člověka, který se potřebuje podělit o své starosti i radosti s jinými lidmi. Jako první termín prosociálního chování, nezávisle na sobě použili v roce 1967 D. Rosenhan a G. H. White a dále pak G. H. White a M. Test (Slaměník a Janoušek, 2008, s. 285).

Prosociální chování není žádnému člověku cizí. Objevuje se již před druhým rokem života. Již u batolat můžeme vidět, jak se snaží pomoci rodičům, při hře se projevuje prosociální chování např. staráním se o medvídko. Pokud je člověk v nesnázích umí na to batolata reagovat nejčastěji pláčem, protože nejsou zatím schopna tuto situaci vyjádřit jiným způsobem. Starší batolata jsou schopna takového člověka utěšit. Prosociální chování samozřejmě děti pochytí daleko snáze v prostředí, ve kterém jej sami mohou pozorovat (Vágnerová, 2012, s. 163). O tom ale dále níže.

V pedagogickém slovníku je pod pojmem prosociální chování uvedeno: „*Chování jednotlivce nebo skupiny, které je v souladu s normami dané společnosti. Chování a jednání, které je zaměřeno na dobro druhých, chování zdvořilé, empatické, kooperativní, pomáhající, ochraňující.*“ (Průcha a kol., 2003, s. 226). Hartl (2015, s. 215) dodává, že prosociální chování se dá považovat za vyvrcholení chování sociálního.

Dále např. Záškodná a Mlčák (2009, s. 49) uvádějí, že „*prosociální chování je takové, jehož cílem je zlepšení situace druhého, přičemž pomáhající není povinen poskytnout pomoc a příjemce pomoci není instituce, nýbrž jedinec*“. Poukazují tak zřetelně na to, že pomoc jedinci se dostává od samostatných fyzických osob, nikoliv od instituce.

Svobodová (2007, s. 2) prosociálnost vysvětluje jako pozitivní sociální chování, které vede k pomoci druhému člověku nebo lidem. Tímto chováním však člověk nepřináší užitek pouze sobě samému, ale právě lidem druhým. Za vyšší formu prosociálního chování uvádí, že můžeme považovat altruismus, který můžeme vnímat jako tendenci jednak tak, aby se zlepšila celková pohoda jiné osoby, kdy toto chování nepřináší aktérovi žádný zjevný prospěch, často však od něj vyžaduje určitou obět'.

Prosociální chování bývá často spojováno, či dokonce zaměňováno s pojmem altruismus, který si vysvětlíme v další kapitole.

Formy prosociálního chování

L. G. Wispe je považován za jednoho z prvních teoretiků prosociálního chování a domníval se, že lze rozlišit a následně charakterizovat několik pozitivních forem prosociálního chování. Nyní si uvedeme a vysvětlíme těchto šest pozitivních forem.

Darování, je první popsanou formou, můžeme si pod darováním představit poskytování finančních dávek, darů nebo jiných příspěvků, které slouží k dobročinným účelům.

Ne vždy však musíme poskytnout peníze nebo něco hmotného (např. dar). Poskytnout můžeme také **sympatie a porozumění** člověku, který se nachází v tísní. Při této formě dochází ke sdílení bolesti, zájmu, zármutku a jiných nepříjemných prožitků a v neposlední řadě k porozumění pro tíživou situaci jiného člověka.

V případě, kdy druhému chceme pomoci, aniž bychom očekávali vnější odměny, nazveme tuto formu pomoci prosociálního chování jako **altruismus**, o kterém se budeme dále bavit v jedné z podkapitol.

Obecně můžeme další formu nazvat **pomoc**. Tato pomoc může mít mnoho podob jako např. odstranění poruchy auta na silnici nebo odražení útočníka při potyčce, pomáhání jako chování zahrnující a vyjadřující podporu druhým lidem, aby oni sami mohli dosáhnout nějakého cíle.

Druhému člověku můžeme také nabídnout **nabídku ke spolupráci**, kdy druhému vyjadřujeme ochotu spolupracovat s dalšími lidmi ve prospěch těch, kteří potřebují pomoc. Tato spolupráce (kooperace) je založena na schopnosti a ochotě jedince pracovat s jinými lidmi a to ne vždy jen pro společný prospěch.

Poslední uváděnou pozitivní formou prosociálního chování je **podpora**, kterou poskytujeme za účelem dosažení cíle nebo zabránění ztráty (Slaměník a Janoušek, 2008, s. 285).

Tyto akty jsou obvykle vykonány bez vyzvání, jako např. pomoc při vystupování – nastupování z dopravního prostředku, upozornění na ztrátu nějakého předmětu, apod. Mohou se však vyskytnout i případy, kdy jsme požádáni o pomoc druhému – „kde je zde, prosím, pošta“, nebo dokonce můžeme být až úpěnlivě žádáni o poskytnutí pomoci – volání o pomoc tonoucího nebo fyzicky napadeného člověka, apod.

Osoby, kterým je pomoc nabídnuta, mohou být osoby známé, či neznámé. Je známé, že je-li nám člověk vyžadující pomoc známý, hraje zde roli rychlost. Známému člověku pomůžeme s větší rychlostí, než člověku, který je nám neznámý. A u velmi dobrých přátel je pomoc považována za zcela samozřejmou. Proto se všeobecně přikládá větší míra prosociálního chování vykonána vůči cizímu člověku (Slaměník a Janoušek, 2008, s. 286).

Uvedli jsme si, jakými způsoby můžeme druhému člověku pomoci. Nabízí se otázka, proč druhým lidem pomáháme a za jakých situací. To si nyní rozebereme v další podkapitole.

Ačkoliv je prosociální chování středem zájmů mnoha oborů a odborníků, i dnes se mnozí autoři ohlížejí na prvotní průkopníky v této oblasti, kteří na základě svých mnohých experimentů stanovili stále obecně platné poznatky ohledně prosociálního chování. Tyto poznatky tedy ne vždy byly změněny nebo byly vytvořeny zcela nové a odlišné, proto se i my v mnohých případech opíráme o zdroje prvotní, z minulého století.

1.2 Proč a kdy druhým pomáháme

V této podkapitole si nyní rozebereme jednotlivé teorie, které se snaží vysvětlit, z jakého důvodu lidé pomáhají a v jakých situacích.

Pokud se člověk chová prosociálně, nepřináší mu to odpovídající prospěch či zisk, ba naopak vyžaduje to určitou míru sebeobětování. Psychologové si proto kladou otázku, za jakým účelem tedy lidé prosociálně jednají. Například klasický behaviorismus nám říká, že každé lidské chování může být buď odměňováno anebo naopak trestáno. Je vyvoláno bezprostředně anebo podněty anticipovanými. Toto chování tedy vyhasíná, pokud zůstane bez jisté odezvy. V tomto případě je možné se potom domnívat, že prosociální chování je buď vrozené, nebo naopak postupně pevně zabudované do motivační struktury osobnosti během socializace člověka. Díky empirii ale víme, že prosociální chování se u lidí liší, a u mnohých dokonce převažuje chování opačné – antisociální. Přijít na to, zda je prosociální chování vrozené nebo naučené se snaží lidé rozklíčovat mnoho desetiletí. Kořeny této snahy najdeme již ve filosofii, kde např. nové pojetí člověka od T. Hobbse a N. Machiavelliho ukazuje na to, že člověk nejedná prosociálně, protože je mu toto chování vlastní, ale protože je pouze vynucené. To znamená, že prosociální tendence v lidském chování pouze nabourávají sobecký základ člověka. Ve filosofii ale pochopitelně nalezneme i opačný názor. Říká nám, že pomoc druhému člověku je opravdu motivována bez ohledu na své vlastní potřeby. Zastáncem tohoto názoru je především J. J. Rousseau, který nám také říká, že člověk je od základu dobrý, jen společnost, která jej obklopuje, je ta, která kazí jeho přirozené tendence jednat prosociálně, konkrétně tedy mít tendence k altruismu a kooperaci (Slaměník a Janoušek, 2008, s. 286-287).

My si rozebereme celkem tři základní teorie, které se snaží popsat, proč druhým lidem jsme ochotni pomoci.

1.2.1 Sociální výměna

První z teorií vychází z poznatku, že si lidé během sociální interakce vyměňují informace, služby, sympatie či lásku. Stejně tak si ale vyměňují pomoc na základě zvážení vynaloženého úsilí a předpokládaného zisku (odměny). Ziskem či odměnou můžeme mít na mysli například dobrý pocit z poskytnuté pomoci. Jak už víme, u prosociálního chování osobní

prospěch není patrný, avšak mnoho autorů předpokládá, že toto chování přináší odměnu ve smyslu sebeuspokojení, tedy dobrého pocitu z vykonaného skutku. Podle Piliavina a kolektivu (1982 cit. dle Slaměnik a Janoušek, 2008, s. 287) je vyšší míra uspokojení, čím nepříjemnější a případně i nebezpečnější je prosociální chování. A čím vyšší je tato míra uspokojení, tím více také přispívá k udržení pozitivního emočního ladění. Dá se tedy říci, že pokud prosociální chování může vést k odměně, měl by si jej člověk osvojovat stejně snadno jako jiné druhy chování. Stejně tak by se člověk měl naučit vyhýbat se pomoci druhým, pokud následuje trest, z čehož právě vychází klasický behaviorismus (Slaměnik a Janoušek, 2008, s. 286-287). Tato rovnice však nemusí být vždy jednoznačná. Svezeme-li stopaře, jehož chování je vandalské, nemusí to ihned znamenat, že se naše prosociální chování svézt dalšího stopaře potlačí. Jde spíše o to, že se tato zkušenost odrazí na našem dalším jednání, kdy zvažujeme „náklady a zisky“ při rozhodování, zda tentokrát pomůžeme, či nikoliv.

Princip je jednoduchý, jestliže se nám náklady jeví vyšší než prospěch (odměna), pak je taková situace považována za nevýhodnou a zůstane bez odpovědi (Kerber, 1984 cit. dle Slaměnik a Janoušek, 2008, s. 287). Podle Piliavina (1969 cit. dle Slaměnik a Janoušek, 2008, s. 287) toto zvažování, zda poskytnout pomoc, může mít čtyři podoby:

1. *náklady spojené s pomocí* kam řadí energii, překážky, čas, znalosti, nepříjemný zážitek či potenciální poškození organismu;
2. *náklady při neposkytnutí pomoci* jako jsou sebeobětování, případně kritika od jiných lidí;
3. *odměna spojená s emoci* čímž má na mysli sebeocenění, ocenění od člověka, kterému byla pomoc poskytnuta, případně ocenění od jiných lidí;
4. *odměna při neposkytnutí pomoci* což znamená prospěch z vykonání vlastní, právě probíhající činnosti.

Na stranu výdajů ještě přistupuje nutnost svědčit při soudním řízení a možná msta ze strany provinilce, co se týče zasahování u kriminálních činů. Piliavin a kolektiv tyto svoje předpoklady ověřovali svými experimenty v metru, kdy na straně jedné byl muž, který upadl, byl opilý a u sebe měl láhev alkoholu a na straně druhé muž s holí, který taktéž upadl, avšak vypadal upraveně a seriózně. Pomoci se pochopitelně dostalo muži o holi, než opilému. Druhá situace byla v jedoucím metru, kdy muž o holi spadl a způsobil si krvácení, a naopak kdy pouze spadl, ale nekrvácel. Ochotněji se pomoc dostala muži, který nekrvácel (Piliavin a kol., 1972 cit. dle Slaměnik a Janoušek, 2008, s. 288).

Weiner (1980 cit. dle Slaměník a Janoušek, 2008, s. 288) však upozorňuje, že v těchto modelových situacích hraje důležitou roli posouzení příčiny. Do rozhodnutí o pomoci druhému člověku posuzujeme, jaká příčina způsobila onu nešťastnou a nepříjemnou situaci, do které se druhý člověk dostal. Nemoc nebo nezaviněná nehoda vyvolávají v lidech soucit a potřebu pomoci. Podnapilost naopak odmítavou reakci.

Existují však situace, kdy druhým lidem pomůžeme, pouze za účelem jakéhosi ocenění a uznání ze strany jiných lidí. Souhlas druhých lidí a jejich přítomnost vedou člověka k mnohým velkorysým gestům, než by tomu bylo v případě, kdy člověk souhlas a přítomnost druhých kolem sebe nemá. V takovém případě nastane např. situace, kdy onen člověk ochotný pomoci věnuje na charitativní účely daleko více peněz (Satow, 1975 cit. dle Slaměník a Janoušek, 2008, s. 288).

Jsou však situace, kdy se setkáváme s pomocí druhých i v případě, kdy nehrají roli žádné vynaložené náklady a získané odměny, které jsme si popsali výše. V takovém případě se snažíme najít jiná vysvětlení. Na straně jedné může jít jednoduše o to, že člověk jedná na základě altruismu, což je chování člověka, který je veden pouze snahou pomoci někomu jinému nejčastěji v tíživé situaci, bez ohledu na vlastní prospěch. Avšak toto jeho chování a pomoc je v souladu s jeho hodnotovou orientací. Jiná vysvětlení si nyní popíšeme níže.

1.2.2 Sociální normy

Druhým vysvětlením prosociálního chování mohou být normy, tedy jisté sociální očekávání. Norma předepisuje chování vyžadované a přijímané společností. U normy, kterou má člověk hluboce zvnitřněnou a chová se v souladu s ní, pociťuje člověk uspokojení, zvýšené sebeocenění a pozitivní emoce. Pokud se však člověk chová v rozporu s touto normou, zažívá negativní sebehodnocení, sebeobviňování a negativní emoce.

U většiny lidí se neosvojují normy, ale vědomí toho, co se má a co se nemá. U mnohých lidí jsou však alespoň nějaké normy zvnitřněny do takové míry, že se stávají součástí motivační struktury a za jistých podmínek se vždy podílejí na řízení a chování v požadovaném smyslu (Slaměník a Janoušek, 2008, s. 288).

Nedodržování normy nemusí však být spojeno s negativními prožitky. V takovém případě se bavíme o lidech, u kterých není norma zvnitřněna do podoby morální zásady.

Norem, které motivují prosociální chování je několik, nejčastěji se však uvádějí dvě, jimiž jsou reciprocita a sociální odpovědnost.

Reciprocita nám říká, že máme pomoci těm, kteří pomohli nám, vyjadřuje tedy očekávání, že lidé splatí dobro dobrem, a naopak nepomůžeme těm, kteří nás nějakým způsobem poškodili. V delším časovém úseku se očekává vyrovnanost, avšak dočasně tato norma může být porušena - to znamená, že dáváme víc, než dostáváme a obráceně. Je uplatňována mezi politiky, obchodníky, najdeme ji ale i mezi přátelskými vztahy.

Naopak **norma sociální odpovědnosti** předpokládá, že pomůžeme všem těm, kteří jsou na nás závislí a pomoc potřebují, bez ohledu na opětovnou pomoc. U této normy však má velký vliv jeden činitel a to ten, co vyvolalo danou situaci u člověka, který žádá pomoc. Je-li situace člověka způsobena vlastní nedbalostí, například nedbalostí, leností, nedostatkem předvídatosti, a podobně, pak ochota pomoci není příliš velká. Pokud se člověk stane ale obětí živelné pohromy, nemoci, nešťastné náhody, pak tendence pomoci je naopak velká (Reisenzein, 1986 cit. dle Slaměnik a Janoušek, 2008, s. 289).

1.2.3 Empatie

Třetí princip se snaží vysvětlit prosociální chování pomocí empatie. Obecně empatie znamená vcítění se do situace druhých lidí a rozpoznat tak jeho prožívání, což nám pomůže snadněji působit ve smyslu redukce jeho i vlastního nepříjemného stavu. Empatie má kognitivní základ ve smyslu rozpoznání situace vyžadující pomoc. Výsledkem samotné empatie je potom velmi blízké až téměř identické prožívání situace s jiným člověkem, kdy empatický člověk je schopen navozovat i podobné emocionální stavy jako u pozorované osoby. Jak již bylo řečeno, empatické prožívání nevede pouze k redukci nepříjemných stavů u osoby, která vyžaduje pomoc, ale může redukovat tyto stavy i u empatického člověka pomoc poskytující. Nepříjemně prožívané stavy jsou například strach, úzkost, neštěstí či bolest. Díky tomuto se empatie stává motivujícím faktorem, základem pro prosociální chování, protože nemůžeme vidět, jak se přece druhý trápí. Empatie ale není vždy jen základem prosociálního chování, stejně tak se může stát základem pro chování egoistické. Jsou lidé, kterým dělá zle dívat se např. i v televizi na hrůzostrašná neštěstí druhých osob z důvodu, že to u nich vyvolává strach, napětí či bolest (Slaměnik a Janoušek, 2008, s. 289).

Batson jako jeden z prvních (1991 cit. dle Slaměník a Janoušek, 2008, s. 289) formuloval empaticko-altruistickou hypotézu, která říká, že empatie prožívaná vůči jedinci či skupině, kteří se nacházejí ve stavu potřeby pomoci, vyvolává chování ve prospěch jiných. Toto chování podle této hypotézy může mít čtyři motivy:

1. *Egoistický motiv*, kdy jde především o odstranění vlastního nepříjemného stavu (redukci úzkosti, strachu, obav);
2. *Altruistický motiv*, kde je cílem konat ve prospěch jiných bez ohledu na vlastní zisk (jde o redukci tíživého stavu druhého člověka);
3. *Kolektivní motiv*, zaměřen ve prospěch skupiny i v případě, kdy pomáhající není členem skupiny (například pomoc etnickým menšinám, nemocným AIDS a tak dále);
4. *Principiální motiv*, zejména tehdy, kdy jsou principy, ideály či hodnoty ohroženy.

Jak uvádí Slaměník a Janoušek (2008, s. 290) všechny čtyři uvedené principy snažící se vysvětlit prosociální chování nevyčerpávají další příčiny tohoto chování. Mnohdy se uvedené principy překrývají a doplňují.

1.2.4 Teorie potřeb

V obecné psychologii se navíc dočteme o tzv. teorii potřeb. Z pohledu psychologie je potřeba stav nějakého nedostatku v biologickém a sociokulturním bytí člověka. Je to něco, co nám schází. Obecně rozlišujeme dva druhy potřeb – biogenní (biologické/fyziologické) a sociogenní (sociální/sociokulturní). Podle nejznámější hierarchie potřeb, vytvořené klinickým psychologem A. H. Maslowem (1954), můžeme uvést, že do fyziologických potřeb řadíme ty nejzákladnější – jídlo, nápoje, spánek, odpočinek, sex, apod. Sociální potřeby jsou podle Maslowa na třetím místě a tvoří je přijetí druhými, přátelství, být milován a moci milovat (Nakonečný, 2014, s. 162-165).

Naopak H. A. Murray podává výčet viscirogenních (biologických) a psychogenních (psychologických) potřeb (Nakonečný, 2014, s. 167). V přehledu psychogenních potřeb od H. A. Murraye schází např. běžné sociální potřeby, jako jsou potřeba kontaktu, něžnosti nebo ego-vztažných potřeb (úcty, obdivu, kompetence). V roce 2000 výčet psychogenních

potřeb o chybějící sociální potřeby rozšířil Hilgard. I proti jeho výčtu by se dali vznést námitky, ukazuje se však, že jeho seznam psychogenních potřeb je zatím nejpropracovanější a stále aktuální (Nakonečný, 2014, s. 168-169).

Podle výše uvedených teorií jsme si odůvodnili, proč jsou lidé ochotni druhým lidem pomoci. Nyní se však zaměříme na faktory, kdy jsme druhým lidem ochotni pomoci a v jakých situacích.

Faktory prosociálního chování

Rozhodnutí, kdy druhým lidem pomůžeme, se odvíjí od několika faktorů, kterena člověka působí. Je popsáno mnoho situací, kdy člověk, který se nacházel v tísní, a vše nasvědčovalo tomu, že potřebuje pomoci, nedostalo se mu pomoci žádné. Ačkoliv kolem bylo přítomno několik lidí. Koneckonců nejsou to situace nám cizí. Každý z nás se někdy ocitl nebo může ocitnout v situaci, kdy je potřeba druhému pomoci.

Slaměnik a Janoušek (2008, s. 291) popsali několik faktorů, které na nás působí a na základě kterých se poté rozhodujeme, zda druhému pomůžeme, či nikoliv.

První z faktorů je **efekt přihlížejíciho**, který nám říká, že nastane-li situace vyžadující pomoci druhému člověku a jsme na místě sami, leží celá zodpovědnost a rozhodnutí pouze na nás. Tedy je vyšší míra pravděpodobnosti, že druhému pomůžeme. Pokud však nastane situace, kdy je přítomno více lidí, předpokládá se, že se zodpovědnost přenesou na více lidí a každý tak spoléhá na to, že pomůže „ten druhý“. Minimalizuje se tedy pravděpodobnost pomoci. Z výzkumů tedy vyplývá, že prosociální chování je v tomto smyslu ovlivněno dvěma podmínkami. Zaprvé takové situace vznikají nečekaně a náhle a žádný člověk se na ně nijak nemůže dopředu připravit. To souvisí s tím, že je ne vždy může člověk posoudit správně (neví, co se vlastně stalo, zda je pomoc nutná, jakou formu pomoci poskytnout, apod). A za druhé, je-li přítomno více lidí, povinnost pomoci se přesouvá i na ostatní a tento jev můžeme také označit jako rozptýlená zodpovědnost – ta je přítomna především ve chvílích, kdy skupinu lidí tvoří lidé sobě neznámí a tudíž se i snižuje procento skupinové spolupráce při vzniklé situaci vyžadující pomoc. Morální povinnost jedince tedy rapidně klesá. Negativní vliv prosociálního chování v těchto situacích je u skupiny cizích lidí, naopak znají-li se lidé ve skupině je procento pomoci zase vyšší.

Druhý faktor popisují jako **nejednoznačnou situaci**. V případě, že jsou lidé svědkem takové situace, může na lidi působit různorodě, mít pro ně více významů. Typickým a jednoduchým příkladem je představa člověka, který upadne na protějším chodníku. Vidí-li člověk, že nikdo jiný si obavy nedělá a nepřikládá situaci význam, může tak tuhle situaci zhodnotit obdobně ne-li stejně a pokračovat dále. Člověk, který však upadl, může mít ale i závažnější problém jako je epileptický záchvat, nebo je pod vlivem alkoholu a pomoc by tak byla na místě. Proces, kdy více lidí si skutečnosti upadnutí muže nevšimá, se nazývá pluralistická ignorance (Slaměník a Janoušek, 2008, s. 291).

Třetím faktorem je **strach z nevhodného zásahu**, kdy se jedná o pocit morální povinnosti druhému pomoci, který je nakonec potlačen ze strachu, že zasáhneme nevhodně. Tento strach ještě více zesiluje přítomnost dalších osob.

Předposlední faktor, který Slaměník a Janoušek v knize popsali, nazývají jako **strach ze sociálního omylu**. Dalo by se říci, že navazuje na třetí faktor, kdy člověk ochotný pomoci druhému člověku v tísní má obavy z nevhodného zásahu a tento zásah by mohl vyvolat posměch a ironické poznámky od přihlížejících. Nelze však u tohoto faktoru vyloučit také případný žert, na který se člověk nacytá a následně se také stává terčem posměchu.

Zhodnocení svých **kompetentností** je jedním z těch nejhlavnějších činitelů prosociálního chování. Hewstone a Stroebe (2006, s. 354) taktéž dokládají míru významnosti kompetence. Jestliže si je člověk jist svými schopnostmi a kompetencí, pak druhému pomůže a přítomnost druhých lidí je zde naopak užitečnější, protože člověk jedná rychleji. Jedinec tak předpokládá, že nedojde k vtipkování na jeho jméno, ale jeho prestiž naopak vzroste (Slaměník a Janoušek, 2008, s. 292).

Kromě výše uvedeného můžeme ještě doplnit tři další faktory ovlivňující prosociální pomoc druhým lidem, které popisuje ve své knize Křivohlavý (2003, s. 15).

Jeden ze tří faktorů je **výše potřeby pomoci**, který nám říká, že lidé jsou více ochotnější pomoci druhým, čím více je tato potřeba naléhavější. Každý člověk má však své jisté hranice, a pokud míra potřeby pomoci je překročena, přestává tohle platit.

Druhý faktor pojmenovává jako **míra vynaložených nákladů na pomoc**, kde platí obdobné pravidlo. Pokud je potřeba malé částky peněz, krátkodobé pomoci nebo nenamáhavého činu, je tato pravděpodobnost pomoci vyšší, než u všech uvedených příkladů, podstatně vyšší.

Poslední faktor, **morální hledisko situace**, říká, že je pomoc poskytnuta, je-li poskytnout pomoc z morálního hlediska bezpodmínečně nutné a lidé jsou v tomto případě ochotni pomoci rychleji a výrazněji. Spadají sem především situace nouze, kam se člověk vlivem nešťastných okolností dostal. Naopak, dostane-li se člověk do nouze vlastním přičiněním a nese za tuto situaci vlastní odpovědnost, lidé jsou méně ochotni pomoci.

Na závěr bychom neměli zapomínat ani na možnost, že u mnohých lidí, především by se dalo říci u starší generace, může být ještě jeden faktor a tím je **náboženství/víra**.

Koukolík (2016, s. 255) ve své knize uvádí možné důvody toho, proč jsou věřící lidé solidární, velkorysí či kooperující. Tato otázka zajímá také přední vědce již přes sto let. Někteří podávají vysvětlení, že nám náboženství pomáhá k posilování sdílené identity. Stejně tak nám ale pomáhá probouzet v nás obavu, jak asi vypadáme před Bohem samým, jak vypadáme v jeho očích, nebo v očích náboženské komunity. Náboženství může určovat i pravidla prosociálního chování.

Dále uvádí druhou stránku věci – mnoho lidí po celém světě (přes Japonsko, Švédsko, Dánsko či Německo) je nevěřících. U nás v České republice je to dokonce daleko více lidí, než v uvedených zemích. U lidí, kteří nevěří v žádné náboženství, se přikládá míra prosociálního chování soucitu. Pocitu, který se objevuje, vidíme-li někoho trpět a jsme hnáni pocitem pomoci mu, i za cenu vlastní oběti.

Skutečnost ověřovaly celkem tři studie. Bylo zkoumáno 713 žen a 624 mužů ve věku od 18-89 let odlišné rasy i odlišného náboženského vyznání. Celkem 199 zkoumaných osob bylo nevěřících. Všechny tři však měly výsledek jediný – lidé méně věřící měli větší míru soucitu a chovali se prosociálněji. U věřících lidí neměla míra soucitu k prosociálnímu chování až takový vztah, jaký by se možná očekávalo (Koukolík, 2016, s. 255-256).

Kromě uvedených faktorů, které rozvíjejí prosociální chování, nesmíme zapomínat i na další „faktory“, které se taktéž podílejí na rozvoji. Mezi ně můžeme řadit jednotlivá

prostředí, ve kterých se člověk vyskytuje – od rodiny, přes široké sociální okolí až po virtuální prostředí. Tato prostředí a jejich vztah k prosociálnímu chování si nyní vymežíme níže.

1.3 Rozvoj prosociálního chování

Otázkou prosociálního chování se zabývají přední odborníci již řadu let. Odůvodnění, kde se v lidech bere prosociálnost, je jen těžko prokazatelná. Bylo provedeno mnoho výzkumů, snažící se odhalit, je-li prosociálnost v lidech zakořeněna nebo zda se tomuto chování naučíme v průběhu života. Jisté však je, že prosociální chování lze rozvíjet a podporovat ho např. v rodině, blízkém i širším sociálním okolí, ve škole nebo pomocí jiných prostředků.

Existují teorie, že prosociální chování se utváří a rozvíjí během **socializace**. Socializaci můžeme chápat (Hartl a Hartlová, 2015, s. 548) proces začleňování člověka do společnosti prostřednictvím nápodoby a identifikace - nejprve v nukleární rodině, pak v mladých společenských skupinách (školní třída, zájmový klub, sportovní družstvo) až po zapojení se do nejširších celospolečenských vztahů. Za součást socializace je považováno převzetí etických a právních norem dané společnosti.

Již na začátku kapitoly jsme si uvedli, že prosociální chování se objevuje již u batolat – např. péči o medvídka nebo použití pláče pro upozornění na nevhodnou situaci (Vágnerová, 2012, s. 163). Později děti pomáhají rodičům např. s domácími pracemi, kdy by toto chování mělo být odměňováno. S tím se naopak neztotožňují kritici, kteří tvrdí, že je-li toto chování posilováno odměnami, či naopak tresty, můžeme říci, že je prosociální chování jen jakýmsi prostředkem k získání odměny a nevede k utváření prosociální/altruistické osobnosti.

Již v 80. letech se považoval za mnoho účinnější způsob posilování prosociálního chování způsob, kdy dítě samo může toto chování sledovat u vlastních rodičů nebo jiných dospělých – tzv. učení nápodobou. Ohleduplné chování **rodičů**, které je vzájemné, pomoc na charitativní účely, pomoc cizím lidem v tísnivé nouzi a bez předsudků – právě to jsou vzory, které si děti osvojují a později napodobují. Dá se tedy říci, že prosociální chování lze podporovat již od narození v rodinném prostředí, jestliže se rodiče chovají laskavě, vřele a uvážlivě, než pokud je dítě vychováno v rodinném prostředí, kde je chování rodičů směrem k dítěti chladné, zanedbávající a vyskytují se zde fyzické tresty (Olinerovi, 1988, Bat-

son, 1998 cit. dle Slaměník a Janoušek, 2008, s. 294). Význam rodinného prostředí pro rozvoj prosociálního chování dokládají s odstupem času také další autoři. Kolář (2012, s. 182) taktéž ve svém Slovníku výkladových slov dodává, že se rodič může stát vzorem pro dítě a tuto pozici si získává na základě toho, jak se chová nejen ke svému nejbližšímu okolí, ale i okolí širšímu. Zášková a Mlčák (2009, s. 82) uvádějí, že „*Prosociální chování dítěte pak především ovlivňuje struktura rodiny, vztah uvnitř rodiny, včetně užívaných výchovných postupů, určujících její klima a konečně hodnoty, jež jsou pro danou rodinu podstatné*“.

Výchovné postupy jsou však uplatňovány nejen v rodině, ale paralelně s ní do jisté míry i ve školce či škole. Hlavním člověkem je zde pro dítě **učitel**. Jednou z klíčových kompetencí učitele jít příkladem efektivní a partnerské komunikace, stejně tak jako vytvářet dětem příležitosti k vzájemné interakci. Tak jak učitel jedná s dospělými kolem sebe, dává dítěti taktéž pozitivní příklad. S dospělými – ať už se jedná o kolegy v práci, nebo rodiče dítěte - jedná s respektem a úctou a podporuje tak prosociální chování dětí (Syslová, 2013, s. 59). Dítě se s učitelem setkává od mateřské školy. A taktéž se učitel pro dítě stává jistým vzorem plně hodnotné osobnosti (Kolář, 2012, s. 182).

Na jedince postupem vývoje nemá však vliv pouze rodina a později škola. Daleko podstatnější se ve vyšším věku člověka dostává do popředí jeho **sociální okolí**, ve kterém žije. Celá společnost, ve které člověk žije je významným faktorem v utváření osobnosti a jejího charakteru. Kohoutek (2006, s. 106) uvádí, že člověk je vychováván doslova vším, co jej obklopuje.

Protože se naše diplomová práce zabývá mladými lidmi ve věku od 20-30 let, je daleko více pravděpodobné, že vliv rodiny či školy je v tomto věku již ne natolik stěžejním faktorem, který člověka formuje. Samozřejmě veškerý „základ“, který si člověk v sobě z rodiny i školy nese, hraje důležitou roli v tom, kdo jsme, co jsme se naučili a je jen na nás, nakolik se dále a jakým směrem budeme vyvíjet. Možnosti, jak v dospělém věku rozvíjet prosociální chování, však stále můžeme vidět. V dnešním 21. století s mladými lidmi hýbou moderní média, která se stala součástí každodenního života. Jsou nositeli různorodých informací, kterými se lidé inspiroují, lidé s nimi souhlasí, či nesouhlasí, vyvolávají a vzbuzují v nás jisté pozitivní, či negativní pocity. Nejsou to tedy dnes jen lidé v bezprostředním okolí, kteří nás mohou ovlivňovat a inspirovat, ale i lidé na druhém konci světa, jejichž život a aktivity můžeme sledovat skrz **média**. Často jsou média viděna jen ve světle negativním, nicméně není pochyb o tom, že mají i jisté pozitivní vlivy. Pojdme si tedy média přiblížit.

Pojem „médiium“ pochází z latiny a význam toho slova můžeme přeložit jako prostředek, prostředí, něco, co zprostředkovává děj (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s. 48). Giles (2012, s. 13) ve své knize přesněji uvádí, že za „médiium“ můžeme považovat cokoliv, co využíváme ke sdělení nějaké zprávy. Dnes se však daleko více setkáváme s pojmem „masmédia“, které vychází z anglického slova mass média, česky – hromadné sdělovací prostředky (Urban, Dubský a Murdza, 2011, s. 48). Masmédia jsou daleko více veřejné povahy, než média. Podávají informace aktuální, v rychlém časovém sledu, v pravidelných i nepravidelných periodách velkému počtu lidí. To jsou důvody, proč se masmédia stala tak populární (Jiráček a Köpplová, 2009, s. 21).

Médiím i masmédiím jsou připisovány jak pozitivní tak negativní vlivy. Vzhledem k tomu, že nám jde o přiblížení toho, jak mohou média ovlivňovat člověka v oblasti prosociálního chování, zaměříme se tedy pouze na pozitivní vlivy, přesněji na prosociální média.

Hradiská (2009, s. 366) připisuje médiím pozitivní vlivy jako je přiblížení a uvědomění si důležitých hodnot, jako jsou láska, zdraví, zobrazování pozitivních vzorů pro děti a mládež, pozitivní chování v mezilidských vztazích nebo právě hodnotu jako je pomoc druhým lidem. Dá se předpokládat, že negativní vlivy médií na nás mají negativní vliv. Nabízí se však otázka, zda tedy obsah médií, který je prosociální, altruistický a dobročinný na nás má pozitivní vliv. Negativní vlivy médií jsou mnohem více zkoumány, než pozitivní, nicméně analýzy účinků prosociálních médií zjistily, že účinky prosociálních médií mají delší životnost. Prosociální chování se očekává od lidí hodných, vlídných, avšak výzkum z roku 2009 od Gentile a kolegů přinesl výsledky zcela odlišné. Prosociální chování může být vykonáváno i těmi největšími mizery (Giles, 2012, s. 48-49). Je tedy možné, že prosociální média mohou lidské chování měnit či posilovat?

Zařazování prosociálního chování můžeme vidět v různých seriálech nebo telenovelech. Média se zde snaží ukazovat problémy spojené např. se zdravím – problematika HIV, AIDS a jiná vážná onemocnění. Každý rok také můžeme vidět „povzbuzování“ prosociálního chování médií prostřednictvím charitativních činností ve formě koncertů či jiných akcí. Přispět můžeme např. finančními příspěvky v průběhu koncertu, který vysílá televize (Giles, 2012, s. 51).

Za velmi populární médiium je dnes považován internet. Dnes není mladého, ale i staršího člověka, který by nevyužíval internet v každodenním životě. Na internetu jsou populární především sociální sítě, prostřednictvím kterých mohou lidé s ostatními lidmi sdílet

své osobní zkušenosti, zážitky nebo doporučení na film, knihu, restauraci, nový sport, atd. po celém světě – i třeba z tibetské Lhasy. Takové možnosti snižují pocity opuštěnosti, stesk a úzkost a naopak podporují pocity, jako jsou sounáležitost „na dálku“ (Vybíral, 2005, s. 21). Pomocí internetu a jiných médií můžeme nalézt a nejlépe následovat lidi, kteří se stali pozitivními vzory pro ostatní. V zahraničí jsou známy příklady, kdy se mladiství nebo dospělí jedinci stali taktéž pozitivními vzory ve svém i širokém okolí, protože se rozhodli např. zlepšit svoje životní podmínky či životní podmínky celé komunity (Slezáčková, 2012, s. 231).

Míra negativních vlivů médií je dnes obrovská. Nicméně mnoho pozitivních vlivů, ať už pomocí příběhů jednotlivých lidí, nebo hromadných akcí ve prospěch druhých lidí, můžeme pomocí médií taktéž spatřit. Myslíme si, že média nám dnes nabízejí neskutečné možnosti, jak si všimnout pozitivních vzorů chování a následovat je, než kdykoliv předtím v minulosti, proto jsme alespoň krátce na tento dnešní fenomén – média – poukázali.

1.3.1 Prosociální chování u dívek a chlapců

Prosociální chování hodnotíme jako pozitivní sociální chování. Avšak patrné rozdíly můžeme vidět v prosociálním chování u dívek a chlapců, ačkoliv tyto pokusy o „rozškátulkování“, jsou více pouhou teorií, než pravidelně zkoumaným jevem.

Každý z nás si jistě vybaví tradiční představu role muže a ženy, kdy se předpokládá, že ženy mají silnější vrozenou potřebu pečovat o druhé, disponují tedy vyšší empatií a altruismem. Není to nic neobvyklého, dívky jsou v tomto pečovatelském chování také daleko více podporovány, než chlapci (Eisenberg a kolektiv, 1981 cit dle Janošová, 2008, s. 166). Jsou podporovány buď přímými výchovnými vlivy, nebo nepřímým působením konkrétních ženských vzorů včetně pohádkových, filmových nebo knižních hrdinek. Bývají tak hodnoceny i vrstevníky a učiteli (Green, 2003 cit. dle Janošová, 2008, s. 166).

Prosociální chování také můžeme brát jako jeden ze způsobů jak se stát mezi ostatními lidmi oblíbeným, na čemž si více zakládají dívky, než chlapci. U chlapců chovat se obdobně interpretuje v mnohých situacích jako slabost (Beal, 1994 cit. dle Janošová, 2008, s. 166).

Při studování literatury se často prosociální chování klade do protisměru agresivitě. Stejně jako u agresivity, kdy se předpokládá, že chlapci jsou agresivnější, než dívky (Janošová, 2008, s. 162) i v oblasti prosociálního chování se ukazuje, že se obecné představy veřejnosti liší od skutečného chování dívek a chlapců (Janošová, 2008, s. 166). Ukazuje se totiž, že dívky možná jednají více prosociálně, avšak jen vůči svým nejbližším kamarádům, přesněji řečeno kamarádkám. Chlapci naopak od dívek na toto hledisko – kamarádství – neberou tolik ohled a mnohdy jsou daleko ochotnější pomoci cizímu člověku, než právě kamarádovi.

Obdobný rozdíl můžeme vidět i v oblasti etického uvažování. Mnohé dívky řeší situaci na základě důvěry, přátelství a účasti s dotyčnými aktéry (Gilliganová, 2001 cit. dle Janošová, 2008, s. 167), kdežto chlapci v obdobné situaci jednali na základě spravedlnosti a práv účastníků.

Genderové rozdíly u prosociálního chování nejsou nijak pravidelně zkoumány, proto se nedá s jistotou říci, zda se dá prosociálnější chování globálně očekávat více od žen či mužů. Přesnější je proto říci, že záleží na mnohých faktorech a situacích, ve kterých pomohou více ženy nebo více muži.

V první kapitole jsme si uvedli stěžejní téma této práce – prosociální chování. Oblast prosociálního chování je široká a i mnozí autoři se v ní neshodují. My jsme si uvedli dané teorie, které se snaží vysvětlit prosociální chování pomocí sociální výměny, sociálních norem, empatie či potřeb. Dále jsme si uvedli faktory, které člověka mohou taktéž při prosociálním chování ovlivňovat. Tyto faktory se odlišují na základě vzniklých situací. Jako poslední jsme si uvedli, že prosociální chování se dá také posilovat/rozvíjet již od útlého věku dítěte v harmonickém prostředí rodiny, přebírání vzorů od rodičů i učitelů nebo pomocí dnešních technologií, která nám dokáží zprostředkovat kontakt s cizími, přesto však s významnými a inspirujícími lidmi, ze kterých si můžeme vzít taktéž příklad a mohou se pro nás stát vzorem.

2 VYMEZENÍ ZÁKLADNÍCH POJMŮ VZTAHUJÍCÍCH SE K PROSOCIÁLNÍMU CHOVÁNÍ A CÍLOVÉ SKUPINĚ

V předchozí kapitole jsme si vymezili definici prosociálního chování. Během ní jsme také narazili na pojem altruismus, který mnoho autorů považuje za synonymum prosociálního chování nebo mezi těmito pojmy nevidí jasnou hranici. Altruismus není ale jediným pojmem, který do oblasti pomoci druhým lidem spadá. Nyní si uvedeme další pojmy, které se pojí s pomocí druhým lidem. Uvedeme si pojmy altruismus, dobročinnost, dárcovství, dobrovolnictví a dobrovolník.

2.1 Altruismus

Nakonečný (2009, s. 221) uvádí, že prosociální chování je jeden z dalších konceptů z oblasti motivace sociálního chování. Přesněji řečeno vychází z anglického spojení slov „helping behavior“, v překladu tedy „chování poskytující pomoc“. Toto slovní spojení bývá také označováno jako altruismus, kdy jde buď o projevy altruismu jako takového, nebo o jeho specifický případ „pomoci v nouzi“. Výzkumně přístupnější je právě jeho specifický případ, kdy bylo provedeno mnoho výzkumů, kdy lidé a v jakých situacích jsou schopni a ochotni druhým lidem pomoci. Altruismus může, ale i nemusí mít nutně znak pohotovosti zřít se vlastního dobra ve prospěch jiné osoby nebo skupiny lidí. Ani nemusí nutně souviset s obětí. Jako příklad Nakonečný uvádí altruisticky motivované finanční příspěvky, které nesou jakousi jistou finanční „obět“, ale ne na základě sebeobětování se. Psychologové vysvětlují altruismus jako výsledek internalizace (vnitřního osvojení si) příslušných hodnot nebo generalizací sebezpojetí, kdy člověk pomáhá těm, kteří mají podobné postoje (Nakonečný, 2009, s. 228).

Ve Slovníku sociologických pojmů vysvětluje Jandourek (2012, s. 20) altruismus následovně. Slovo altruismus vychází z francouzského slova „altruisme“, slova, které je odvozeno od latinského „alter“, což znamená „druhý“. Můžeme říci, že altruismus je jakýmsi morálním pravidlem, které jedince vede k tomu, aby potlačilo svůj vlastní zájem ve prospěch druhých lidí. Již August Comte (1798-1857), zakladatel sociologie a známý filosof, použil slovní spojení obsahující kořen slova altruismus „vivre pour autrui“ v překladu „žít pro jiné“. Altruismus rozděloval na altruismus instinktivní, který se objevuje jak u lidí, tak i u živočichů a altruismus rozvíjející, který se podle něj rozvíjí v lidské civilizaci. Altruismus není jen

záležitostí lidskou. Vyskytuje se i mezi zvířaty – vydávání varovných signálů u ptáků nebo veverek, což nese riziko upoutání pozornosti útočnicka na sebe. Udává se, že signály jsou častější, pokud jsou poblíž příbuzní, ovšem neplatí to vždy. Tento příklad byl totiž zaznamenán jak u veverek, tak ale i u ptáků smíšených druhů. August Comte považoval altruismus za protiklad egoismu.

Proč se lidé chovají altruisticky, stejně jako prosociálně, je otázka, která do jist míry zatěžuje odborníky z mnohých oblastí. Tak například sociobiologové tvrdí, že jde o podporu příbuzenských genů. V tomto případě můžeme hovořit o sebeobětování, ale pouze na úrovni pomoci mezi nejbližšími členy rodiny. Protože čím blíže jsou si lidé příbuzní, tím více mají i společných genů – proto nejobětavější vztah existuje mezi rodiči a dětmi (Nakonečný, 2009, 221).

Sociobiolog Edward O. Wilson je toho názoru, že altruismus se vyvíjí pouze přirozeným výběrem. Cílem je tedy nikoliv zachování jedince, ale zachování genů. Podle toho lze vysvětlit, proč se občas jedinec obětuje ve prospěch celku (Jandourek, 2012, s. 20).

Hned v první kapitole od Vymětala (2010, s. 17) se dočteme, že altruismus je nezištná pomoc člověka člověku. I zde se dočteme, že altruistické jednání patří mezi prosociální chování a vymezujeme ho jako jednání, které je zaměřeno ve prospěch druhého člověka, který se nachází v situaci nouze či ohrožení. Dále je zde uvedeno, že mezi podstatné rysy takového chování patří dobrovolnost, nezištnost a motivace (která je dána obecnou situací člověka ve světě a vycházející z lidské vzájemnosti). Jak již jsme si uvedli výše, slovo altruismus pochází z latinského slova „alter“. Je známé ale také slovní spojení „alter-uter“, což znamenalo jeden ze dvou, z obou. Z tohoto můžeme vyvodit, že na druhého člověka je poukázáno jako na spolu-bytí (Vymětal, 2010, s. 18).

Podle Hartl a Hartlová (2015, s. 32) můžeme altruismus shrnout jako nesobecký charakter vztahů mezi jedinci, spočívající např. v sebezničujícím nebo sebeoslabujícím chování, které je prováděné ve prospěch druhých.

Pojmy altruismus a prosociální chování se snadno zaměňují. Pojednáváme se o nich s odlišnými názory ve dvou velkých teoretických proudech a oba tyto proudy se snaží zodpovědět na tolik žádoucí odpověď, proč pomáháme (Baštecká, 2013, s. 66).

První proud je sociologický, který je zaměřen spíše na prosociální chování a figuruje zde pozice kulturní evoluce – nápodoba (Baštecká, 2013, s. 66). Sociální směr pro zdůvodnění prosociálního chování, jak jsme si již zdůvodnili v předchozí kapitole, uvádí empatii, působení sociálních norem a teorii sociální výměny (Slaměník a Janoušek, 2008).

Druhý proud je evoluční, který je zaměřen právě na altruismus a pozici biologické evoluce – geny. Nutně se zde hledá nějaký prospěch dárce nebo alespoň vyrovnanost daného prospěchu a ztráty. S tím souvisí jednotlivé typy altruismus, které si nyní vysvětlíme níže (Baštecká, 2013, s. 66-67).

2.1.1 Typy altruismu

My lidé jsme zvláštní nejen tím, že jsme na vrcholu evoluce, ale také tím, že jsme schopni spolupracovat mezi sebou, bez ohledu na příbuznost (Koukolík, 2016, s. 65). Pro evoluční psychology je altruismus jádrem lidské sociality a vidí v něm i prapůvod mravnosti. Rozdělují ho na altruismus příbuzenský a reciproční (Vymětal, 2010, s. 18).

Příbuzenský altruismus má jednoduchou logiku. Jedná se zde o zachování rodu – reprodukční úspěch jedince, který měříme počtem jedinců, se zvyšuje reprodukčním úspěchem blízkých příbuzných (Vymětal, 2010, s. 18). Předpokládá se, že se tato forma altruismu vyvinula v době, kdy naši předci žili ještě v malých skupinách tvořenými převážně příbuznými, kde altruistické činy pomáhaly především příbuzným (Koukolík, 2016, s. 65). Samozřejmě platí, že čím je vyšší míra genetické příbuznosti vyšší, tím je pomáhající ochotný přinést i větší oběť (Hartl a Hartlová, 2015, s. 33).

Reciproční altruismus je, na rozdíl od příbuzenského, záležitostí mezi nepříbuznými jedinci. Znamená to, že možné snížení reprodukčního úspěchu jedince v důsledku jeho činu naopak zvyšuje reprodukční úspěch jiného jedince. Opět to vede k zachování rodu, s tím rozdílem, že jednáme ve prospěch zachování rodu jiného člověka. Můžeme zde vidět i zdroj přátelství, důvěry nebo svědomí (Vymětal, 2010, s. 18).

Podobně je reciproční altruismus založený na reprodukci popsán biologem Hamilton již v 60. letech (1964 cit. dle Nakonečný, 2009, s. 221), který říká, že altruismus je někdy založen na pomoci cizím lidem a to dokonce anonymně – mluví se o tzv. „altruismus“ včelích dělnic. Představa je taková, že včelí dělnice sbírají nektar, brání úl, ale jsou neplodné.

Jejich geny tak pomáhají v rozmnožování genů včelí královny, protože včely jsou jejími dcerami.

Nakonečný (2009, s. 223) vysvětluje reciproční altruismus trochu jinak, než z hlediska reprodukce. Dle něho je založen na principu „já dám tobě a ty dáš zase mně“. Je proto také označován jako „egoistický altruismus“ z důvodu vypočítavosti obou dvou stran. Za praformu tohoto altruismu můžeme považovat dělbu kořisti mezi jedním úspěšným a druhým neúspěšným lovcem (jednou se rozdělil úspěšný lovec s neúspěšným lovcem a jindy tomu bylo zase naopak).

Altruismus jako úspěšná strategie přežití, tak by se podle evolučních psychologů dal altruismus chápat. Není to však žádná z novějších strategií, tato strategie se rozvíjí již několik miliónů let. Malým exkurzem do historie zjistíme, že jen vznik řeči je datován do doby před 100 000 lety, kdy žil homo sapiens a dle názorů evoluční psychologie už pravěký člověk nemohl přežít bez morálního a altruistického jednání (Vymětal, 2010, s. 18). Vysvětlení altruistického chování dle evoluce je následující:

- a) *Příbuzenský výběr* – kde altruismus chápeme ve prospěch reprodukce příbuzenstva (vlastních genů). Jako příklad si zde můžeme uvést poplašné reakce u préríjních psů ve skupině, kdy nejvíce fena upozorní na ohrožení vlastního potomka, nejméně upozorní cizího psa.
- b) *Vzájemnost* – budeme-li se chovat altruisticky, stejné chování čekáme od druhého i my v budoucnosti (tzv. na oplátku). Příkladem jsou zde upíři, kdy jeden poskytne krev druhému a opačně.
- c) *Spolupráce* – tzn., že oba jedinci těží ze vzájemné spolupráce, tedy altruismu.
- d) *Manipulace* – jeden klame nebo manipuluje druhého, aby se choval altruisticky (Kučera, 2013, s. 155).

V posledních letech je také více „vidět“ na internetu pojem **efektivní altruismus**, který si jen ve zkratce zmíníme. Efektivní altruismus staví na myšlence, že nikdy nebylo snazší pozitivně ovlivňovat svět. Každý z nás má dnes možnost zachraňovat životy a předcházet utrpení.

Efektivní altruismus je sociální hnutí kombinující srdce a hlavu. Každý efektivní altruista má hodnoty, kterých se drží. První hodnotou je nezaújatost – zvažovat světové problémy a akce, které proti nim mohu podniknout tak, aby to mělo co největší vliv. Druhou hodnotou je kritické myšlení – podstatou je používat vědecké výsledky a zdravý úsudek. Třetí hodnotou je pro efektivní altruisty globální empatie – cenit si života, bez ohledu na národnost, přesvědčení, původ, náboženství nebo i živočišný druh.

Efektivní altruismus funguje i v České republice od roku 2016. Pravidelně pořádají setkání v Praze a v Brně a budují komunitu stejně smýšlejících lidí. Členy tvoří akademici, studenti i profesionálové řady oborů (Efektivní altruismus, © 2017).

Můžeme tedy říci, že efektivní altruismus je především vystavěn na racionalitě, nikoliv na emocích a sentimentech. Jan Kroupa, odborník na fundraising (o něm více ve třetí kapitole), o efektivním altruismu říká, že nás vrací zpět k Platónově myšlence „*Neboť se nejedná o nic menšího, než o to, jak máme žít*“, kterou uvedl ve svém díle Ústava (Kroupa, 2017).

2.1.2 Jaký je tedy rozdíl mezi prosociálním chováním a altruismem?

Mnoho autorů pojem zaměňuje nebo je pro ně pojetí prosociálního chování stejné, jako pojetí altruismus, tedy jsou to synonyma.

Helus (2011, s. 245) uvádí, že za prosociální chování označujeme široké spektrum projevů, které pojí především pomáhání druhým – udělat druhému radost, ochránit jej před nebezpečím, atd. Naopak altruismus vymezujeme úžeji a vyznačuje se nezištností, případně konáním ve prospěch druhého i na úkor sebe sama.

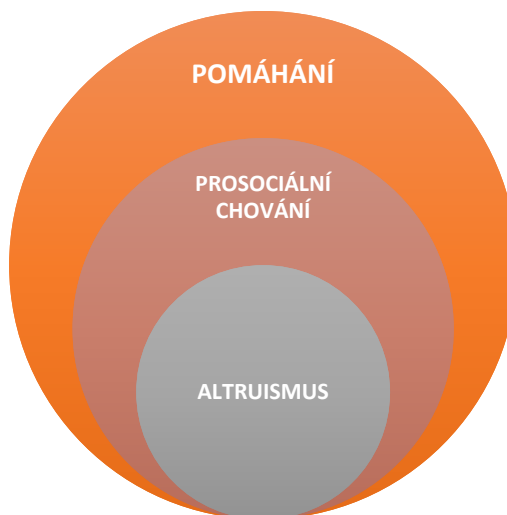
Dle Slaměnik a Janoušek (2008, s. 285-286) je významové odlišení altruismu od prosociálního chování v tom, že v případě altruismus se jedná o poskytování pomoci druhým lidem, kde se neočekává žádný zisk nebo odměna, ať už materiální či finanční, nebo sociální souhlas. Jde tedy o nezištnou pomoc bez očekávání jejího opětování a bez zvažování případných nákladů, obětí a ztrát, pomáhajícího. Prosociální chování je tedy širším pojmem. Dalším významovým rozdílem můžeme dle některých autorů považovat sebeobětování, se kterým je spojen altruismus, nikoliv prosociální chování. A mezi poslední odlišnosti patří motivace. Pro prosociální chování není motivace až tak důležitým faktorem, jako je tomu u altruismu. Prosociální chování považujeme spíše za vzorec chování, než za druh motivace.

Pojem prosociální chování a altruismus se pojí i s pojmem pomáhání. Pro vysvětlení pojmu se budeme řídit vymezením H. Bierhoffa, který pojem pomáhání definuje takto:

Pomáhání (pomáhající chování) je pro něj nejširším pojmem a zahrnuje všechny formy mezilidské podpory. Tato podpora je samozřejmě adresována především ve prospěch příjemce (Bierhoff, 2002 cit. dle Zášková a Mlčák, 2009, s. 7).

Můžeme tedy vyvodit závěr, že pomoc druhému člověku se dá rozdělit do tří skupin. První skupinou, tou nejširší, je **pomáhání** druhým lidem obecně. Pod pomáhání poté spadá **prosociální chování**, které je charakterizováno jako jistý vzorec chování, který je akceptován společností a vyvolává změnu na straně tomu, komu jsme pomohli. Poslední, třetí, podmožinou je poté **altruismus**, považován za specifický druh prosociálního chování, charakterizován motivací a sebeobětováním. Na obrázku níže jsme se pokusili vztah pojmů znázornit obrázkem.

Obrázek 1 Pomáhání, prosociální chování, altruismus



Zdroj: vlastní zpracování (na základě teorie)

2.2 Dobročinnost, dárcovství, dobrovolnictví

Problematika pomoci druhým lidem v sobě ale zahrnuje další škálu pojmů. Mezi ně patří například dobročinnost, dárcovství nebo dobrovolnictví.

Podíváme-li se na první z těchto pojmů, **dobročinnost**, nalezneme definici např. od Strečanského (2000, s. 31), který uvádí, že dobročinnost můžeme chápat jako všeobecný pojem, kterým označujeme různé lidské aktivity motivované láskou k bližnímu a snahou pomoci nejen člověku, ale i lidstvu, světu – zkrátka konáme dobro. Také Slovník cizích slov (Tošner, 2006, s. 36) definuje dobročinnost jako lidumilnost, dobročinnost, pomoc sociálně slabým. Dále v knize Tošner uvádí, že dobročinnost je jedna z občanských ctností. Podle něj má dobročinnost dvě formy – dárcovství a dobrovolnictví, o nichž si napíšeme níže. V knize Dárcovství a dobrovolnictví v České republice (Frič, 2001, s. 13) se dočteme, že dobročinnost můžeme vykonávat jako jedinci, nebo jej mohou vykonávat celá organizace. Rozdíly jsou v této knize uvedeny ve vztahu především k altruismu, který naopak nelze vykonávat prostřednictvím organizací, je považován za jednání konkrétního člověka, který jedná za sebe. Dalším rozdílem je rozdíl mezi pomocí blízkému člověku nebo širokému okolí. Uvádí se, že altruista je člověk, který pomůže svému blízkému okolí, naopak ten, kdo vykonává dobročinnost, pomáhá lidem stojící mimo jeho rodinu. Altruismus můžeme chápat jako obecný pojem, jakousi teorii, kdežto dobročinnost jako praktickou stránku altruismu. Ani toto však nelze považovat jako za něco striktního, např. na webových stránkách Šance dětem se naopak dočteme, že altruismus a dobročinnost jsou považovány za jedno a to samé (Ježková, 2018).

Často se tento pojem také zaměňuje se slovem **dárcovství**. Strečanský (2000, s. 31) dárcovství chápe jako jednu z možných forem dobročinnosti. Dle něj je možné dárcovství členit podle toho, jakým způsobem je realizováno. Rozlišuje *dárcovství materiální* (tzv. věcné dárcovství), *finanční* (dárcovství peněz nebo finančních prostředků) nebo *časové* (dárcovství času např. prostřednictvím dobrovolnictví, poradenství a jiné pomoci). Všechny tyto formy můžeme darovat přímo potřebným občanům nebo na veřejně prospěšné účely a to prostřednictvím sbírek, nadací a nadačních fondů - o těch si povíme v další kapitole (Tošner, 2006, s. 36).

Protože zkoumáme, jaký pohled mají mladí lidé i na dobrovolnictví, které spadá pod časové dárcovství, uvedeme si jeho definici také. Hranice mezi všemi pojmy je tenká a pro mnohé těžce rozlišitelná, avšak jestliže vymezení dárcovství je dle odborníků složité, s dobrovolnictvím je to údajně ještě složitější.

Dobrovolnictví, někdy též označováno jako dobrovolná činnost, můžeme dělit podle toho, na koho je zaměřena. V případě, kdy pomáháme rodině, příbuzným nebo sousedům bavíme se o tzv. *sousedské výpomoci*. Pomoc v rámci komunity vytvořené v obci, okolo fary

nebo sportovního klubu nazveme pojmem *dobrovolnictví vzájemně prospěšné*. Obě tyto výpomoci se samozřejmě vyznačují neočekáváním finanční odměny. Existuje také dobrovolnictví, na kterém staví neziskové organizace a které také organizují dobrovolnická centra. Takový typ dobrovolnictví je označován jako *veřejně prospěšné dobrovolnictví*. Ve mnohém má podobné rysy jako občanská výpomoc (pomoc rodině, příbuzným, sousedům), ale vyznačuje se odlišnými znaky. Dobrovolník zde má svoji roli, na kterou by se příjemce dobrovolnické pomoci měl spolehnout v rámci dohody. Proto za dobrovolníkem stojí nějaká organizace, která mu nabídne vykonávat právě onu dobrovolnickou činnost. Nejčastějšími místy pro uplatnění této činnosti jsou neziskové organizace, které dobrovolníky získávají z řad veřejnosti na jednorázové akce nebo dlouhodobou dobrovolnickou spolupráci (Tošner, 2006, s. 36-37).

Nahlédneme-li do Zákona o dobrovolnické službě, zákon č. 198/2002 Sb., o dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě) v platném znění, dočteme se v §2 podrobnější vymezení toho, co dobrovolnická činnost obsahuje, resp. co při ní dobrovolník poskytuje druhým lidem.

Dobrovolník dle zákona poskytuje dobrovolnickou službu a pomoc osobám nezaměstnaným, sociálně slabým, zdravotně postiženým, seniorům, příslušníkům národnostních menšin, imigrantům, osobám po výkonu trestu odnětí svobody, osobám drogově závislým, osobám trpícím domácím násilím, jakož i pomoc při péči o děti, mládež a rodiny v jejich volném čase.

Pomáhá v situacích, jako jsou přírodní, ekologické nebo humanitární katastrofy, při ochraně a zlepšování životního prostředí, při péči o zachování kulturního dědictví, při pořádání kulturních nebo sbírkových charitativních akcí (pro osoby uvedené v písmenu a.).

A v neposlední řadě pomáhá při uskutečňování rozvojových programů a v rámci operací, projektů a programů mezinárodních organizací a institucí, včetně mezinárodních nevládních organizací.

Zákon dále uvádí, že za dobrovolnickou službu není možné považovat činnost, která se týká uspokojování osobních zájmů, nebo pokud je dobrovolnická služba vykonávána v rámci podnikatelské nebo jiné výdělečné činnosti. Dále pokud je vykonávána v pracovněprávním vztahu, služebním poměru nebo členském poměru. Dobrovolnická služba může být vykonávána krátkodobě nebo dlouhodobě – jeli dobrovolnická služba delší než tři měsíce.

Na začátku jsme zmiňovali, že není jednoduché definovat, co přesně je, či není dobrovolnictví. Podle Dekker a Halman (2000) a poté podle Rochesterera (2006) definice dobrovolnictví obsahuje tři klíčové body, ke kterým jsou poněkud skeptičtí, uvádějí, že:

- a. *Dobrovolnictví je bez nároku na odměnu* – neplacené. Avšak jisté formy plateb jsou běžné – náhrady výdajů za cestovné či stravné, symbolické dárky jako projev uznání, apod. Autoři si kladou otázky, kde tyto symbolické dárky končí a kde může jít již za odměnu za práci, která dobrovolnictví diskvalifikuje. Uvádí, že např. v jiných zemích je běžné, když dobrovolníkovi služby, které nabízí i organizace, u které pracuje, nabídnuty zdarma. Naopak v jiných zemích je tohle s dobrovolnictvím neslučitelné.
- b. *Dobrovolnictví je nepovinné a nevy nucené* – vykonáváno ze svobodné vůle – zde autoři uvažují o otázkách, jako jsou „*Jak je to v případě komunitní služby jako náhrady za vězení, v případě nezaměstnaných. Jimiž dobrovolnická práce umožňuje reintegraci do trhu práce, či povinné praxe studentů?*“ Dále se ptají, zda jde o dobrovolnickou práci i v případě, kdy je vykonávána z morálního hlediska, náboženské povinnosti nebo např. z pocitu viny. Do kontextu také zařazují pohled na „dobrovolnickou práci“ v komunistických zemích, kde ale tato práce je vykonávána pod záštitou ideologie a je vyžadována povinně – měla by i tahle práce být nazvána „dobrovolnickou“?
- c. *Dobrovolnictví je práce ve prospěch druhých lidí*. Občas hovoříme o tzv. veřejně prospěšné práci, kdy ale z pojmu dobrovolnictví vypadává neplacená práce pro vlastní organizaci či skupinu (např. ve sportovních, kulturních, svépomocných, zájmových a rekreačních organizacích). Záleží zde tedy, podle autorů, na použití přísnější, či volnější definice dobrovolnictví při zkoumání toho, o co nám ve skutečnosti jde (Skovajsa, 2010, s. 125-126).

Ať už z uvedených definic vyplývá jednoznačná nebo víceznačná definice dobrovolnictví, s jistotou však můžeme říci, že je tato činnost vykonávána a realizována díky dobrovolníkům.

2.2.1 Dobrovolník

Za dobrovolníka považujeme člověka, který „*bez nároku na finanční odměnu poskytuje svůj čas, svoji energii, vědomosti a dovednosti ve prospěch ostatních lidí či společnosti.*“ (Tošner, 2006, s. 35). Dobrovolník je chápán jako nositel procesu změn ve společnosti díky jeho svobodně a dobrovolně zvolené aktivitě a pomoci. Právě jeho tvořivá síla je to, co nám pomáhá hledat a otvírat zdroje a možnosti nových řešení – tím se stává jakýmsi mostem v procesu spolupráce mezi státem, komerčním sektorem a sektorem neziskových organizací (Tošner, 2006, s. 36).

Zákon o dobrovolnické službě (ČESKO, 2002, §3) nám vymezuje věk dobrovolníka. Dobrovolníkem se podle zákona může stát fyzická osoba starší 15 let, který smí vykonávat dobrovolnickou službu jen na území České republiky. Fyzická osoba starší 18 let pak může dobrovolnickou službu vykonávat i mimo území České republiky. V obou případech musí fyzická osoba dát svobodný souhlas k vykonávání dobrovolnické služby a na základě smlouvy, která musí být uzavřena s vysílající organizací (veřejně prospěšná právnická osoba se sídlem v České republice, která dobrovolníka vybírá, eviduje a zastupuje ho). V případě dobrovolnické služby v zahraničí musí tato smlouva být písemná.

Jestliže je fyzická osoba v pracovněprávním vztahu, služebním poměru, členském poměru nebo je žákem či studentem musí dobrovolnickou službu vykonávat pouze ve svém vlastním volném čase. Pokud se jedná o fyzickou osobu ve výkonu vojenské činné služby, nesmí podle zákona dobrovolnickou službu vykonávat. Jako poslední je zákonem vymezeno, že fyzická osoba, která je členem sociálního družstva, nesmí dobrovolnickou službu vykonávat pro potřeby tohoto konkrétního družstva.

2.2.2 Motivy k dobrovolnictví

Ne každý z nás se dobrovolníkem stává. Podíváme se nyní na to, co motivuje lidi k tomu, stát se dobrovolníkem. Rozuzlovat, co lidi motivuje k tomu, aby se k sobě lidé chovali slušně, přátelsky, navzájem si pomáhali, nebo naopak si ubližovali a škodili si, se snaží filosofové již třetí tisíciletí. Také různé ideologie jsou na tomto pozitivním, či negativním náhledu na podstatu lidské povahy, postaveny. A hýbou světem (Tošner, 2006, s. 45).

Každého nejspíš napadne, že člověka být dobrovolníkem motivuje právě fakt, že bude prospěšný pro druhé. Není tomu ale tak vždy. Existují motivy, kdy je dobrovolná

činnost vykonávána na základě nevhodných, někdy až nebezpečných motivů, které uvádí Vitoušová (1998). V případě, kdy člověka k dobrovolné činnosti vedou negativní motivy je vhodné a nutné je především včas rozpoznat a takového dobrovolníka odmítnout. Jedná se o negativní motivy, jako jsou:

1. Soucit, který vede k degradaci klienta.
2. Zvědavost, která je nepřiměřená a zbytečná.
3. Služba, která pramení jen z pocitu povinnosti.
4. Skutkaření, tedy snaha něco si zasloužit.
5. Touha obětovat se nebo osobní neštěstí, kdy si uchazeč o dobrovolnickou činnost s ní neví rady a ve službě bude hledat jen vlastní rovnováhu.
6. Osamělost, z které pramení touha po přátelství.
7. Nenahraditelnost, pocit vlastní důležitosti.
8. Nedostatek sebeúcty – a z té plyne touha potkat ještě ubožejší lidi.
9. Panovačnost, touha ovládat jiné lidi a v neposlední řadě uplatnit svůj vliv (cit. dle Tošner, 2006, s. 46).

Pokud chce člověk vykonávat dobrovolnou činnost má k tomu své důvody a motivy. Nejvhodnější se samozřejmě jeví, pokud tyto motivy jsou pozitivní, nikoliv negativní, které jsme si uvedli výše. Pochopitelně je motivace dobrovolníků rozmanitá. Pomocí statistické analýzy se však **motivы dobrovolníků** dají shrnout do tří skupin – konvenční, reciproční a nerozvinuté.

Konvenční či normativní motivace k dobrovolnictví je založena na konvenčním charakteru. Dobrovolníka v tomto případě motivují morální normy, které jsou z jeho nejbližšího okolí nebo plynout z neformálních pravidel a chování v dané společnosti. Tato motivace se většinou opírá o principy křesťanské morálky, a protože se to sluší a patří, proto jsou jejími nositeli většinou lidé nad 60 let a věřící.

Reciproční motivace vede člověka dobrovolnou činnost vykonávat za účelem pouze tehdy, pokud vidí nějaké prvky, které by byly užitečné i pro něho samotného. Tito dobrovolníci chápou svoji práci jako organické spojení – spojení dobra pro jiné a vlastního prospěchu. Typickými prvky u této motivace jsou – zájem o získávání nových zkušeností, navazování nových vztahů a snaha uplatnit svoje schopnosti a v poslední řadě udržení

se v dobré kondici. Najdeme ji především u lidí mladších 30 let s jednoznačně ateistickým světonázorem.

Nerozvinutá motivace v sobě zahrnuje pro změnu prvky, jako jsou důvěra v organizaci (pro kterou dobrovolník má pracovat), přesvědčení o smysluplnosti dobrovolné činnosti a pocit, že prostřednictvím dobrovolnické činnosti mohou podílet na šíření dobré myšlenky. Častěji se vyskytuje u vysokoškoláků a osob ze středních škol, popřípadě u starší generace ve věku od 46 do 60 let (Tošner, 2006, s. 47).

Tyto tři typy motivace jsou vytvořené na základě výzkumu, který byl prováděn v České republice v letech 1999-2000 realizovaný Nadací rozvoje občanské společnosti (NROS), Agenturou neziskového sektoru (AGNES) a Agenturou STEM ve spolupráci s nadací VIA a občanským sdružením HESTIA (Tošner, 2006, s. 47).

Matulayová v roce 2015 zkoumala motivy dobrovolníků, jako reakci na krizovou migrační situaci, která nastala v Evropě v roce 2015. Na základě jejího výzkumu, jehož respondenti byli dobrovolníci, kteří byli či plánují jet na Balkán, uvádí následující členění motivů:

Do **vědomých motivů** dobrovolníků spadá to, co dobrovolníci „chtějí“, to, co je žene stát se dobrovolníkem. Uvádí, že dobrovolníci chtějí vidět a udělat si vlastní názor, chtějí to zažít, chtějí být součástí skupiny, chtějí ovlivňovat veřejné mínění v České republice i o České republice a chtějí pomoci potřebným.

Mezi **hraniční motivy** pak řadí nepříjemné emoce – spojení nikoliv se špatným psychickým stavem dobrovolníků, ale jedná se o emoce, kterými se pokouší dobrovolníci danou situaci změnit. Dále povinnost, kdy dobrovolníci cítí, že je potřeba pomoci, protože práce orgánů, institucí, ale i jednáním, či nejednáním jednotlivých osob se situace vymkla kontrole. Jako poslední hraniční motiv je potřeba pomoci druhým a zároveň potřeba nabrat zkušenosti.

I zde hrají u dobrovolníků ale také roli hodnoty a ideály, které každý jedinec pocítuje individuálně, protože se jedná o motivy vnitřní. Mezi odvozené motivy pak patří zážitky a silné emoce a zkušenosti a seberozvoj (Matulayová, 2016, s. 27-31).

U tohoto výzkumu se jednalo o dobrovolníky, kteří se chystali, nebo již přijela z dobrovolnické činnosti v zahraničí. Jednalo se o věkově i profesně různorodou skupinu respondentů.

Autorka také provedla výzkum motivace dobrovolníků zapojených v programu Pět P v Dětském centru Andra ve Znojmě, kterého se účastnilo 10 dobrovolnic. Z analýzy dat vyplynulo, že za **vnitřní motivy/faktory** dobrovolnice uvádějí potřeby a jejich naplňování – sociální potřeby, potřeba uznání i potřeby seberealizace. Dále dobrovolnice uváděly potřebu někam patřit, získat nové kontakty, nové vztahy, nová přátelství, učit se novým věcem, získat zkušenosti, dobrý pocit ze sebe samé, vliv druhých osob nebo smysluplné trávení volného času. Zaznívaly ale také motivy jako povinnost a samozřejmost, naplňování morálních norem a nepsaných pravidel či občanská povinnost.

K **vnějším motivům/faktorům** zařazovaly vliv blízké osoby, vliv vrstevnice, svědectví nadšené dobrovolnice nebo vliv koordinátorky z Dětského centra ADRA (Matulayová, 2016, s. 46-50).

Aby dobrovolníci dobrovolnou činnost vykonávali, je třeba, aby je také něco podporovalo. Většinou jde o **pozitivní faktory**, jako např. pocit, že jsou oceňováni; nabývají pocitu, že jejich přítomnost něco znamená; dostává se jim uznání na veřejnosti i soukromě; podílejí se na řešení problémů, na rozhodování a třeba i na stanovování cílů dané organizace, anebo že jsou jejich potřeby uspokojovány.

Naopak, stejně jako dobrovolníky může něco motivovat a podporovat, tak jsou **negativní faktory**, které je brzdí v tom, aby svůj čas a schopnosti nabídli. Nejčastěji jde např. o to, že dobrovolník zjistí rozdíl mezi očekáváním a skutečností; mají pocit, že jejich pomoc je k ničemu; nedostávají zpětné vazby, pochvalu ani ocenění; necítí podporu dostatečnou spolupracovníků nebo činnost jim neposkytuje možnost osobního růstu (Tošner, 2006, s. 55).

Podle neurologa z Wisconsinské univerzity Richarda Davidsona dobrovolnictví prospívá mozku. Po delší dobu osobně zkoumal účinky laskavosti a empatie na lidský mozek. Zjistil při tom, že činnost mozku se mění podle toho, zda se chováme buď egoisticky, nebo právě s porozuměním vůči druhému. Osobně říká: „*Když děláme něco sami pro sebe, jsou pozitivní emoce, které prožíváme, prchavé a závisejí na vnějších podmínkách. Když naopak děláme něco pro druhé, pozitivní emoce mají delší trvání a přesahují okamžik, kdy jsme učinili to, co je vyvolalo.*”

V Británii provedla výzkum Suzanne Richardsová, která analyzovala výsledky 40 výzkumů, které se týkaly působení dobrovolnictví. Vyplývalo z ní, že ten kdo se zabývá dobrovolnictvím je spokojenější sám se sebou samým a se svým životem a zvyšuje celkový pocit pohody.

Taktéž bylo na základě analýzy výzkumů prokázáno, že dobrovolnictví snižuje úzkost a deprese. *"Při dobrovolnické činnosti je třeba vědět, že poskytování pomoci druhým nám cosi zase vrací: jsme-li si vědomi toho, že nám pomoc druhým přináší duchovní prospěch, je to pro nás pozitivní pohnutka,"* vysvětluje Richardsová. Dále se prokázalo, že nám dobrovolnictví pomáhá nalézt určitý cíl a tak se lidé necítí osaměle. I z tohoto důvodu se apeluje na lidi odcházející do důchodu, aby se věnovali dobrovolnictví, díky kterému si zachovají i pevnější vztah ke společnosti, objeví nové zájmy a nabyli pocitu užitečnosti.

Podle některých výzkumů se údajně dobrovolnictví zasluhuje i o dobrý vliv na imunitní systém. Pomoc druhým má příznivý dopad na duši člověka a prostřednictvím neuroendokrinního a imunitního systému má také příznivý účinek na celý organismus a tedy i na délku života – výzkumy naznačují, že dobrovolnictví může snížit úmrtnost až o 20% (RED, 2017).

Pokud shrneme, co je dobrovolnictví, můžeme konstatovat, že dobrovolnictví není obět, ale přirozený projev občanské zralosti a přináší konkrétní pomoc tomu, kdo ji potřebuje. Zároveň však poskytuje dobrovolníkovi pocit smysluplnosti a je zdrojem nových zkušeností a dovedností a obohacením v mezilidských vztazích (Tošner, 2006, s. 18). Je také často profesionálně organizováno.

V neposlední řadě by měl být kladen důraz na rozeznávání mezi dobrovolnou činností a dobrovolnou prací. Podle Tošnera (2006, s. 37) pojem práce, na rozdíl od dobrovolnictví, označuje činnost vedoucí k výdělku podle pracovněprávních předpisů a s nimi souvisejících daňových a pojistných aspektů.

Ne vždy se o výše zmíněných pojmech dočteme jasnou definici. Téma prosociálního chování a všeho, co pod něj spadá, je vnímáno mnohými autory odlišně. Nedá se tedy s jistotou uvést jen jedna jasná definice a spoléhat se jen na ni. Všechny pojmy se týkají pomoci

druhým lidem. Domníváme se však, že záleží vždy na každém jedinci, co sám si pod pojmem představuje a co pod něj zahrnuje.

2.3 Časná dospělost

Naše práce se týká mladých lidí na počátku profesní dráhy. Ačkoliv jsou v této kapitole především vymezeny pojmy vztahující se k prosociálnímu chování, zařadíme sem i vývojové období rané dospělosti. V našem případě časnou dospělost - pro představu, o kterou věkovou skupinu se v našem výzkumu zajímáme, co je pro ni typické, k jakým proměnám v této věkové kategorii dochází, atd.

Každý autor vymezuje dospělost a její dělení jinak. Můžeme tedy říci, že věkové vymezení dospělosti je proměnlivé od autora k autorovi. Podle vývojové psychologie (Vágnerová, 2007, s. 10-11) můžeme dospělost rozdělit na mladou dospělost, která je obdobím mezi 20 a 40 rokem života a na starší dospělost od 60-75 let. Pro naše účely vzhledem k výzkumu se zaměřujeme na období mezi 20-30 rokem života mladého člověka, které Langmeier a Krejčířiková (2006, s. 167) označují za **časnou dospělost**.

Obecně k mladé dospělosti můžeme uvést následující. Biologické změny osobnosti nemají v období mladé dospělosti velký význam. Daleko větší význam zde mají psychosociální podněty, které rozvíjí mladou osobnost. Mladý člověk v tomto období prochází **změnou osobnosti**. Spadá sem osamostatnění se, kdy člověk přebírá zodpovědnost a svobodu v rozhodování se, dále větší sebejistota, sebedůvěra s důrazem na odhadnutí vlastních sil a kompetentností a také se mladý dospělý člověk umí lépe ovládat, co se týče emocí i jednání.

Socializační změny zahrnují v tomto věkovém období především přijetí nových rolí, podle kterých se odráží i způsob chování, vyjasnění vztahu k hodnotám a normám, které jsou prezentovány různými skupinami společnosti – rodina, škola, vrstevníci, církve, aj., a v neposlední řadě dovršení morálního uvažování (Vágnerová, 2007, s. 11). Proměňuje se také vztah s lidmi, protože mladý člověk přestává být závislý na své původní (orientační) rodině. Vztahy s rodiči jsou klidnější a symetričtější, názory na rodiče jsou realističtější, objektivněji je hodnotí – dokáže uznat jejich zkušenosti a přijmout jejich rad v případě však, že je sám

uzná za vhodné. Významnější jsou zde vztahy s vrstevníky i navazující nové kontakty. Partnerský vztah je akceptován s ohledem na potřeby partnera a snahou zharmonizovat je s vlastními potřebami (Vágnerová, 2007, s. 10-11).

Dochází taktéž ke změně **profesní oblasti**, kde je důležitým faktorem zvládnání interakce s nadřízenými. Mladá dospělost je v neposlední řadě významná v ekonomické nezávislosti mladého člověka, kdy svoji samostatnost i identitu potvrzuje ke vztahu své profesní role (Vágnerová, 2007, s. 10-11). Profese u mladého člověka přispívá k rozvoji kognitivních funkcí – oblast dovedností, schopností a osobnostních vlastností. Úspěšnost v další úrovni po škole, jako je profese, může u mladého člověka korigovat jeho sebepojetí (Vágnerová, 2007, s. 22). Sebepojetí či sebedůvěra se může vyvíjet pochopitelně jak pozitivním, tak i negativním směrem podle úspěšnosti v oblasti životní i profesní. Sebevýchova by v tomto ohledu měla směřovat k asertivitě, altruistickým, etickým, estetickým, partnerským i rodičovským vztahům. Stejně tak na občanské i profesní aktivity a v neposlední řadě na správné využívání volného času (Kohoutek, 2008, s. 124).

Myšlení je v tomto mladém období postformální tzn., že člověk bere v úvahu mnoho aspektů daného problému, jeho mnohoznačnosti i celkový kontext. Je schopný řešit problémy složitější, nemusí jej za každou cenu zjednodušovat, a bere do úvahy i subjektivní význam problému – ví, že subjektivní pocity a zkušenosti mohou být dost důležité. Původní tzv. kontextuální dualismus, kdy člověk rozlišuje mezi tím, co je dobré a co špatné, se mění. Ne vždy je totiž možné jednoznačně rozlišit, co za dobré a co za špatné můžeme považovat (Vágnerová, 2007, s. 19). Mladý člověk dospívá k faktu, že ne vždy jeho vlastní názor je jeden jediný možný, ale že je jen jeden z potencionálních. Své znalosti a kompetence chápe jako prostředek k dosažení různých, ale konkrétních cílů např. v profesní oblasti (Vágnerová, 2007, s. 20-21).

Rozvíjí se také **praktická inteligence**, u které se jedná o uplatnění poznávacích schopností v konkrétních situacích a schopností adaptovat se na aktuální podmínky. Do této kategorie spadají problémy, které obvykle nejsou jasně vymezené a nemají jednoznačné a předem dané řešení. Pokud se mladý člověk s tímto problémem pokusí vyrovnat, musí nejprve jej umět interpretovat, dále jej pochopit, jak vznikl a v čem problém spočívá. Tohle jsou situace, kdy je potřeba brát samotný kontext i potřeby ostatních lidí (Ruisel, 2000 cit. dle Vágnerová, 2007, s. 22). Praktická inteligence zahrnuje v sobě *sociální kompetence a emoční inteligenci* (Vágnerová, 2007, s. 22). Wilding Christine (2010, s. 14) ve své knize *Emoční inteligence - Vliv emocí na osobní a profesní úspěch* popisuje emoční inteligenci

jako „*způsob chápání vlastních pocitů i pocitů druhých lidí a ovládnutí svých pocitů tak, že vědomě volíme svá slova a činy, abychom dosáhli požadovaného výsledku.*“ Pletzar (2009, s. 15) dodává, že je emoční inteligence vrozená a malé děti ji mají velmi dobře rozvinutou a dále se vyvíjí pod vlivem výchovy a v průběhu celého života. Schopnost projevit své emoce a vcítit se do pocitů druhých bývá také genderově podmíněno. Uvádí se, že ženy jsou daleko citlivější, než muži, ačkoliv muži mohou být leckdy stejně emotivní, ale nikdy nebo jen s velkou těžkostí to přiznají (Vágnerová, 2007, s. 25). Stabilizace emočního prožívání, tedy proměna emocionality, je v tomto období výrazná. Celkové ladění je vyrovnanější, avšak citové prožitky mohou být dost silné a občas směřují k negativním projevům. Postupně však tyto nerovnosti v prožívání klesají a mladí dospělí umí své emoce daleko lépe regulovat. Intenzivnějšími prožitky pro ně jsou pocity lásky, radosti, ale i hněvu a nenávisti (Vágnerová, 2007, s. 23).

Jedna z teorií vysvětlující prosociální chování je založena na sociálních normách. V oblasti mladé dospělosti dochází k **posunu chápání běžných sociálních norem**. Doteď byl jedinec podřízen jakési kontrole dospělé autority. Nyní se však stal mnohem svobodnější a může se tak sám rozhodovat, zda bude daná pravidla dodržovat a respektovat nebo ne. Sociální normy ve velké většině podporují prosociální chování. U mladého dospělého člověka však může dojít do značné míry k selektivitě prosociálního chování v souvislosti např. s uzavřením manželstvím a zplozením dětí. V této souvislosti bývají normy tzv. relativizovány a jednání ve prospěch vlastní rodiny je posuzováno podle jiného měřítka. Dochází zde k schizmatu (rozštěpení) sociálních norem ve vztahu ke členům rodiny (k vlastním dětem zejména), platí zde jiná pravidla, než mimo ni. Vysvětlení nalezneme v biologickém základě - pudu péče o potomstvo a posilování v oblasti emocí – citová vazba k nejbližším lidem (Vágnerová, 2007, s. 28-29).

My jsme si pro cíl diplomové práce zvolili tuto věkovou skupinu záměrně z uvedených hledisek. Mladý dospělý člověk již není natolik ovlivněn rodinou, je schopný sám si řádně zanalyzovat a udělat si vlastní názor, přebírá nové zkušenosti a informace ať už z širšího okolí či pomocí mediálních technologií a stává se ekonomicky nezávislý a se svými penězi smí nakládat, jak uzná za vhodné. Jako např. poskytnout finanční i jiný materiální dar lidem, kteří pomoc potřebují. Rozvíjí se zde emoční inteligence a celkově by sebevýchova mladého člověka v tomto vývojovém období měla směřovat k altruismu, asertivitě a etice.

Druhá kapitola diplomové práce byla zaměřena na pojmy pojící se k prosociálnímu chování. Pojem altruismus jsme si vymezili z důvodu zaměňování s pojmem prosociální chování, pojmy dobročinnost, dárcovství a dobrovolnictví byly vysvětleny i na základě dotazníkových otázek, ve kterých se zaměřujeme na oblast dobrovolnictví.

3 CHATAKTERISTIKA NEZISKOVÉHO SEKTORU

Poslední, třetí, kapitola se bude věnovat neziskovému sektoru. Vzhledem k tomu, že nás zajímá, jaký postoj zaujímají mladí lidé k neziskovému sektoru, rozhodli jsme se toto široké téma v diplomové práci také nastínit. Nejprve si vymezíme definice neziskových organizací, podle čeho je můžeme poznat a jaké mají funkce. Dále si rozdělíme a popíšeme rozdíl mezi ziskovým a neziskovým sektorem, pro srovnání, o jaký podstatný rozdíl se jedná. Dále se již budeme plně věnovat jen neziskovému sektoru. Dotazníkové otázky nabízely i možnost uvedení, jaké organizace, projekty či akce mladí lidé podporují, proto jsou zde ke každé právní úpravě neziskové organizace uvedeny i příklady, ať už se jedná o organizace působící pouze v České republice nebo i mezinárodně. Poslední podkapitola celé diplomové práce je zaměřena na podporu neziskových organizací jednotlivci.

Oblast neziskového sektoru je velmi širokou oblastí a pro účely diplomové práce se na ni zaměříme pouze stručně, tak aby vyhovovala našim účelům.

Neziskové organizace (dále jen NO), jak už název vypovídá, spadají pod neziskový sektor, ve kterém nejsou organizace a instituce primárně založeny za účelem dosahování zisku. Od komerčního sektoru se tedy liší tím, že cílem NO není vytváření zisku a rozdělování tohoto zisku mezi vlastníky, ale přímá produkce užitku. V případě, kdy NO vytváří jistý zisk a podnikají, musí všechny zisk použít na rozvoj dané NO (Pelikánová, 2016, s. 15).

K rozeznání toho, co je a není nezisková organizace, nám pomohou jednotlivé charakteristické znaky, které již částečně byly zmíněny výše. Mezinárodní taxonomie zahrnuje **pět základních vlastností NO**, podle kterých určujeme nestátní neziskové organizace (dále jen NNO). Těmito znaky jsou:

- a. *Institucionalizace* – to znamená, že NNO mají jistou institucionální strukturu a organizační skutečnost, bez ohledu na to, zda jsou formálně nebo právně registrovány;
- b. *Soukromost* – ve smyslu oddělení od státní správy, kterou nejsou ani řízeny. Mohou však mít státní podporu nebo může ve vedení být státní úředník, důležitou roli zde hraje fakt, že základní struktura NO je ve své podstatě soukromá;

- c. *Neziskovost* – nerozdělují si zisk, nedochází k žádnému přerozdělování zisků vzniklých z činnosti organizace mezi vlastníky nebo vedení organizace. Vytvořený zisk musí být využit jen na cíle dané organizace;
- d. *Samosprávnost a nezávislost* – NNO jsou vybaveny vlastními postupy a strukturami, které jim umožňují kontrolu vlastní činnosti, přesněji řečeno – NNO nejsou řízeny zvenčí, nekontroluje je ani stát, ani jiné organizace, protože jsou schopny řídit samy sebe;
- e. *Dobrovolnost* – na svých činnostech využívají dobrovolnou účast, kam spadá - neplacené práce pro organizaci, dary, čestná účast ve správních radách;
- f. Posledním a nejspíš nejvýraznějším rysem je *veřejná prospěšnost*, kterou přispívají k veřejnému dobru, usilují o dobro lidí, určitých skupin či společnosti jako celku (Škarabělová, 2003 cit. dle Stejskal, Maťátková a Kuvíková, 2012, s. 19).

Webové stránky Neziskovky.cz uvádějí typologii NNO podle **funkce**, jakou zastávají. Tuto typologii zpracoval sekretariát RVNNO (Rada vlády pro nestátní neziskové organizace). Jedná se o servisní NNO, advokační NNO, zájmové NNO a filantropické NNO.

Servisní NNO jsou typické tím, že poskytují přímé služby svým klientům, tedy přímo řeší veřejné problémy. Spadají sem NNO poskytující sociální služby – NNO v oblasti zdravotnictví a sociálního začleňování, ale také v oblasti rozvojové spolupráce a humanitární pomoci. Servisní funkce NNO se často pojí s advokační funkcí NNO.

Advokační NNO jsou organizace, které bojují za práva vymezených skupin či vybraných veřejných zájmů, jejich činnost tedy je v prosazování nebo naopak bránění změnám vůči veřejným nebo soukromým institucím. Jejich významná role spočívá v prosazování principu rovnosti a nediskriminace, v ochraně menšinových zájmů nebo veřejného zájmu – ochrana zdraví, životního prostředí. Spadají sem spolky, obecně prospěšné společnosti, nadace a nadační fondy.

Filantropické NNO jsou nadace a nadační fondy, jejich hlavní cíl je podporovat finančně i hmotně veřejně prospěšné aktivity.

Zájmové NNO tvoří nejpočetnější skupinu NNO v českém neziskovém sektoru. Zaměřují se na organizování zájmové činnosti – pro své členy i pro širší veřejnost. Patří sem NNO, které spadají do oblasti sportu, kultury nebo tradiční venkovské spolky jako jsou Sokol, včelařské svazy či dobrovolní hasiči (NADACE NEZISKOVKY.CZ,[b. r.]).

Pelikánová (2016, s. 16-17) uvádí funkce NO, které vycházejí z rámců hlavní činnosti NO. Jedná se o *funkci ekonomickou*, protože NO jsou nejen producenti a spotřebitelé statků, ale např. i zaměstnavatelé; *sociální*, kterou dělí na servisní (poskytování specifických statků) a participační (zapojování se do života společnosti); *politickou*, pod kterou zahrnují funkci ochránářskou (chrání jednotlivce i skupiny obyvatel před porušováním základních lidských práv) a funkce demokratizační (obyvatelé dostávají právo ovlivnit veřejné mínění a tak rozvíjet demokracii) a *funkci informační* – osvětová a funkci kontrolní (kontrola může být laická nebo institucionální z veřejného sektoru, která kontroluje demokratický proces uplatňování veřejné volby).

Z toho také vyplývají **oblasti NO**, ve kterých neziskové organizace působí – *sociální služby, kultura, školství, ekologie, zdravotnictví, tělovýchova, sport, doprava, zaměstnanost* a další.

Tabulka 1 Typologie NNO v ČR podle funkcí (upraveno)

Funkce	Hlavní činnost
Servisní	Sociální, zdravotní péče Vzdělávání a výzkum Humanitární pomoc a charita Kultura Rozvojová spolupráce a humanitární pomoc
Advokační	Ochrana životního prostředí Ochrana lidských práv Prosazování rovnosti a nediskriminace Ochrana práv menšin Ochrana zvířat Ochrana práv spotřebitelů Boj proti korupci apod. Kulturní aktivity
Zájmové	Sport Volný čas Včelaři, myslivci, zahrádkáři Komunitní spolky Další
Filantropické	Poskytující granty a dary

Dostupné z: https://www.neziskovky.cz/clanky/511_692/fakta_typy-neziskovych-organizaci/

3.1 Ziskový a neziskový sektor

Cílem naší práce je zjistit, jaký postoj mají mladí lidé ve věku od 20-30 let, nejen k dobrovolnictví, ale také k neziskovým organizacím. Proto se nyní zaměříme v poslední kapitole na problematiku neziskového sektoru. Vymezíme si, co všechno do neziskového sektoru spadá, uvedeme si základní charakteristiky a nejznámější organizace či projekty daných organizací, které jsou medializované.

V České republice máme dva sektory – **ziskový a neziskový sektor**, které si nyní krátce přiblížíme.

3.1.1 Ziskový (tržní) sektor

Do ziskového sektoru řadíme všechny subjekty, jejichž primárním cílem je dosažení zisku prostřednictvím statků prodávaných za tržní cenu. Subjekty (podniky) v tržním sektoru nakládají majetkem, který je financován výhradně vlastními zdroji (kapitálem), případně mohou být financovány i cizími zdroji (půjčkou). Nesou jisté podnikatelské riziko, protože se nemohou spoléhat na zdroje jiných subjektů (Boukal, 2009, s. 10).

3.1.2 Neziskový (netržní) sektor

Do neziskového sektoru naopak řadíme subjekty, jejichž primárním cílem je vytváření určitého přímého užitku, kdy tento užitek má charakter veřejné služby. Jestliže subjekty v tržním sektoru nakládají se svými vlastními zdroji, subjekty v neziskovém sektoru se spoléhají a nakládají s vlastními zdroji, které ale pocházejí buď od soukromých subjektů (zřizovatel, další subjekty), nebo od veřejných subjektů na základě přerozdělovacích procesů. I v neziskovém tržním sektoru lze použít cizí zdroje, tzv. půjčky. Majetek je majetkem daného neziskového subjektu, nebo zůstává v držení veřejného subjektu, pokud je jeho zřizovatelem (Boukal, 2009, s. 10).

3.2 Kdo tvoří neziskový sektor

Neziskový sektor se dá dále členit na státní (veřejný) neziskový sektor, nestátní (soukromý) neziskový sektor a sektor domácností, který není předmětem naší práce, proto se o něj nebudeme zajímat (Boukal, 2013, s. 16).

Pro naše účely se zaměříme na státní neziskové a nestátní neziskové organizace. Podle dané právní úpravy lze očekávat, že tyto organizace budou řízeny jinými způsoby. **Státní neziskové organizace**, které vznikají k výkonu státní správy, anebo k poskytování dalších veřejných služeb, nemají možnost tvorby vlastního přístupu k managementu. Tense odvíjí od jednotné právní úpravy, platí tedy zde tvrzení „mohou vykonávat jen to, co zákon jednoznačně uvádí“. Cíl tohoto způsobu řízení je jednoduchý – ulehčit řízení celé státní neziskové organizace, avšak za cenu omezení aktivit této organizace. **Nestátní neziskové organizace** jsou na tom o něco lépe. Jediné, co nemohou uplatnit, jsou všechny charakteristické prvky - uvedené výše (zejména samosprávu a volnost), kterou jim dávají dané země prostřednictvím zákonů. Jsou řízeny stylem „co není zakázáno, je dovoleno“ (Stejskal, Maňátková a Kuvíková, 2012, s. 50). Které formy organizací spadají pod státní neziskové a které pod nestátní neziskové si přiblížíme v další podkapitole. Boukal (2013, s. 15) dodává, že existuje mnoho druhů nestátních neziskových organizací, které můžeme členit podle jejich poslání a zejména podle jejich právní úpravy, která úzce souvisí s charakterem poslání organizace.

3.2.1 Státní (veřejné) neziskové organizace (SNO)

SNO jsou zřizovány státem, krajem, anebo obcemi. Případně jsou zřizovány jejich organizačními složkami. Máme tím na mysli organizační složky a příspěvkové organizace, které tyto instituty zřizují a převážně zabezpečují výkon státní správy, popř. zajišťují další veřejné služby – jedná se o služby v oblasti zdravotnictví, sociálních služeb a školství (Stejskal, Kuvíková a Maňátková, 2012, s. 16).

Příspěvkové organizace

Jedná se o subjekty, které mohou být zřizovány organizační složkou státu – ministerstvo, nebo územními samosprávnými celky (obce a kraje). Jestliže se jedná o příspěvkové organizace zřizované samosprávnými celky, jsou tyto organizace zapsány do obchodního

rejstříku, protože zřizovatel vytváří danou příspěvkovou organizaci k veřejně prospěšnému účelu a ta zahrnuje samostatné institucionální zakotvení. Zřizovatel svěřuje příspěvkové organizaci majetek, který si sama spravuje, ale zůstává v jeho osobním vlastnictví. Poskytuje příspěvek na provoz v návaznosti na výkony nebo případně na jiná kritéria potřeb dané příspěvkové organizace. Kromě toho si příspěvková organizace sama zodpovídá za majetek, který nabyla v rámci své činnosti – dary, dědictví, atd. Příspěvková organizace musí evidovat zvláště majetek od zřizovatele a majetek, který nabyla v průběhu své existence. (Boukal, 2009, s. 11-12).

Mezi příspěvkové organizace řadíme: Centra pro seniory, Domovy pro osoby se zvláštním režimem, Domovy pro osoby se zdravotním postižením, Centrum poradenství pro rodinné a partnerské vztahy, spadají sem také mateřské a základní školy, a další.

Dům dětí a mládeže ASTRA Zlín, p.o. (<http://www.ddmastra.cz/>)

Ve městě Zlín je jistě známa příspěvková organizace cílící na děti, žáky, studenty, dospělé, rodiny s dětmi i pedagogiky. Jedná se o školské zařízení, které je zřizováno statutárním městem Zlín. Poskytují zájmové vzdělávání ve volném čase své cílové skupině. Také vyhledává nadané děti, žáky a studenty ve spolupráci se školami a dalšími institucemi a podporují jejich vývoj. Také pořádají další jiné akce – např. Pohádkové strašidelné lesy, taneční soutěže, sportovní klání, ekologické olympiády, a další (ASTRA, ©2013).

3.2.2 Nestátní (soukromé) neziskové organizace (NNO)

Za NNO považujeme soukromé organizace, které jsou zřizovány zdola občany jako formální i neformální organizace. Mají charakter fyzických i právnických osob. Můžeme říci, že jejich existence často vychází z principu samořízení společnosti a schopnosti vzájemného usměrňování jednání lidí ve společnosti (Stejskal, Kuvíková a Mařátková, 2012, s. 16). Zakladatelé jsou soukromé subjekty, které vkládají do NNO prostředky bez očekávání dosaženého zisku – jsou zainteresovány na daném přímém užítku, kterého nelze dosáhnout ziskovým způsobem. Možná je také podpora z veřejných zdrojů (Boukal, 2009, s. 13).

Rada vlády pro nestátní neziskové organizace (RVNNO) popisuje neziskový sektor jako soubor nestátních neziskových subjektů organizací, které působí v následujících právních formách:

- A. Nadace a nadační fondy,
- B. Spolky (dříve Občanská sdružení),
- C. Obecně prospěšné společnosti,
- D. Církevní právnické osoby zřizované církvemi a náboženskými společnostmi.

Nyní si uvedeme charakteristiky daných právních forem NNO včetně příkladů.

A. Nadace a nadační fondy

Nadace a nadační fondy byly dříve založeny a řízeny podle zákona č. 227/1997 Sb., o nadacích a nadačních fondech. Dnes se nově řídí podle zákona č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník v platném znění, ve kterém jsou nadace a nadační fondy upraveny v §306 až §401.

Nadace a nadační fondy jsou soukromoprávní subjekty, které byly založeny za účelem finanční podpory projektů NNO odpovídající jejich poslání. Obecně je můžeme definovat jako účelová sdružení majetku pro dosahování obecně prospěšných cílů, mezi které řadíme – rozvoj duševních hodnot, ochrana lidských práv nebo jiných humanitárních hodnot, ochrana kulturního dědictví, památek a tradic, rozvoj vědy a vzdělání, ale např. i sportu. V těchto a dalších oblastech nadace a nadační fondy přidělují finanční prostředky jiným NNO, které přímo poskytují služby nebo se zabývají jinými obecně prospěšnými aktivitami (Boukal, 2013, s. 129). Nadace mohou podle nové právní úpravy i podnikat ve vedlejší činnosti, avšak tento zisk musí vždy použít na hlavní účely (Pelikánová, 2016, s. 33). Nadace a nadační fondy samozřejmě vznikají zapsáním do nadačního rejstříku, který vede rejstříkový soud (Boukal, 2013, s. 129).

Nadace Dobrý anděl (<http://www.dobryandel.cz/>)

Pomáhá rodinám, které se vlivem nemoci dostaly do tíživé životní situace. Na webových stránkách nadace jsou uvedeny onemocnění, při kterých nadace pomáhá. Podmínkou je, že pacient je léčen na území ČR ve zdravotnickém zařízení a rodina má alespoň jedno nezaopatřené dítě (Dobrý anděl, [b. r.]).

AVON Nadace pro ženy (<http://www.avonfoundation.org/>)

Nadace byla založena v roce 1995 a od té doby se soustřeďuje na ženy, abych zlepšila či zachránila jejich životy. Nadace je zaměřena na otázky týkající se žen po celém světě. V dnešní době se soustřeďují na pomoc ženám, které trpí rakovinou prsu nebo jsou vystaveny domácímu násilí. V roce 2011 se po celém světě vybralo více než 860 milionů dolarů (AVON, [b. r.]).

V České republice jsou jistě známy pochody a běh proti rakovině prsu. Letos se pochod uskuteční 8. června 2018. Běh se uskutečňuje ve více městech České republiky od dubna do října (AVON, [b. r.]).

Nadace LIGA PROTI RAKOVINĚ Praha (<http://www.lpr.cz/>)

Je neziskovou organizací, která se snaží již 25 let snížit úmrtnost zhoubných nádorů v České republice.

Každým rokem LPR uskutečňuje v květnu veřejnou sbírku, jejímž cílem je získat co nejvíce finančních prostředků prodejem kytičky (měsíček lékařský) se stužkou. Rok od roku je sbírka pořádána na jiné téma a stužka má jinou barvu. Letošním tématem jsou „Nádory tlustého střeva“ a stužka má vínovou barvu. Cena kytičky je 20,- Kč a sbírka letos probíhá 16. května 2018 (Liga proti rakovině Praha, © 2002 - 2016).

Nadace ADRA (<https://www.adra.cz/nadace-adra>)

Naplňuje poslání mezinárodní humanitární organizace ADRA. V České republice působí od roku 1992. Věnují se lidem v tísnivé situaci, tak aby byli schopni znovu postavit se na vlastní nohy. Každým rokem také organizují cenu Michala Velíška, která byla vytvořena za účelem ocenit lidi za jejich neobyčejné činy, které druhým zachránili život (ADRA, © 2014).

Nadační fond Českého rozhlasu - Světluška (<http://www.rozhlas.cz/svetluska/portal/>)

Jedná se o dlouhodobý projekt Nadačního fondu Českého rozhlasu, který je zaměřen na pomoc dětem a dospělým s těžkým zdravotním postižením.

Znamé jsou jistě veřejné sbírky, které probíhají každoročně v měsíci září po celé České republice. Přispět lze finančními prostředky do kasičky zakoupením jednoho z nabízených předmětů. Dalšími projekty jsou např. Běh pro světlušku v měsíci duben nebo Kávárna POTMĚ (Český rozhlas, © 1997-2018).

Nadační fond dětské onkologie KRTEK (<http://www.krtek-nf.cz/>)

Nadační fond KRTEK funguje od roku 1999, který byl založen za účelem podpory práce lékařů a zdravotníků Kliniky dětské onkologie Fakultní nemocnice Brno. Prioritou nadačního fondu je zkvalitnění a zpříjemnění pobytu dětí v nemocnici, péče v průběhu trvání celé léčby a pomoc při vyrovnávání se s jejími následky. Tohle všechno se snaží nadační fond zajistit dovybavením pracovišť Kliniky dětské onkologie, přispíváním na výzkum, vzdělávání lékařů a zdravotnického personálu (Nadační fond dětské onkologie Krtek, © 2016).

B. Občanská sdružení – nově spolky (zapsaný spolek)

Řídí se podle zákona č. 89/2012 Sb., Zákon občanský zákoník v platném znění (§218-§302). Jedná se o sdružení alespoň tří fyzických či právnických osob za účelem realizace společného zájmu, který má nenáboženský, nepolitický, nepodnikatelský charakter. Registruje je Ministerstvo vnitra. Posláním je prosazení zájmů sdružených osob.

Od roku 2014 dochází také ke změně u občanských sdružení, které se od tohoto roku nově nazývají spolky, popř. zapsaný spolek (Boukal, 2013, s. 17). Všechna občanská sdružení, která byla založena před rokem 2014, měli povinnost do tří let změnit formu právní úpravy (Vít, 2015, s. 40).

LOUTKY V NEMOCNICI, z. s. (<http://www.loutkyvnemocnici.cz/>)

Spolek LOUTKY V NEMOCNICI se zaměřují na děti, které byly hospitalizovány v nemocnici. Věnují se dramaterapii a rozvíjí spektrum aktivit v oblasti psychosociální péče. Spolek se dětem v nemocnici již věnuje 10 let. Jejich činnosti jsou – divadelní představení, hraní her či zpívání písniček, pomocí čehož se snaží u dětí navodit úsměv a usnadnit jim tak proces uzdravování se (LOUTKY V NEMOCNICI, [b. r.]).

MAMMA HELP, z. s. (<http://www.mammahelp.cz>)

Jedná se o sdružení pacientek s rakovinou prsu. Tato nevládní nestátní organizace sdružuje nejen ženy s rakovinou prsu, ale také jejich blízké, lékaře a sestry, popř. sympatizanty. Provozují síť Mamma HELP center po celé České republice – Praha, Brno, Plzeň, Olomouc, Hradec Králové, Přerov, Zlín, České Budějovice. Služby jsou poskytovány zdarma. Kromě sdružování lidí s rakovinou se také věnují AVON lince proti rakovině prsu, kam se mohou obracet lidé v každý všední den od 9.00 do 19.00 hodin. Cílem je poskytnout informace o prevenci, konzultace léčby s lékařem nebo např. konzultace s terapeutkami. Služba je bezplatná (Mamma HELP, © 1999-2017).

C. Obecně prospěšné společnosti (OPS)

V roce 2014 neprošel změnami jen zákon o nadacích a nadačních fondech, ale také zákon č. 248/1995 Sb., o obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů v platném znění (ve znění zákona č. 231/2010 Sb.), který byl v roce 2014 zrušen bez náhrady a platí zákon č. 89/2012 Sb. Občanský zákoník v platném znění a tzn., že dnes nelze již zakládat obecně prospěšnou společnost. Společnosti založené před rokem 2014 tak dnes mají na výběr – pokračovat podle původní legislativy nebo je možná transformace na nadaci nebo nadační fond (Vít, 2015, s. 41).

Obecně prospěšné společnosti jsou založeny s cílem poskytovat konkrétní obecně prospěšné služby pro společnost v oblasti sportu, kultury, sociální péče, humanity, ochrany zvířat a životního prostředí, apod., za předpokladu, že tyto všechny podmínky musí být předem zveřejněny.

Může také vedle hlavní činnosti – obecně prospěšné – vykonávat činnost doplňkovou nebo hospodářskou (podnikání). Mezi doplňkovou činnost řadíme např. nájem vlastního majetku pro podporu hlavní činnosti nebo reklamní činnost (Pelikánová, 2016, s. 35).

Člověk v tísni (<https://www.clovekvtsni.cz/>)

Jedná se o nevládní neziskovou organizaci, která vznikla v České republice z vlastní iniciativy válečných zpravodajů a novinářů v roce 1992. Vycházejí z myšlenek humanismu, svobody, rovnosti a solidarity. Pracují na území České republiky, tak i v desítkách dalších

zemí. Věnují se chudobě, oblasti vzdělávání a lidem vyloučeným ze společnosti (Člověk v tísni, [b.r.]).

UNICEF ČR, Dětský fond OSN (<https://www.unicef.cz>)

Je mezivládní organizace, při prosazování svých cílů může spolupracovat přímo s vládami jednotlivých zemí i s nevládními organizacemi. Pomáhají ve více než 190 zemí světa, kde pomáhají dětem nejen přežít, ale podporují také jejich rozvoj, od narození až po dospělost. Zajišťují dětem zdravotní péči, výživu, pitnou vodu, hygienu, základní vzdělání pro chlapce i dívky, ochranu před násilím, zneužíváním a riziky spojené s nemocemi jako jsou AIDS. Financování je výhradně z dobrovolných příspěvků. Většina pomoci směřuje do částí světa, kde je situace nejtěžší – nejchudší země světa, země postižené přírodní nebo válečnou katastrofou (UNICEF Česká republika, © 2004-2018).

Tyfloservis, o.p.s. (<http://www.tyfloservis.cz/>)

Projekt byl založen před 28 lety za účelem poskytování profesionální rehabilitační služby pro osoby s postižením zraku.

Každým rokem společnost pořádá také veřejnou sbírku s názvem „Bílá pastelka“, která letos připadne na 18. 10. 2018, kdy je možné zakoupit bílou pastelku v hodnotě minimálně 30, Kč (TYFLOSERVIS rehabilitace nevidomých a slabozrakých, © 2005-11).

Celé Česko čte dětem, o.p.s. (<http://celeceskoctedetem.cz/>)

Posláním obecně prospěšné společnosti Celé Česko čte dětem je prostřednictvím společného čtení budovat pevné vazby v rodině, zároveň tak má čtení pro děti obrovský význam – podporuje jejich rozvoj emocionálního zdraví, předčítání rozvíjí paměť a představivost, učí myšlení. Řídí se heslem „Pojď, budu ti číst!“. Stačí 20 minut každý den

Věnují se hned několika projektům, z nichž nejznámější je v dnešní době nejspíš „Čtení dětem v nemocnici“ (Celé Česko čte dětem, © 2014).

D. Církevní právnické osoby zřizované církvemi a náboženskými společnostmi

Jsou dobrovolná společenství fyzických osob s vlastní strukturou, orgány, vnitřními předpisy, obřady a projevy víry, které byly zakládány na základě zákona č. 3/2002 Sb., o církvích a náboženských společnostech. Nově se řídí zákonem č. 495/2005 Sb., kterým se mění zákon č. 3/2002 Sb., o svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech), ve znění nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 4/2003 Sb. a zákona č. 562/2004 Sb.

Návrh na registraci se podává u Ministerstva kultury České republiky, které také provede zápis do rejstříku (Pelikánová, 2016, s. 35).

V České republice jsou registrovány např. Armáda spásy – církev, Jednota Bratrská, Náboženská společnost Svědkové Jehovovi nebo Církev Římskokatolická (Ministerstvo kultury, [b.r.]).

DIAKONIE Českobratrské církve evangelické (<https://www.diakonie.cz/>)

V České republice se jedná o druhou největší neziskovou organizaci poskytující sociální služby. Po celé České republice mají více, než 130 zařízení. Zaměřují se také na humanitární pomoc v České republice, jako jsou povodně a na rozvojovou spolupráci v zahraničí. Jejich práce vychází z křesťanských hodnot, ovšem zajišťují služby pro všechny, bez rozdílu. Činnost obnovili po roce 1989 a navazují na předválečnou Českou diakonii. Současně jsou součástí mezinárodní platformy Eurodiakonie (www.eurodiaconia.org). Zřizovatelem je Českobratrská evangelická církev (DIAKONIE, © 2018).

Všechny uvedené příklady nadací, nadačních fondů a jiných právních forem neziskového sektoru nabízejí možnost každému, jak je podpořit. Jakými formami může jednotlivec neziskový sektor podpořit, si uvedeme nyní v následující podkapitole.

3.3 Podpora neziskových organizací – fundraising, individuální dárcovství

Aby neziskové organizace se mohli věnovat tomu, k čemu byly primárně určeny, musí si samozřejmě zajistit potřebné množství zdrojů. Základem každé neziskové organizace jsou lidé, kteří jsou s posláním organizace ztotožněni a podílejí se významným podílem na fungování neziskové organizace. Neziskové organizace však potřebují daleko více, než jen lidi, potřebují např. nejrůznější věci, ale především finance a další prostředky. O zajišťování finančních i jiných prostředků se stará tzv. „fundraising“, který si nyní přiblížíme (Boukal, 2013, 15).

Kdybychom slovo „fundraising“ chtěli přeložit do češtiny, nebo nalézt alespoň jeho synonymum, pátrali bychom marně. Slovo „fundraising“ nemá dnešní ekvivalent a používá se i v České republice v původním znění (Ledvinová, 2002).

Fundraising si tak musíme přiblížit více, než jen jedním slovem - můžeme nahlížet jako na obor, „vědu“ a nástroj. Jestliže fundraising vnímáme jako obor, pak bychom řekli, že se jedná o obor, který v sobě zahrnuje různé metody a postupy, jak získat finanční, ale i další prostředky na činnost organizací občanské společnosti. Jako „věda“ je fundraising označován kvůli tomu, jakým způsobem přesvědčujeme druhé, že naše organizace dokáže řešit důležité problémy a je tím pádem potřebnou součástí společnosti. V neposlední řadě je fundraising vnímán jako nástroj, pomocí něhož můžeme lze inspirovat druhé k dobrým skutkům a tak je přesvědčit, že peníze však nejsou vším a může člověk darovat i svůj čas, zájem či důvěru (Ledvinová, 2002).

S tímto slovem se setkáváme především v oblasti neziskového sektoru. Obsahem fundraisingu je „*soubor činností zaměřených na zdrojové zajištění neziskové organizace založené za účelem konkrétního poslání*“.

Jak jsme již uvedli, tržní sektor rozdělujeme na státní a nestátní. V případě tržního sektoru, kde je tedy financování výhradně z vlastních zdrojů (kapitálem), případně cizími zdroji (půjčkou), nemůžeme o fundraisingu hovořit. U podnikatelských subjektů se toto slovo nepoužívá, ani v případě dotací, o které si subjekty v tržním sektoru mohou zažádat z různých zdrojů. Z toho vyplývá, že podnikové financování jednoduše vymezujeme mimo kategorii fundraisingu, který spadá výhradně pod neziskový sektor (Boukal, 2013, s. 15).

Nositelem fundraisingových aktivit je neziskový sektor, který je souborem subjektů, které jsou založeny s cílem dosáhnout přímého užitku, který má charakter veřejné služby. Financovány jsou vlastními zdroji, které mohou pocházet buď od soukromých subjektů (zřizovatel, další subjekty), nebo od veřejných subjektů (na základě přerozdělovacích procesů). Je možné použít také cizí zdroje (půjčky). Pochází-li majetek neziskového subjektu od zřizovatele neziskového subjektu, je majetek neziskové organizace v držení veřejného subjektu. V opačném případě je majetek majetkem daného neziskového subjektu (Boukal, 2013, s. 15-16).

Veřejné subjekty, které zakládají státní neziskové organizace (kraje, města, obce), vkládají do zakládaných samostatných neziskových subjektů prostředky, aniž by očekávali dosažení zisku. Majetek, který je vložen do neziskového veřejného subjektu, obvykle zůstává v držení daného zakládajícího veřejného subjektu. Mezi státní neziskové organizace řadíme příspěvkové organizace, které jsou zapsány v rozpočtu svého zřizovatele a jsou tak hlavní složkou zdrojů. Avšak i přesto nemohou příspěvkové organizace čekat jen na financování svými zřizovateli, ale hledat i jiné možnosti a prostředky, které se naskytnou. Proto i v případě státních neziskových organizací mluvíme o fundraisingu.

Co se týká nestátního neziskového sektoru, ten zakládají soukromé subjekty, které do zakládajících soukromých neziskových subjektů (NNO) vkládají prostředky bez primárního očekávání dosažení zisku. V porovnání s příspěvkovými organizacemi, mají nestátní neziskové organizace (NNO) odlišnou pozici, co se týče fundraisingu. Fundraising je zde hlavním souborem činnosti NNO, mimo veřejné rozpočty, které se však nevyklučují a v mnoha zemích existuje financování veřejné spolu s fundraisingem NNO na vysoké úrovni (Boukal, 2013, s. 16-17).

Můžeme shrnout, že nestátní neziskové organizace mohou být financovány **vlastními zdroji** – vlastní činností, **cizími zdroji** – půjčky nebo **potencionálními zdroji** – dary od soukromých osob, peníze z veřejných rozpočtů. Fundraising se tedy týká hmotných i nehmotných zdrojů. Zdroje mohou pocházet od jednotlivce či rodiny, kteří mohou darovat dar ve formě peněžitém nebo věcném, přispět ve veřejné sbírce včetně DMS, dobrovolnictvím (individuální), loterií, dobročinnou aukcí, odkazem v závěti nebo členským poplunkem. Druhým zdrojem mohou být nadace a nadační fondy, orgány veřejné správy nebo fondy EU,

které poskytují pomoc ve formě nadačního příspěvku/grantu, dotacemi z veřejných rozpočtů. Posledním zdrojem jsou firmy, které mohou poskytnout dar, sponzoring, firemní dobrovolnictví, zapůjčení prostor či techniky, zapůjčení pracovníka, slevy při nákupu zboží a služeb nebo interní dobročinná aukce mezi pracovníky (Pelikánová, 2016, s. 43). Na webu Šance dětem se dočteme, že dárcovství je vykonáváno fyzickými i právníckými osobami, jako jsou: jednotlivci (soukromé osoby), nadace a nadační fondy, sociálně odpovědné podniky (firemní dárcovství), stát, zahraniční programy pomoci (Ježková, 2018).

Protože se naše práce zaměřuje na pomoc jednotlivých lidí, dále se budeme věnovat pouze individuálnímu dárcovství.

3.3.1 Individuální dárcovství

Je nástrojem fundraisingu, který se na rozdíl psaní grantů liší vysokou mírou emočnosti. Základem je zde také dlouhodobý a systematický proces budování dobrého vztahu s jednotlivými podporovateli neziskových organizací. Jak uvádí Pemová (2013, s. 77) na rozdíl od psaní grantů, kde organizace komunikují především s odborníky a hraje zde důležitou roli přesvědčit je o své kvalifikovatelnosti a adekvátně nastavených kvantitativních i kvalitativních kritériích, individuální dárcovství je jednoduše založeno jen na vztahu organizace – dárcem a tento vztah se musí budovat a udržovat.

Fundraising zde figuruje proto, že by měl umět vyhledat vhodného podporovatele a dárcem a následně pak tohoto dárcem namotivovat tak, aby se ztotožnil s cíli a posláním dané neziskové organizace, tzn. předat mu jakési nadšení a vášně, aby se dárcem stal.

Individuální fundraising by měl mít dvojstranný vztah, který bude přinášet užitek oběma stranám – nezisková organizace získá dárcem a dárcem by měl mít naopak dovoleno a zajištěno, že se může podílet na fungování dané neziskové organizace (Pemová, 2013, s. 77).

Dárcem může být fyzická osoba, podnikající fyzická osoba (živnostník) nebo statutární zástupce právnícké osoby. V případě fyzické osoby se může jednat o občana, zaměstnance firmy nebo organizace, může být mladší i 18 let – u věku záleží na výši daru, např. při pouliční sbírce (Pemová, 2013, s. 81).

Význam individuálního dárcovství ve fundraisingu NNO

Každá nezisková organizace by si měla při plánování a tvorbě individuálních dárcovských strategií být vědoma toho, že nikdo není povinen dar neziskovým organizacím poskytovat. Tzn., že v tomto případě by neměl individuální fundraising být postaven na pocitech viny, trapnosti nebo nepatřičnosti. Naopak individuální fundraising by měl být postaven pouze na pozitivních hodnotách – solidaritě, empatie a filantropie (altruismu).

Za nejdůležitější dárce jsou považováni podporovatelé, kteří přispívají opakovaně a často i za cenu toho, že přispívají „jen“ prostřednictvím malých částek. Ačkoliv se jedná jen o nepatrné částky, mohou se tyto částky stát přesto významným pravidelným zdrojem finančních prostředků neziskové organizace, která jimi může pokrývat např. provozní náklady organizace. Stejně tak je podstatné uvědomit si, že tito dárce jsou nejlepšími kandidáty, kteří nemusí organizaci přispívat pouze finančně, ale na základě sympatizování s cíli organizace mohou organizaci nabídnout daleko více, než finance – máme na mysli dobrovolnou práci, neformální propagaci (propagace skrz osobní sociální sítě – Facebook, Twitter), nebo účast na veřejných aktivitách organizace (Pemová, 2013, s. 78).

Formy individuálního dárcovství

Toho, co lidé mohou darovat je rozmanitá škála. Z tohoto důvodu by měla nezisková organizace při plánování strategie individuálního dárcovství nabídnout potencionálním dárčům a podporovatelům širší portfolio možných způsobů darování. Toto portfolium by mělo zahrnovat jak různost forem dárcovství, tak také praktickou stránku provedení – např. trvalý příkaz, dárcovská SMS, apod.). Je třeba brát v úvahu všechny detaily, které by dárčům umožnily dar věnovat, než aby sami dlouze museli hledat návod, jak dar věnovat. Příklad - je vhodné brát na zřetel dárce, kteří nevyužívají bezhotovostní platby pravidelně, a proto je vhodné jim poskytnout i předvyplněnou složenku pro zaslání peněz. Každá nezisková organizace se je zaměřena na jinou oblast a každé organizaci se tak hodí jiná forma dárcovství - např. NNO zabývající se živelnými pohromami uvítají ve formě darů léky, speciální technické vybavení a jiné (Pemová, 2013, s. 81).

Dary můžeme rozdělit podle Pemové (2013, s. 82) do tří skupin:

a. Finanční dary, kam řadíme:

- Hotovostní vklad do pokladny neziskové organizace,
- Poštovní poukázka (složenko),
- Jednorázový bankovní převod (včetně platby kartou nebo přes internet),
- Trvalý bankovní příkaz k úhradě,
- DMS (trvalý příkaz k DMS – dárcovská SMS),
- Příspěvek do pokladničky (v průběhu veřejné sbírky),
- Dražba,
- Tombola,
- Závěť.

b. Movité a nemovité dary, zde řadíme:

- Nemovitosti (budovy, pozemky),
- Movité věci,
- Služby (poskytnutí prostor bez nároku na nájem, poskytování dalších odborných služeb: např. právní služby, IT služby, PR, catering, aj.).

c. Dobrovolnictví, kam spadá:

- Krátkodobé dobrovolnictví,
- Dlouhodobé dobrovolnictví,
- Firemní dobrovolnictví.

Jednotlivé dary (Chrastilová, 2017):

a. Finanční dar

Darování finančních prostředků patří k běžné a relativně pohodlné formě charitativní pomoci. Finanční dar může být poskytnut přímo v hotovosti, převodem na bankovní účet nebo pomocí složenko. Doporučuje se vystavit si o poskytnutí finančního daru darovací smlouvu nebo příjmový peněžní doklad.

Za výhody poskytnutí finančního daru je považován snadný a pohodlný způsob darování peněz.

Jako nevýhoda by se dalo uvést, že závisí na možnostech finančních prostředcích dárce.

Poměrně zřídka využívaným finančním darem je *závěť*. Peníze v tomto případě na prospěšné účely odkazujeme. Problém je zde ovšem se zákonem. Soud potvrdí pouze nabytí dědictví osobě, která je v závěti uvedena, avšak zda tato osoba použije peníze na charitativní účely, nelze nijak vymáhat. V tomto případě, chce-li někdo darovat finanční prostředky na charitativní účely, nabízí se možnost založení nadace nebo nadačního fondu.

b. Veřejná sbírka

Pomocí veřejné sbírky můžeme přispět na konkrétní projekt nebo charitativní činnost. Možností, jak veřejnou sbírku uspořádat, je dle zákona o veřejných sbírkách, hned několik. Veřejné sbírky se mohou uskutečňovat pomocí bankovních účtů, sběracích listin, nebo také pokladniček. Dále pomocí prodávání předmětů a výrobků či prodejem vstupenek na benefiční akce. Návštěvou nějaké kulturní či sportovní akce, kde část výtěžku z prodeje vstupenek jde na dobročinné účely, je taktéž možné přispět.

Je taktéž známá pomoc prostřednictvím telefonních linek, kam řadíme DMS (tzv. dárcovské SMS).

Za výhodu je zde právě uváděna poslední možnost – DMS, forma této pomoci je dostupná každému vlastníkovu mobilního telefonu. V případě např. zakoupení vstupenky na koncert naopak spojujeme příjemné s užitečným.

Nevýhoda je zde forma jednorázového příspěvku nebo fakt, že část výtěžku bývá využita na výrobu prodávaného předmětu či na uspořádání benefiční akce. V neposlední řadě sem musíme také zařadit podvodné sbírky, které zneužívají jen dobrou vůli dárců.

c. Nákup zboží – výrobky chráněných dílen a produkty fair trade

Chráněné dílny jsou určeny pro lidi se zdravotním postižením, ve kterých jsou často vyráběny různé předměty, které poté slouží k prodeji. Lze také založit fair trade produkty, případně koupit výrobky vyrobené uprchlíky a přistěhovalci.

Výhodou pochopitelně je podpoření dobré věci nákupem daných předmětů.

Nevýhodou se zde uvádí, že se jedná více o podporu nepřímou, nikoliv o darování v pravém slova smyslu.

d. Pomoc prostřednictvím internetu a mobilu: tzv. E-filantropie (E-altruismus)

Spadá sem již zmíněná dárcovská SMS (DMS), která je českým vynálezem od roku 2004. Populární se dnes také stávají tzv. „click to give“, díky každému kliknutí na počíta-

tači nebo mobilu na virtuální tlačítko se na účet neziskové organizace načítá finanční obnos nebo hmotná pomoc.

Výhodou je samozřejmě již samotný internet, jehož oblibě se dnes těší více a více lidí a který nás obklopuje nepřetržitě.

Nevýhoda se jeví jen na naší straně – v České republice není tento systém pomoci ještě nijak výrazně propracován.

e. Věcný dar

Je vhodným darem v případě, kdy člověk nemá finanční možnost přispět. Pak se nabízí přispět materiálním darem, konkrétně se jedná o věcný dar. Tento dar nemusí přitom být nijak velké finanční hodnoty. Darovat můžeme oblečení, drobné předměty denní potřeby či potraviny. Tyto věci by měly být v dobrém stavu, funkční, neopotřebované a čisté.

Za výhodu u tohoto typu daru můžeme považovat elegantní zbavení se věcí, které již nepotřebujeme my, ale ostatním mohou ještě posloužit. Tato forma pomoci je vhodná i pro firmy a výrobce, kteří tak mohou nabídnout např. své produkty.

f. Dobrovolnictví

O dobrovolnictví jsme se již zmiňovali v kapitole výše. Nicméně tato forma pomoci je natolik významnou, že ji připomínáme i zde, aby na ni nebylo zapomenuto.

Výhodou dobrovolnictví je bez pochyby ideální způsob, jak darovat někomu druhému svůj čas, schopnosti a ochotu pomoci. Je to taktéž cesta, jak se naučit novým věcem, poznat nové lidi a možná si i zkusit nové výzvy.

Nevýhoda je samotný čas pro lidi, kteří jsou zaměstnaní nebo mají malé děti.

g. Darování orgánů, krve a tkání

Do individuálního dárcovství patří i darování něčeho ze sebe samého. Forma této pomoci může doslova zachránit život. Je-li člověk vhodným dárcem a splňuje kritéria dárcovství jistě tato forma pomoci má taktéž neocenitelnou hodnotu.

Za „vyšší formu“ pak můžeme považovat darování vajíček u žen nebo darování orgánů, což už jsou ovšem náročnější formy dárcovství.

Výhodou u těchto forem pomoci je, jak již bylo zmíněno, zachránění lidského života.

Nevýhody jsou bohužel ty, že ne každým se vhodným dárcem stává, protože se zde zvažuje věkové, ale především zdravotní limity dárců.

Z výše uvedeného vyplývá, že neziskové organizace a jejich podpora jednotlivci se hrává důležitou roli v jejich fungování. Všechny formy individuálního dárcovství jsme si připomenuli proto, abychom si byli vědomi toho, že ne vždy pouze finance jsou to, co jediné pomůžeme darovat a co nejvíce pomůže.

Dobrovolnictví jako neocenitelný dar

Před pěti lety, v roce 2013, vyšla studie, která dokládala např. neocenitelný význam dobrovolnictví v neziskových organizacích. Tuto studii zpracovávali Ing. Jakub Dostál a Ing. Marek Vyskočil z Centra pro výzkum neziskového sektoru (CVNS) Ekonomicko-správní fakulty Masarykovy univerzity. Jejich studie se zaměřovala na Dobrovolnické centrum ADRA, která v roce 2013 organizovala téměř 1 500 dlouhodobých dobrovolníků, kteří v daném roce odpracovali téměř 52 tisíc hodin. Souhrnná částka za tento počet odpracovaných hodin tak dosahuje hodnoty 5,5 milionu korun, které tak dobrovolníci ušetřili dobrovolnickému centru, které tyto peníze mohlo využít na další potřebné věci. Nejvíce dobrovolníků, dobrovolnických hodin, návštěv, aktivit i ekonomické hodnoty dobrovolnictví spadají do Moravskoslezského kraje. Dále bylo zjištěno, že průměrný dobrovolník DC ADRA pracuje 35 ročně a odvede tak dobrovolnickou práci v hodnotě 3 721,- Kč. Dalo by se říci, že tato skutečnost nenabývá žádného velkého významu, je tomu ale však naopak. Nejpočetnější skupinou dobrovolníků jsou totiž studenti a nezaměstnaní – nevýdělečně činní a proto tato hodnota jejich odvedené práce nabývá na významu. Tyto skupiny osob nemají vzhledem k žádnému příjmu možnost nabídnout finance na veřejně prospěšné účely. Dále se tento způsob pomoci – dobrovolnická činnost – jeví jako dobrý způsob pomoci také pro ty, kteří podporovat veřejně prospěšné činnosti chtějí, nikoliv však přímo finančně. Nezapomínat by se nemělo ani na hledisko opačné – dobrovolnická činnost může přinést užitek i samotným lidem, kteří tuto činnost vykonávají. Především studentům a nezaměstnaným lidem, kteří díky dobrovolnické činnosti mohou získat jisté zkušenosti a dovednosti, které jim mohou pomoci poté v budoucím zaměstnání nebo naopak neztratit již získané pracovní návyky z minulosti (Dostál a Vyskočil, 2013).

Individuální dárcovství v České republice je na vzestupu. Výsledky výzkumů veřejného mínění v roce 2015 ukazují, že Češi darují rádi a začíná jim daleko více vyhovovat také dlouhodobá podpora. Každý druhý z nás daruje alespoň jednou ročně a mění se i výše darů.

Klára Šplíchalová z Fóra dárců konstatuje, že pokud se podíváme na to, co nám říkají čísla a výše darů, stojíme se i ve srovnání s ostatními evropskými zeměmi dobře. Právě fakt, že se u nás začíná rozmáhat dlouhodobá podpora neziskových organizací, ať už se jedná o finanční, či nefinanční podporu, posouvá nás to pomalu, ale jistě, do vyspělé Evropy (DMS, [b. r.]).

Potraviny pomáhají

Každý z nás chodí každý den nakupovat potraviny, při nejmenším jednou do týdne. Jsou však mezi námi lidmi, pro které nakupování potravin není běžnou záležitostí. Proto vznikla sbírka, kterou poslední roky můžeme vidět jedenkrát ročně, právě když si jdeme nakoupit.

Jedná se o NÁRODNÍ POTRAVINOVOU SBÍRKU, kterou vede BPS – Byznys pro společnost, z. s. (zapsaný spolek). Od roku 2012 u nás v České republice probíhá potravinová sbírka pravidelně v měsíci listopad. Ročně u nás každá domácnost vyhodí velké množství jídla, mluvíme tedy o plýtvání, a právě i na to chtějí lidé z BPS upozornit. Partnery jsou např. Penny, BILLA, Kaufland, Lidl, Albert, Tesco, dm drogerie, ROSSMANN, dále projekt podporují značka Hamé, Armáda spásy, Charita České republiky nebo Česká Federace potravinových bank.

Cílem sbírky je shromáždění trvanlivého jídla nebo drogistických věcí pro lidi, kteří žijí na hranici hmotné nouze. Vybrané zboží putuje do charitativních organizací poskytujících pomoc zejména seniorům, matkám samoživitelkám, pěstounským rodinám a dětem z dětských domovů, a to přímo ve městech a regionech, kde se sbírka koná. Seznam vhodných potravin a věcí lze nalézt na webových stránkách BPS. Patří mezi ně např. konzervy všeho druhu, těstoviny, luštěniny, rýže, olej, kompoty, džemy, mouka, dětské výživy, dále prací prášky, sprchová mýdla, šampony, dětské pleny nebo toaletní papír (Dvořáková, [b. r.]).

Dárcovství nebo sponzoring?

Často v oblasti neziskového sektoru se doslýcháme o tzv. sponzoringu. Jako poslední si letmo uvedeme rozdíl mezi dárcovstvím a sponzoringem.

Sponsoring je založen na poskytnutí propagační a reklamní služby neziskovou organizací sponzorovi. Za tuto službu je poté nabídnut sponzorský příspěvek, který v tomto případě považujeme za platbu za danou službu (Pemová, 2013, s. 84).

Shrnutí - příjemci darů mohou tedy být:

- Nadace a nadační fond,
- Spolek,
- Obecně prospěšné společnosti,
- Evidovaná právnická osoba dle zákona o církvích.

Dále ale pak také i jiné subjekty, které jsme si podrobněji neuvedli, avšak příjemci darů taktéž mohou být. Jedná se o ústav, obchodní společnost založená za jiným účelem, než je podnikání, sociální družstvo anebo samostatnou fyzickou osobou (Boučková a Uhl, 2018).

Pomoc ostatním osobám je dnes opravdu snadné. Důležité je pamatovat si, že nemusí vždy jít hned o přímé darování peněz, ale investicí např. koupí a darování potravin i jiných materiálních věcí, které jsou taktéž neocenitelným darem. A když už nemáme důvěru darovat skrz prostředníka, není nic snazšího, než to, co darovat chceme, vzít sebou a přijít osobně.

Nyní se zaměříme na praktickou část diplomové práce, ve které budou uvedeny cíle práce, analýza dotazníkového šetření a interpretace dat v porovnání s teorií a dílčími cíli diplomové práce. Diplomová práce je ukončena závěrem, ve kterém je shrnuta celá diplomová práce.

II. PRAKTICKÁ ČÁST

4 VÝZKUMNÉ ŠETŘENÍ

Společností je odjakživa vyžadováno určité chování, které se od členů společnosti vyžaduje. Dnes toto stále platí, i když ne v takovém rozsahu, jako tomu bývalo dříve. Stále ale platí, že ten, kdo se chová dobře a koná dobro je považován za dobrého člověka. Toto téma, kde zkoumáme postoje k vybraným aspektům prosociálního chování, tedy k chování, které se ve společnosti vyžaduje a očekává, jsme se rozhodli zkoumat u mladých lidí, kteří stojí na počátku vlastního života a vytvářejí si své hodnoty. Zjistit, zda i tito mladí lidé mají stále prosociální chování v krvi, nebo jej alespoň chtějí mít, je něco, co je dle nás velmi důležité. Nikdo a nic totiž člověku nepomůže, tak jako druhý člověk. A pokud něco tak důležitého vymizí a mladí lidé nebudou toto chování sami začleňovat nejen do svých životů, ale i do životů svých potomků, těžko říct, jak se k sobě jako lidé později budeme navzájem chovat.

Cílem výzkumu je tedy zjistit, jak mladí lidé v dnešní době nahlízejí na různé aspekty prosociálního chování a co je k tomuto chování vede, nebo naopak odrazuje.

4.1 Výzkumné cíle

Hlavní výzkumný cíl:

- Zjistit, jaké postoje zaujmají mladí lidé k vybraným aspektům prosociálního chování?

Dílčí výzkumné cíle:

- Zjistit, jak mladí lidé nahlízejí na dobrovolnictví.
- Zjistit, jak mladí lidé nahlízejí na pomoc prostřednictvím neziskových organizací.
- Jak mladí lidé nahlízejí na dárcovství.
- Zjistit, jaké faktory ovlivňují a odrazují mladé lidi v prosociálním chování.

4.2 Výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

- Jaké postoje zaujmají mladí lidé k vybraným aspektům prosociálního chování?

Dílčí výzkumné otázky:

- Jak mladí lidé nahlíží na dobrovolnictví?
- Jak mladí lidé nahlíží na pomoc prostřednictvím neziskových organizací?
- Jak mladí lidé nahlíží na dárcovství?
- Jaké faktory ovlivňují a odrazují mladé lidi k prosociálnímu chování?

4.3 Výzkumný soubor

Základní soubor tvoří všichni mladí lidé ve věku od 20-30 let, kteří jsou na počátku své profesní dráhy. To znamená, že pro naše účely to jsou mladí lidé, kteří na trhu práce jsou méně než 5 let. Pracující lidé jsou pro nás důležití z hlediska ekonomické nezávislosti na nukleární rodině. Podle Českého statistického úřadu žilo v České republice k 31. 12. 2016 celkem 1 381 675 mladých lidí ve věku od 20-30 let. Z toho celkem 706 979 mužů a 674 696 žen. Výběrový soubor budou pak tvořit mladí lidé převážně ze Zlínského kraje.

4.4 Metoda a realizace výzkumu

Za výzkumný nástroj jsme si zvolili dotazník. Do dotazníku jsme zvolili otázky vytvořené pro účely našich potřeb, které korespondují a navazují na teorii diplomové práce.

Úvodní část dotazníku obsahuje oslovení a seznamuje respondenta s účely dotazníkového šetření. Pro účely co nejpřesnějšího vyplnění je také uvedena stručná definice pojmu „prosociální chování“ z důvodu toho, že ne vždy jsou si lidé zcela jisti, co daný pojem znamená.

Dotazník se celkem skládá z 25 položek, které jsou uzavřené a polouzavřené. Některé možnosti odpovědí, konkrétně položky č. 20, 24 a 27, byly převzaty od Řežuchové Markéty, která provedla výzkum „Dárcovství v číslech“, který v roce 2011 publikovala pod stejným názvem. Ostatní otázky jsou vytvořené na základě teorie diplomové práce.

Předvýzkum byl prováděn na náhodném výběru lidí v bezprostředním okolí pomocí vytištěné formy dotazníku.

Dotazník byl pak vytvořen a výzkum prováděn pomocí webových stránek Survio.com za účelem získání vyššího počtu respondentů, než který bychom získali pouze

z bezprostředního okolí. Tištěná verze dotazníku se však ukázala, ačkoliv jen na malém vzorku respondentů, jako vhodnější varianta, protože mnohé otázky v dotazníku skrz webový portál nebyly správně pochopeny a proto nemohly být použity všechny otázky pro účely výzkumu. Vzor dotazníku je přiložen v příloze.

5 ANALÝZY A INTERPRETACE DAT

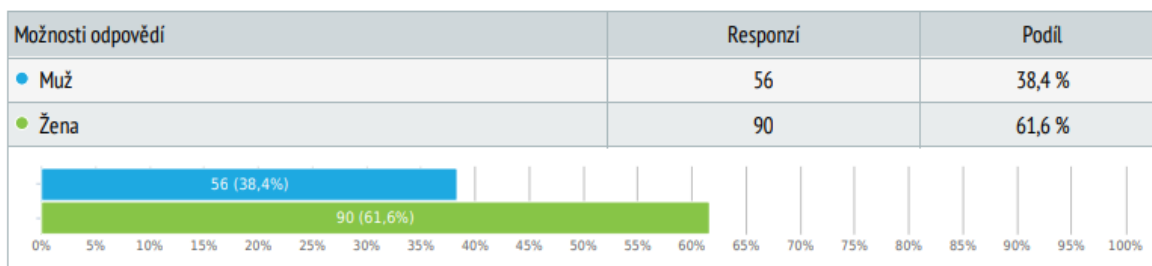
Dostáváme se k části diplomové práce, ve které jsou zpracovány údaje z dotazníkového šetření. Dotazníky byly zpracovány pomocí webových stránek Survio.com. Následně byly grafy přeneseny do diplomové práce a vysvětleny popisem.

5.1 Demografické otázky

Dotazník začíná demografickými otázkami, které uvádějí, zda se jedná o muže či ženu, věk respondenta a nejvýše dosažené vzdělání respondenta.

1. Vaše pohlaví

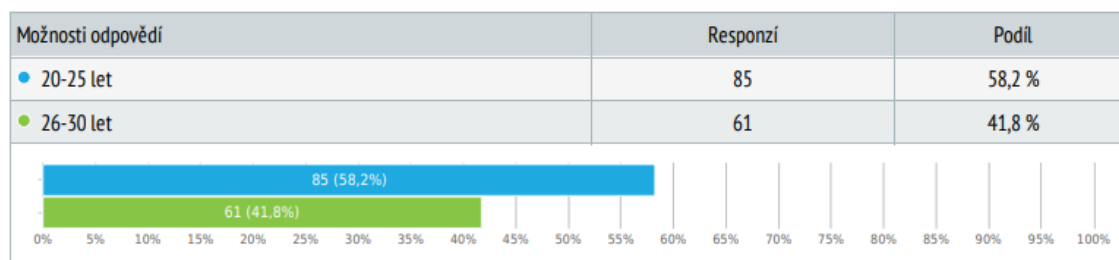
Graf 1 Vaše pohlaví



Dotazníkového šetření se zúčastnilo celkem 146 respondentů, z nichž 90 respondentů (61,6%) tvořily ženy a 56 respondentů (38,4%) tvořili muži.

2. Váš věk

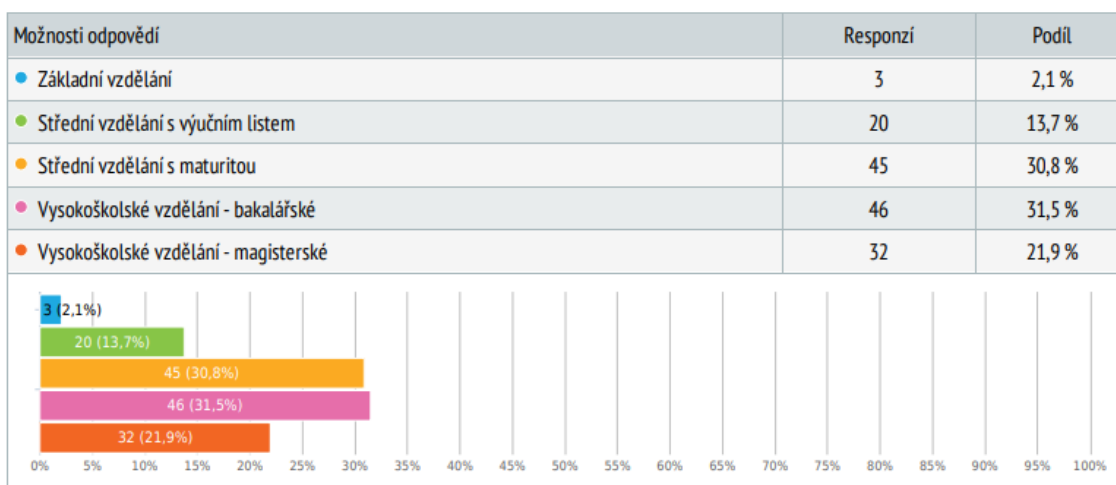
Graf 2 Váš věk



Druhá dotazníková položka zjišťovala věkové rozpětí respondentů. Celkem 85 respondentů (58,2%) byli lidí ve věku 20-25 let a zbylých 61 respondentů (41,8%) bylo ve věku 26-30 let.

3. Nejvýše dosažené vzdělání

Graf 3 Nejvýše dosažené vzdělání

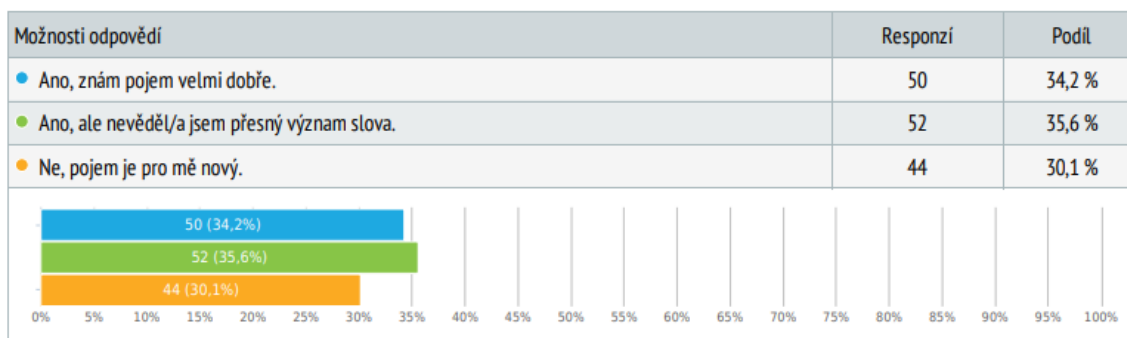


Na základě třetí dotazníkové položky můžeme konstatovat, že se výzkumu zúčastnilo nejvíce lidí s vysokoškolským vzděláním v bakalářském stupni studia, kterých bylo celkem 46 respondentů (31,5%). Těsně za těmito respondenty byli respondenti, jejichž studium dosahuje středoškolského vzdělání s maturitou, kterých bylo 45 respondentů (30,8%). Dále se jednalo o 32 respondentů (21,9%) s vysokoškolským vzděláním v magisterském studiu, 20 respondentů (13,7%) se středním vzděláním s výučním listem a 3 respondenti (2,1%) se základním vzděláním.

5.2 Otázky zaměřené na výzkumné otázky

4. Slyšel/a jste někdy pojem prosociální chování?

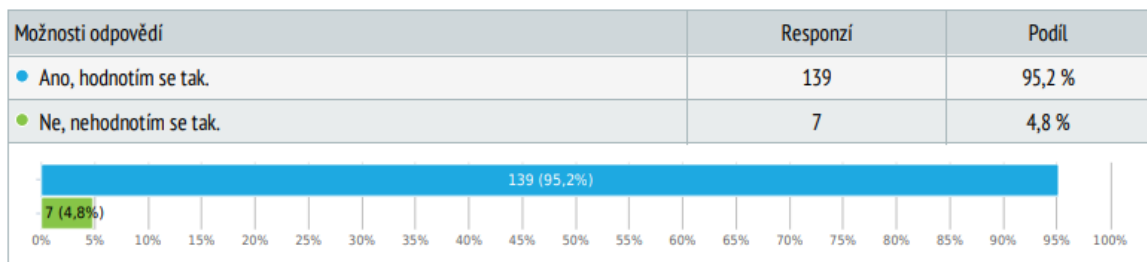
Graf 4 Znalost pojmu prosociální chování



Položka č. 4 zjišťovala, na kolik respondenti znají pojem prosociální chování. Na základě grafu můžeme konstatovat, že celkem 52 respondentů (35,66%) pojem prosociální chování slyšelo, ale nevědělo jeho přesný význam. Celkem 50 respondentů (34,2%) pojem zná velmi dobře a 44 respondentů (30,1%) pojem prosociální chování neznalo.

5. Vnímáte se jako člověk, který jedná prosociálně?

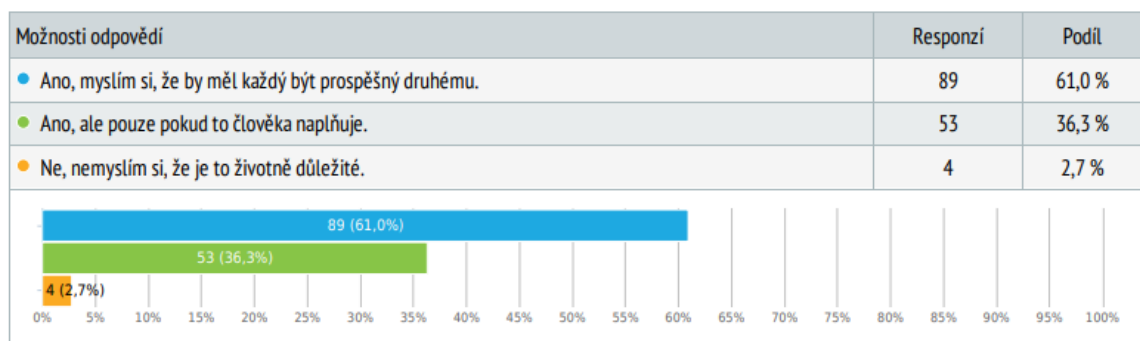
Graf 5 Zhodnocení prosociálního chování respondenty



Na položku č. 5, zda se respondenti považují za prosociálně jednající osoby, odpovědělo celkem 139 respondentů (95,2%), že se za prosociálně jednající osoby považují a jen 7 respondentů (4,8%), že se za takové osoby nepovažují.

6. Myslíte si, že je dobré být člověkem, který jedná prosociálně?

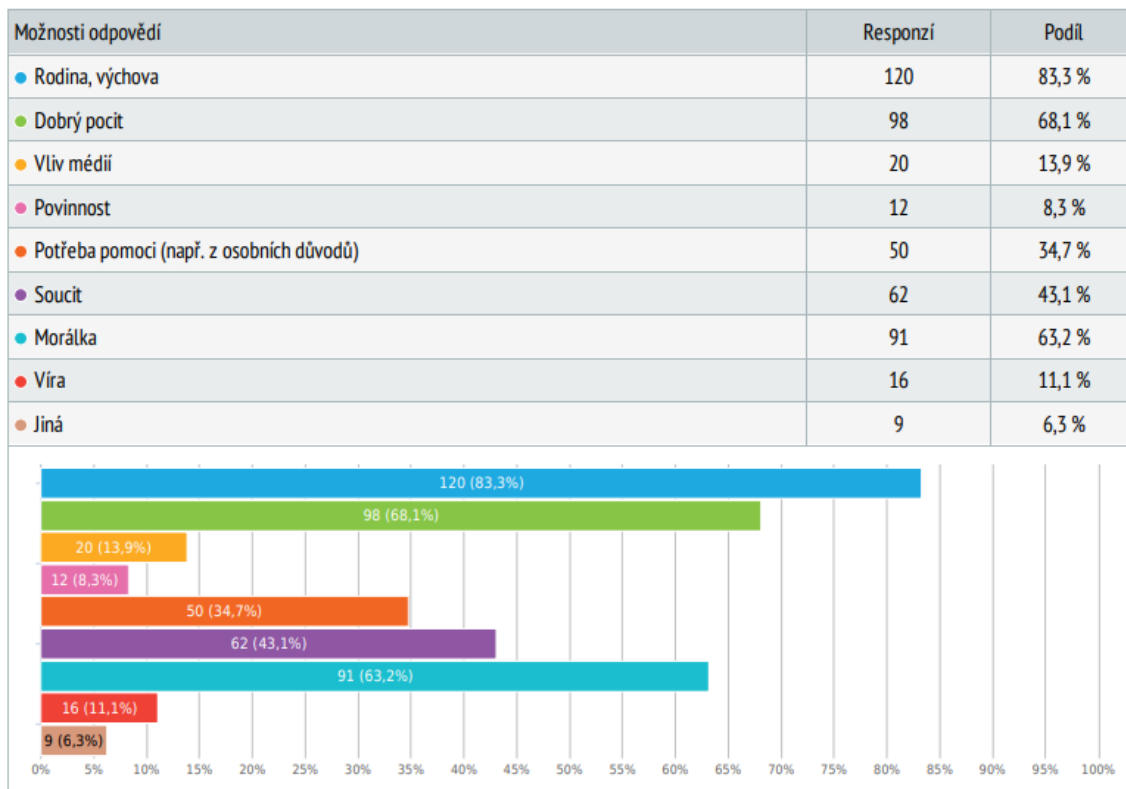
Graf 6 Názor respondentů na prosociální chování



Celkem 89 respondentů (61%) je názoru, že souhlasí s tím, aby každý byl prospěšný druhým lidem. Dále 53 respondentů (36,3%) uvedlo, že by lidé měli jednat prosociálně, jen pokud je to naplňuje a celkem 4 respondenti (2,7%) uvedlo, že jednat prosociálně nevnímají jako životně důležité.

7. Co Vás k prosociálnímu chování VEDLO/VEDE? (Možnost více odpovědí – max. 4)

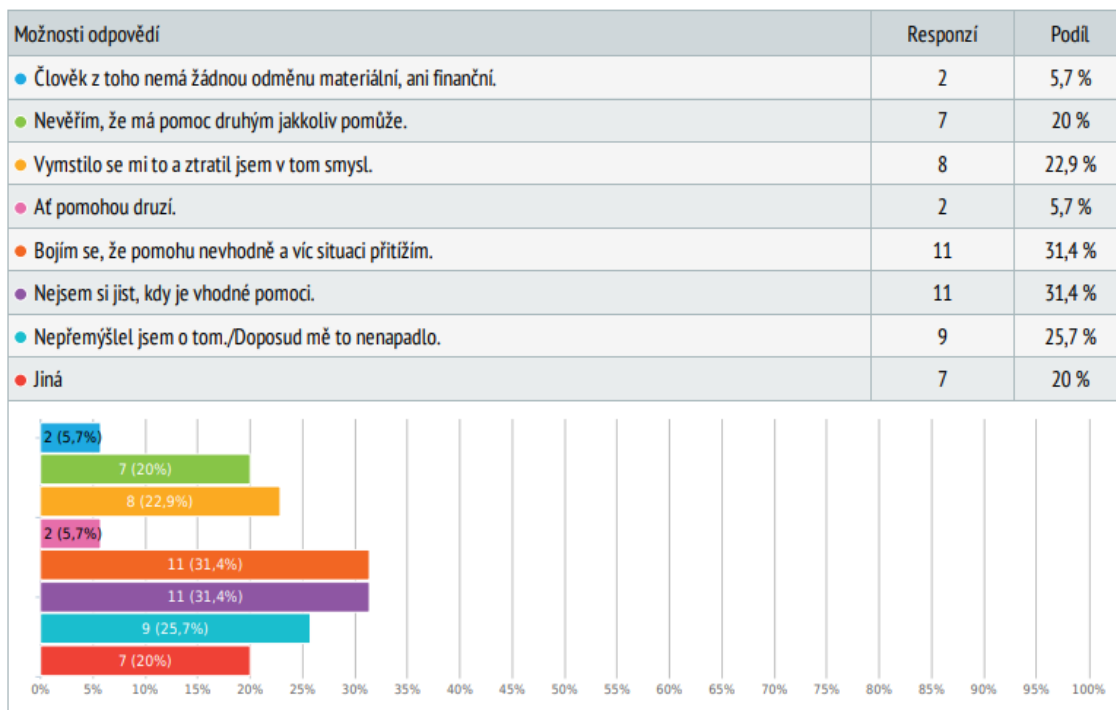
Graf 7 Faktory podporující prosociální chování respondentů



Je řada faktorů, které nás k prosociálnímu chování vedou a motivují. V této dotazníkové položce měli respondenti možnost zvolit až čtyři faktory, které je k tomuto chování vedou. Ze 146 respondentů zvolilo 120 respondentů (83,3%), že je k tomuto chování vedla rodina a výchova. Druhou nejzastupitelnější možností uvedli respondenti Dobrý pocit z tohoto chování, kterou zvolilo celkem 98 respondentů (68,1%) a hned za dobrým pocitem volilo 91 respondentů (63,2%) Morálku. Tyto tři možnosti – Rodina, výchova; Dobrý pocit a Morálka mají nejzastupitelnější četnost. Na čtvrtém a pátém místě volili respondenti Soucit a Potřebu pomoci (např. z osobních důvodů), kdy 62 respondentů (43,1%) volilo Soucit 50 respondentů (34,7%) volilo Potřebu pomoci (např. z osobních důvodů). Na posledních příčkách můžeme vidět, že 16 respondentů (11,1%) vede k tomuto chování Víra, 12 respondentů (8,3%) jedná prosociálně z Povinnosti a 9 respondentů (6,3%) uvedlo možnost Jiná, kde se objevovaly nejpočetněji odpovědi, že tak jedná díky své profesi anebo životní filosofie.

8. Pokud prosociálně NEJEDNÁTE, z jakých důvodů? (možnost více odpovědí – max. 3)

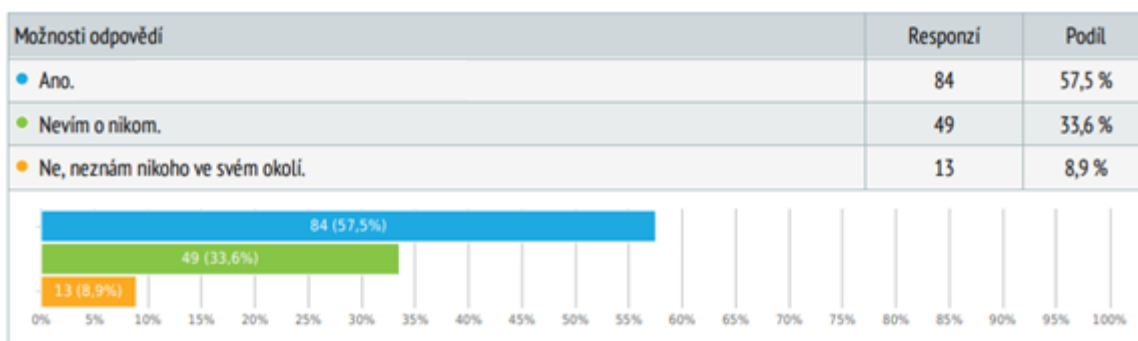
Graf 8 Faktory nepodporující prosociální chování respondentů



Dotazníková položka č. 8 se naopak zabývala tím, z jakých důvodů mladí lidé prosociálně nejednají a mohli vybrat max. 3 možnosti. O první místo se dělí hned dvě položky, na které odpovědělo celkem 11 respondentů (31,4%), kteří uvedli, že prosociálně nejednají, protože se bojí, že by druhému člověku pomohli nevhodně a celé situaci tak přitížili anebo si nejsou jisti, kdy je vhodné pomoci. Celkem 9 respondentů (25,7%) neví, proč prosociálně nejednají a naopak 8 respondentů (22,9%) uvádí, že se jim pomoc druhým lidem vymstila a ztratil v tom tak smysl. Dále nastala shoda v odpovědi, kdy respondenti nevěří, že má jejich pomoc druhým lidem smysl a nevěří, že by to něčemu pomohlo a stejný počet respondentů vybral i možnost Jiná odpověď, kde dále vysvětlují možnosti, které nabízel dotazník. Jedná se o odpovědi, jako jsou, že si klienti neváží pomoci od druhého člověka, nebo prosociálně nejednají, když ví, že mohou nikomu ublížit.

9. Znáte někoho ve svém okolí, kdo se věnuje dobrovolnictví?

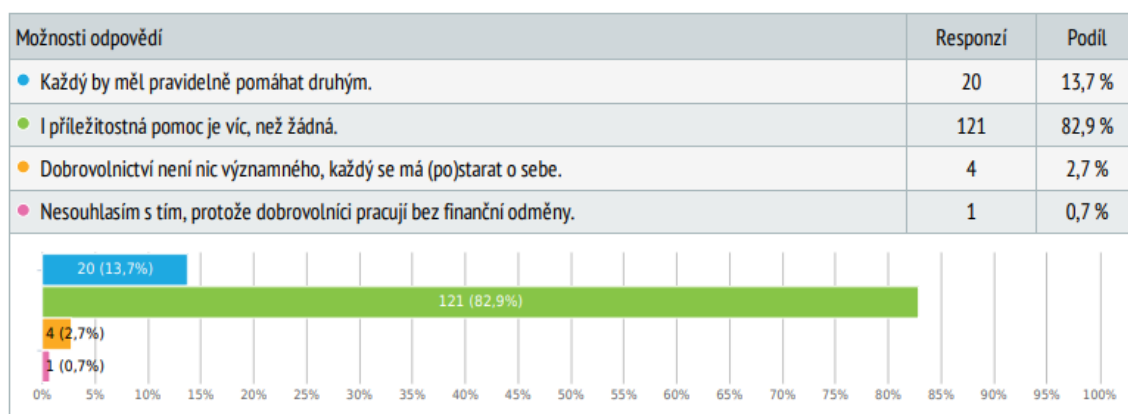
Graf 9 Dobrovolnictví



Položka zaměřující se na dobrovolnictví zjišťovala, kolik respondentů zná někoho ve svém okolí, kdo se dobrovolnictví osobně věnuje. Můžeme uvést, že 84 respondentů (57,5%) zná ve svém okolí někoho, kdo se dobrovolnictví věnuje, 49 respondentů (33,6%) neví o nikom, kdo by se dobrovolnictví věnoval a 13 respondentů (8,9%) si je jisto, že nikoho takového ze svého okolí neznají.

10. Zaškrtněte, které z uvedených tvrzení nejvíce vyjadřuje Váš názor na dobrovolnictví.

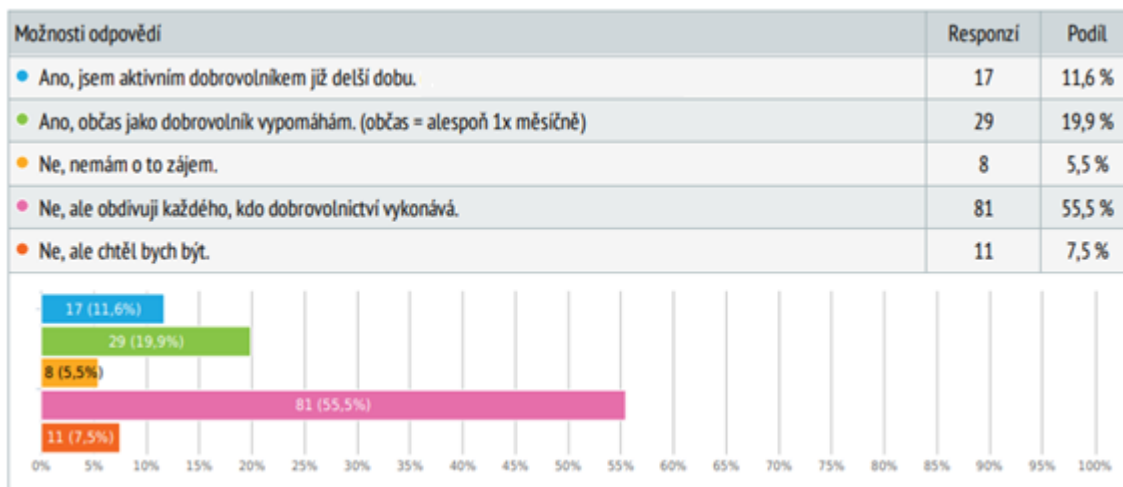
Graf 10 Názor respondentů na dobrovolnictví



Respondenti na dobrovolnictví, můžeme říci, měli kladnou reakci. Nejvíce z nich, celkem 121 respondentů (82,9%) je názoru, že i příležitostná pomoc je víc, než žádná. Dále 20 respondentů (13,7%) si myslí, že by každý člověk měl pravidelně pomáhat druhým lidem, 4 respondenti (2,7%) se domnívá, že dobrovolnictví není nic významného a každý by se měl postarat o sebe. Pouze 1 respondent (0,7%) s dobrovolnictvím nesouhlasí, protože dobrovolníci pracují bez finanční odměny.

11. Byl/a jste sám/a někdy dobrovolníkem?

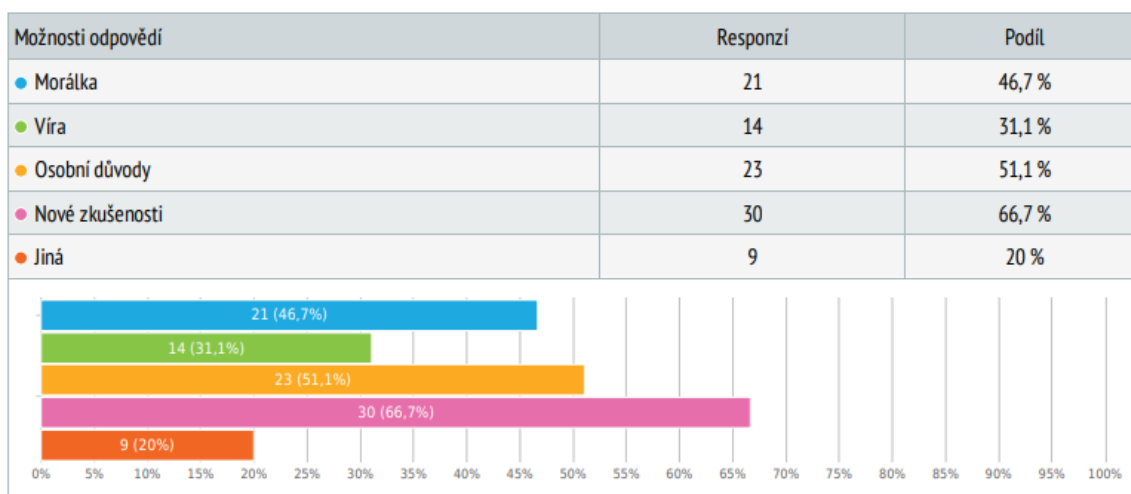
Graf 11 Zkušenost respondentů s dobrovolnictvím



Z grafu č. 11 můžeme konstatovat, že ze 146 dotázaných se celkem 81 respondentů (55,5%) osobně dobrovolnictví nevěnuje, ale lidi, kteří se dobrovolnictví věnují, obdivují. Celkem 29 respondentů (19,9%) je dobrovolníky, kteří alespoň 1x měsíčně pomáhají, 17 respondentů (11,6%) je pravidelnými dobrovolníky, 11 respondentů (7,5%) dobrovolníky nejsou, ale chtěli by být a 8 respondentů (5,5%) uvádí, že dobrovolníky nejsou a ani nechtějí být.

12. Pokud JSTE dobrovolníkem, jaké důvody Vás k dobrovolnictví vedly? (max. 3 důvody)

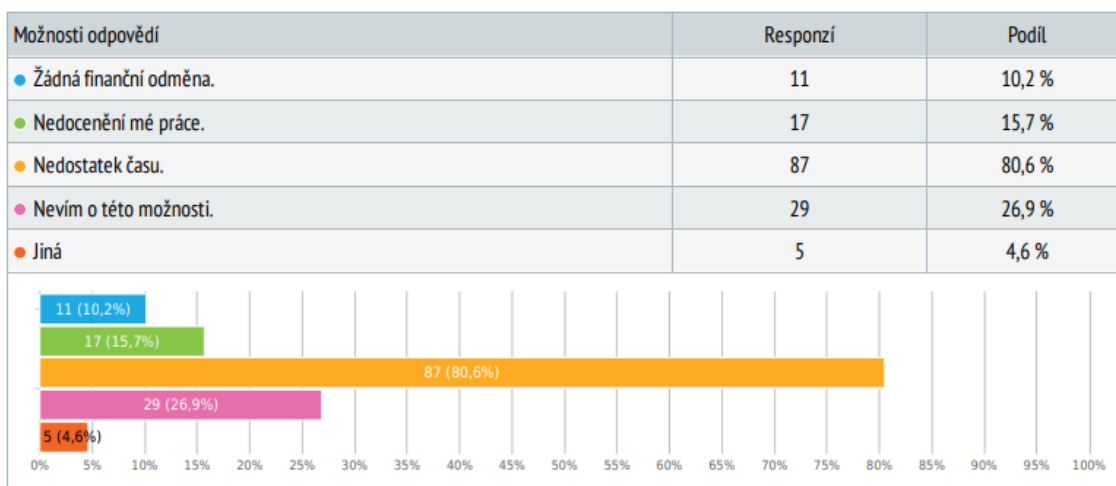
Graf 12 Důvody respondentů k dobrovolnictví



Respondenty, kteří se dobrovolnictví věnují, vede vždy několik motivů. Na základě tohoto grafu vyplývá, že 30 respondentů (66,7%) k dobrovolnictví vedly nové zkušenosti, 23 respondentů (51,1%) vedly osobní důvody, 21 respondentů (46,7%) pak morálka, 14 respondentů (31,1%) vedla k dobrovolnictví víra a 9 respondentů (20%) uvedlo možnost Jiná. Mezi jiné důvody se řadily odpovědi jako praxe, koníček, zlepšení dne druhým lidem nebo služba kamarádce.

13. Pokud NE, jaké důvody Vás odrazují od dobrovolnictví? (max. 3 důvody)

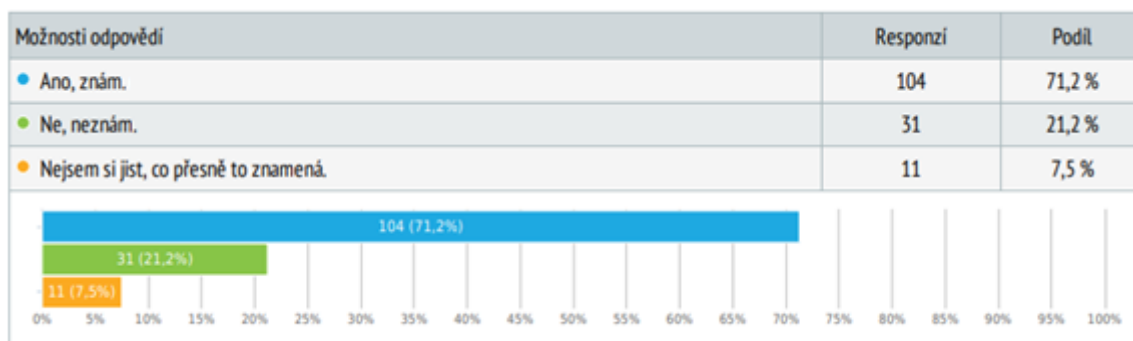
Graf 13 Důvody odrazující respondenty od dobrovolnictví



Respondenti, kteří se osobně dobrovolnictví nevěnují, uvádějí, že mezi nejčastější příčinou, proč tak nekonají, patří jednoznačně nedostatek času. Tuto možnost si zvolilo celkem 87 respondentů (80,6%). Dalších 29 respondentů (26,9%) neví o této možnosti, kde by dobrovolnou činnost mohli vykonávat, 17 respondentů (15,7%) o dobrovolnickou činnost nemá zájem z důvodu nedocení této činnosti a 11 respondentů (10,2%) uvedlo jako důvod žádná finanční odměna. Jen 5 respondentů (4,6%) si vybralo možnost jiná, kde uvádějí, že by pomohli nemocným lidem, ale nikoliv sociálně vyloučeným, chtějí se věnovat rodině, jsou dobrovolníky, ale ne v pravé slova smyslu, nehodí se dle vlastního uvážení na dobrovolníka povahově nebo je neodrazuje nic od vykonávání dobrovolnické činnosti.

14. Znáte nějakou neziskovou organizaci?

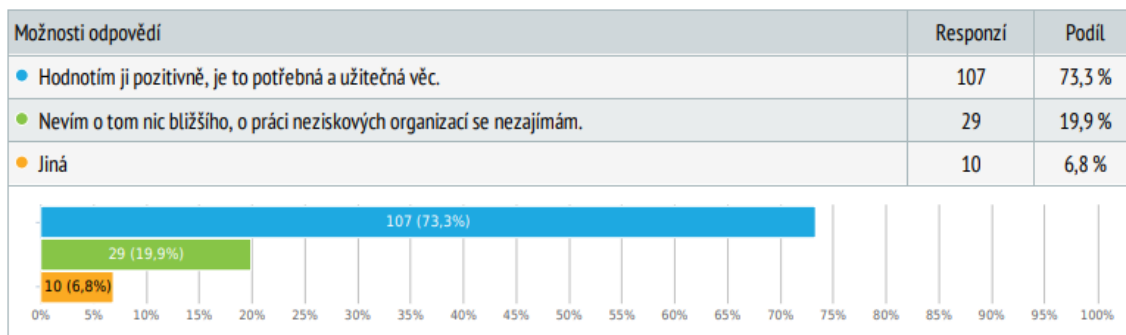
Graf 14 Znalost neziskové organizace



Výzkumné otázky se zaměřují i na neziskové organizace. Dotazníková položka č. 14 zjišťovala, zda respondenti znají neziskovou organizaci. Celkem 104 respondentů (71,2%) uvedlo, že neziskovou organizaci znají, 31 respondentů (21,2%) žádnou neziskovou organizaci nezná a 11 respondentů (7,5%) si nebylo jisto, co pojem nezisková organizace znamená.

15. Co si myslíte o práci neziskových organizací?

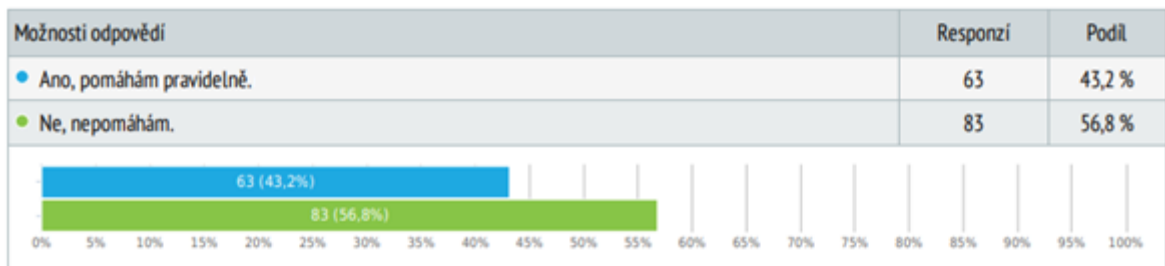
Graf 15 Názor respondentů na práci neziskových organizací



Názory respondentů na práci neziskových organizací vyplývají jednoznačně. Dohromady 107 respondentů (73,3%) práci neziskových organizací hodnotí pozitivně a 29 respondentů (19,9%) o práci neziskových organizací neví nic bližšího z důvodu osobního nezájmu. 10 respondentů (6,8%) uvedlo možnost Jiná, kde respondenti upozorňovali na to, že činnost neziskových organizací je např. potřebná, avšak společností neoceňovaná, nebo naopak jsou tyto organizace „pračka na peníze“, nebo nevěří na jejich poctivost, popřípadě dle respondentů organizace neumějí správně hospodařit s penězi.

16. Pomáháte neziskovým organizacím?

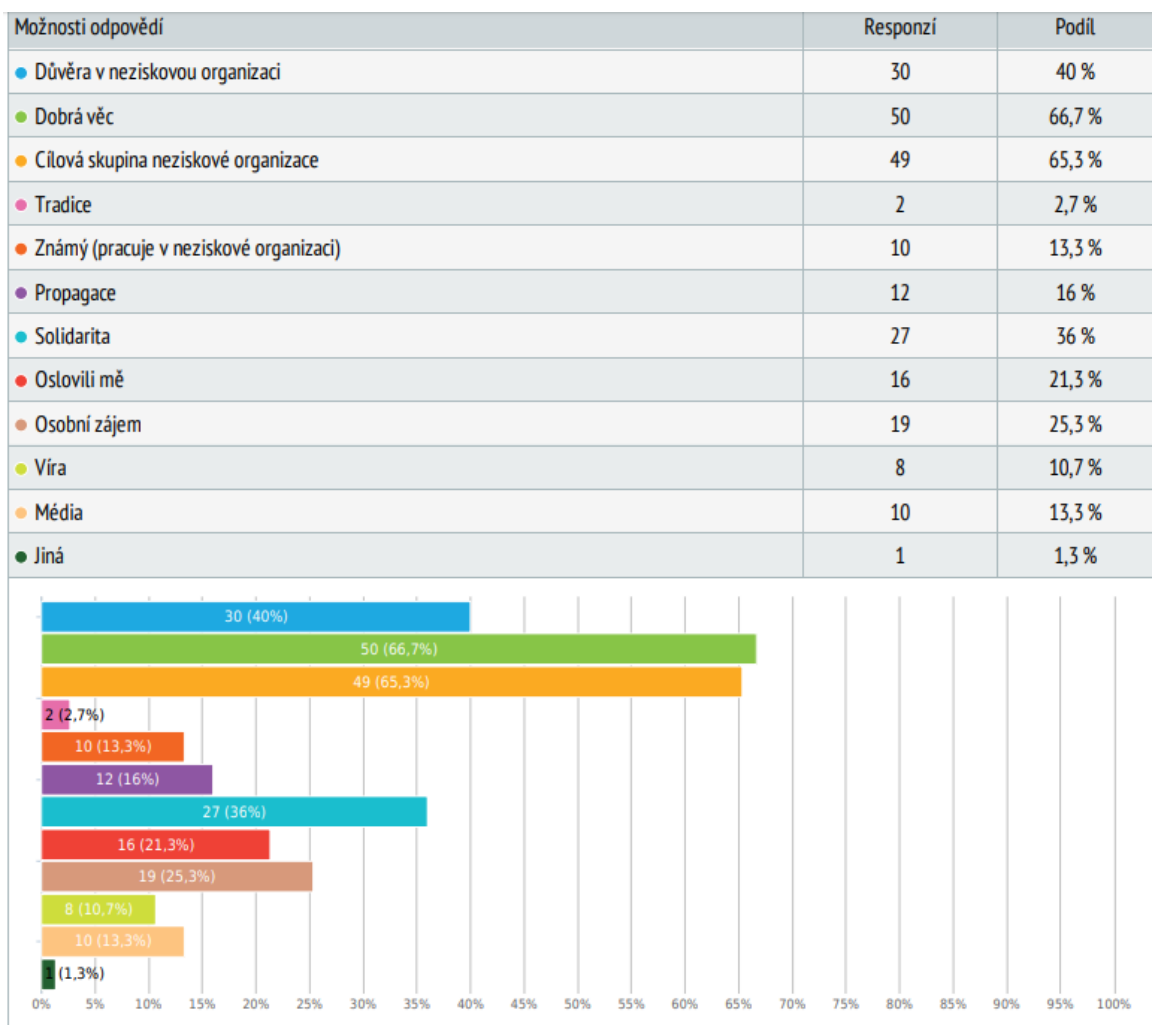
Graf 16 Pomoc neziskovým organizacím od respondentů



Na základě grafu č. 16 můžeme konstatovat, že celkem 83 respondentů (56,8%) neziskové organizace nepodporuje a 62 respondentů (43,2%) naopak podporuje.

17. Co Vás vede k PODPOŘE neziskových organizací? (max. 3 důvody)

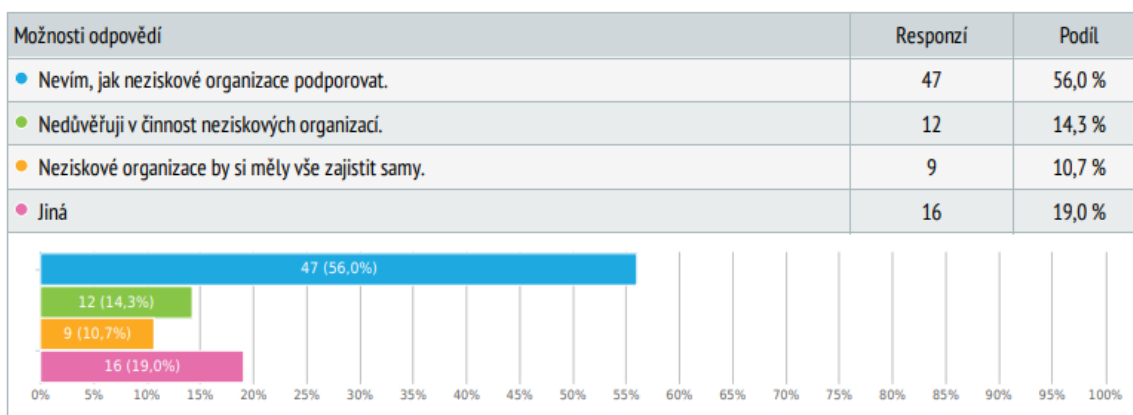
Graf 17 Důvody podporování respondentů neziskových organizací



Z výzkumu nám vyplývá, že 50 respondentů (66,7%) podporují neziskové organizace z důvodu toho, že to považují za Dobrou věc. Hned další nejpočetnější odpovědí, kterou uvedlo celkem 49 respondentů (65,3%) je Cílová skupina neziskové organizace, na kterou respondenti přispívají. 30 respondentů (40%) neziskové organizace podporuje, protože mají v danou neziskovou organizaci důvěru a 27 respondentů (36%) naopak podporuje neziskové organizace díky Solidaritě. Osobní zájem na podpoře neziskových organizací má celkem 19 respondentů (25,3%), 16 respondentů (21,3%) podpořilo neziskovou organizaci, protože je lidé z organizace sami oslovili, 12 respondentů (16%) podpořili na základě propagace neziskové organizace a 10 respondentů (13,3%) z důvodu známého, který v neziskové organizaci pracuje nebo k podpoře neziskové organizace je motivovala média. Nejnižší hodnoty měly možnosti Víra a Tradice. Víru označilo celkem 8 respondentů (10,7%) a tradici pouze 2 respondenti (2,7%). Pouze 1 respondent (1,3%) si vybrat možnost Jiná, kde uvedl, že si „žehlí karmu“.

18. Z jakých důvodů neziskové organizace NEPODPORUJETE?

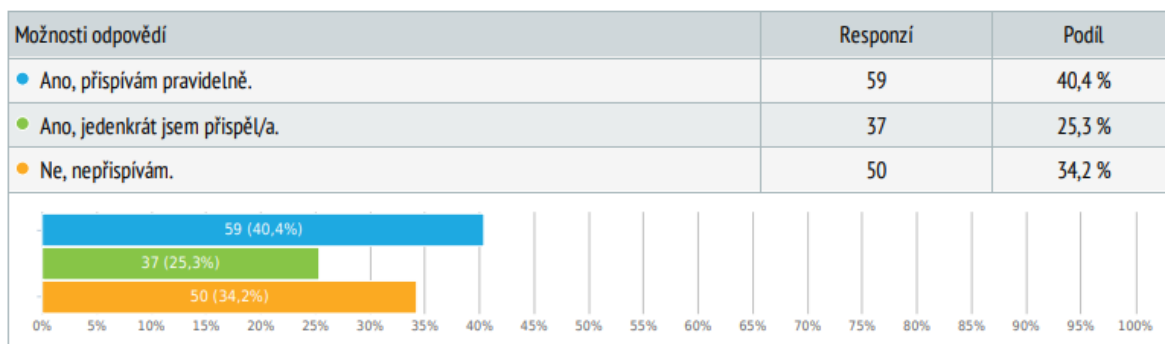
Graf 18 Důvody odrazující respondenty od podpory neziskových organizací



Kdybychom měli odůvodnit, proč respondenti nepodporují neziskové organizace, můžeme uvést následující. Celkem 47 respondentů (56%) uvedlo důvod, že neví, jak neziskové organizace podporovat, dalších 16 respondentů (19%) využilo vlastního vyjádření v možnosti Jiná, kde se objevovaly názory jako nedostatek času, chtějí podporovat to, co je jim nejbližší nebo naopak velká škála neziskových organizací. Dále 12 respondentů (14,3%) uvádí, že v činnost neziskových organizací nevěří a zbylých 9 respondentů (10,7%) je názoru, že by si tyto organizace měly vše zajistit samy.

19. Přispíváte/Přispěl(a) jste někdy finančním darem?

Graf 19 Přispění finančního daru



Neziskové organizace se dají podporovat finanční cestou. Podíváme-li se na uvedený graf, zjistíme, že z dotázaných respondentů vysoké procento neziskové organizace podporuje finančně a pravidelně – celkem 59 respondentů (40,4%). V zápětí 50 respondentů (34,2%) odpovědělo, že finančně organizace nepodporují a celkem 37 respondentů (25,3%) neziskovou organizace podpořilo jedenkrát.

20. Pokud jste odpověděl/a ANO, na co konkrétně jste přispěli? (např. název organizace, nadace, projektu, humanitární akce, přírodní katastrofy, apod.)

Tabulka 2 Podpořené organizace a oblasti organizací respondenty

	Název neziskové organizace	Počet	Nepojmenované (oblast neziskové organizace)	Počet
1.	Český den boje proti rakovině	22	Lidé se zdravotním postižením a nemocní (chronicky)	13
2.	Světluška	18	Chráněné dílny	10
3.	UNICEF	7	Dobročinné sbírky	6
4.	Dobrý anděl	5	Onkologie	6
5.	Kuře – pomozte dětem	4	Humanitární pomoc	5
6.	Krtek	4	Dětské domovy	2
7.	ADRA	3	Odkoupení výrobků	2
8.	Charita ČR	3	Přírodní katastrofa	2
9.	Ježíškova vnoučata	3	Asistenční psi	1

10.	Klokánek	3	Lidé se zdravotním postižením malující nohama a rukama	1
11.	Lékaři bez hranic	3	Materiální lékařská pomoc	1
12.	Nocleženy (Armáda spásy)	3	Nevidomí	1
13.	Bílá pastelka	2	Nízkoprahové centrum pro děti a mládež	1
14.	Celé Česko čte dětem	2	Osobní asistence	1
15.	Člověk v tísni	2	Péče o seniory	1
16.	Loutky v nemocnici	2	Pitná voda	1
17.	NADĚJE	2	Pomoc dětem v nouzi	1
18.	Zdravotní klaun	2	Rozvoj školství	1
19.	Aperio	1	Stádo koz	1
20.	Archa Santal	1	Tabule pro Afriku	1
21.	Caritas	1		
22.	Červený kříž	1		
23.	DUHA	1		
24.	HitHit	1		
25.	Chut' pomáhat	1		
26.	Kapka naděje	1		
27.	Římskokatolická církev	1		
28.	Salesiánské centrum	1		
29.	SOS dětské vesničky	1		
30.	TopHelp Plus	1		

Ostatní odpovědi:

Tabulka 3 Další oblasti podporované respondenty

31.	Útulek	2
32.	Nevím	1
33.	ZOO	1
34.	Kastrace pouličních koček	1

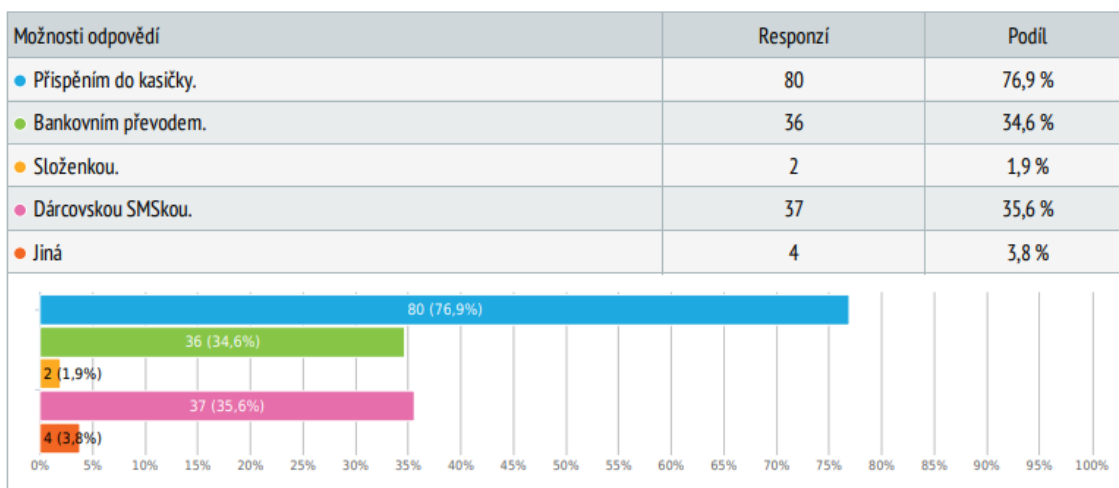
Na základě uvedené tabulky můžeme říci, že respondenti nejvíce podporují organizace, jako jsou Český den boje proti rakovině, který byl respondenty uveden 22x, Světluška, která byla uvedena 18x nebo UNICEF, který byl zvolen 7x. Mezi dalšími odpověďmi se objevoval např. Dobrý anděl, Kuře – pomozte dětem nebo nadace Kuře.

Respondenti, kteří si nemohli vzpomenout na jimi poskytované organizace, uvedli oblasti, které finančně podporují. Mezi prvními třemi nejpodporovanějšími oblastmi se vyskytuje podpora lidí se zdravotním postižením nebo nemocí (chronická nemoc), kterou podporuje 13 respondentů, dále respondenti přispívají na chráněné dílny, ty zvolilo celkem 10 respondentů a Dobročinné sbírky nebo onkologická oddělení, které podporuje 6 respondentů.

Mezi odpověďmi se objevili i další oblasti podpory, které nespádají do pomoci druhým lidem, ale jsou směřovány na pomoc zvířatům – 2 respondenti podporují Útulky, 1x byla uvedena ZOO anebo kastrace pouličních koček. Pouze 1 respondent uvedl důvod nevím.

21. Jakou FORMOU jste přispěl/a finančním darem? (max. 3 možnosti)

Graf 20 Forma přispění finančního daru

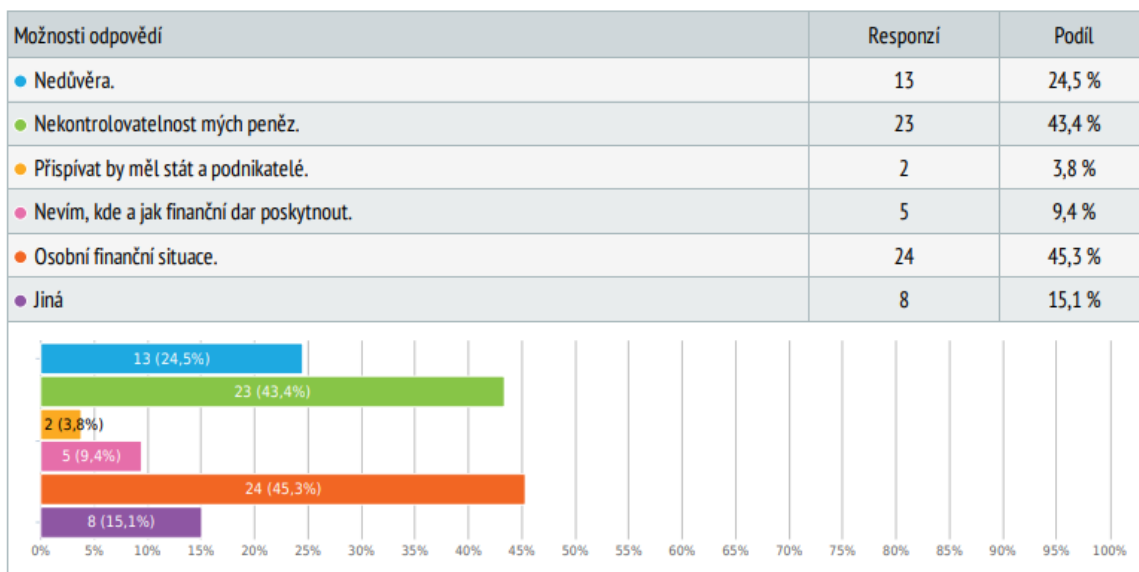


Pokud respondenti neziskové organizace finančně podpořili, nejčastější formou finanční podpory byly příspěvky do kasičky, kde uvedlo tuto možnost celkem 80 respondentů (76,9%). Další podporou byl příspěvek ve formě DMS, kterou využívá celkem 37 respondentů (35,6%). Bankovním převodem přispívá dohromady 36 respondentů (34,6%), 4 respondenti (3,8%) podporují neziskové organizace formou hmotného daru a produktů,

popřípadě domácích mazlíčků (křeček, kočka) a pouze 2 respondenti (1,9%) využilo složenky.

22. Pokud NE, z jakého důvodu? Uved'te prosím alespoň 1 DŮVOD, který Vás odrazuje od přispění finančního daru.

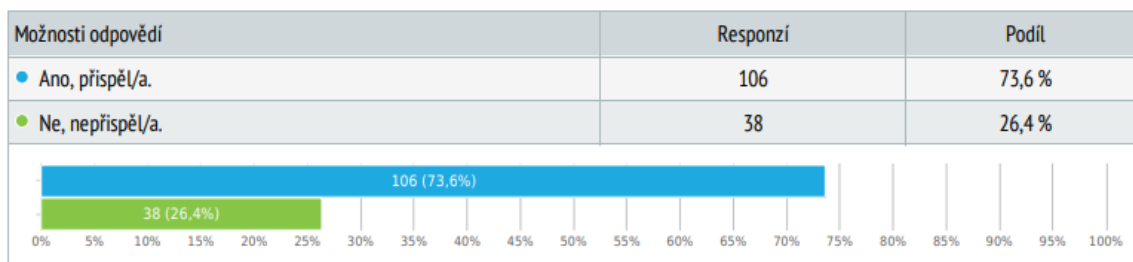
Graf 21 Důvody nepřispění finančního daru



V této otázce měli respondenti možnost zdůvodnit alespoň 1 důvodem, co je odrazuje od finančního daru. Za nepřispění finančním příspěvkem stojí podle 24 respondentů (45,3%) stojí jejich osobní finanční situace a podle 23 respondentů (43,4%) se to týká nemožnosti kontrolovat jejich darované peníze. 13 respondentů (24,5%) nepřispívá z nedůvěry, 8 respondentů (15,1%) zvolilo možnost Jiná, kde se nejčastěji vyskytovaly názory, že respondenti nemají rádi pouliční prodejce, protože je to obtěžuje nebo že se podílejí jinak, než finančně. Dále 5 respondentů (9,4%) uvedlo, že přesně neví kde a jak finanční příspěvek poskytnout a 2 respondenti (3,8%) jsou názoru, že by měl neziskovým organizacím finančně pomoci stát a podnikatelé.

23. Přispěl/a jste někdy jiným, než finančním darem?

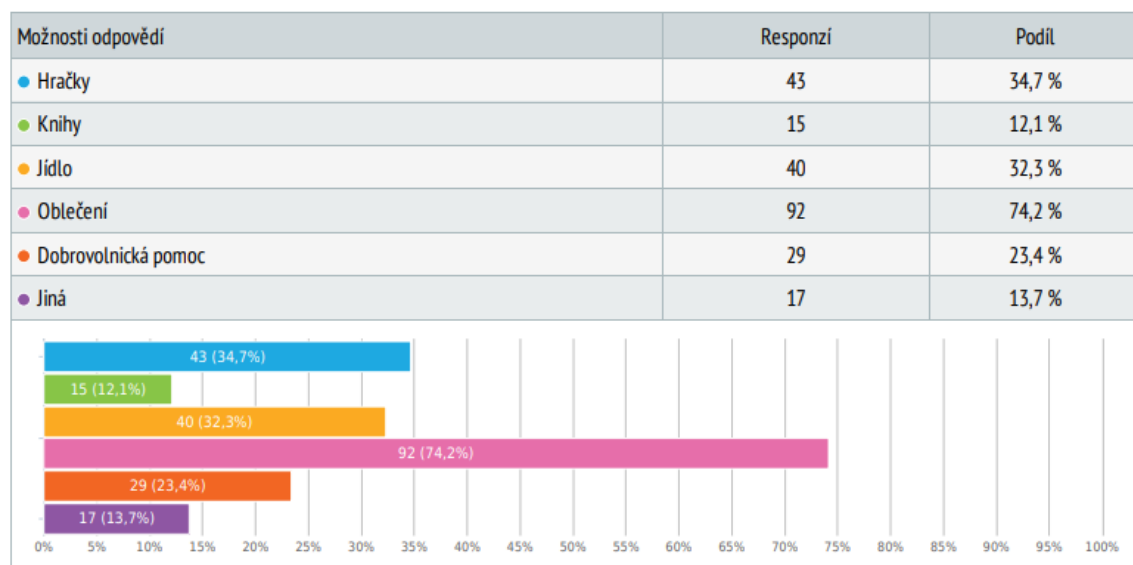
Graf 22 Přispění jiné formy daru



Existuje i celá řada jiných možností, jak neziskové organizace podpořit, než finančně. Celkem 106 respondentů (73,6%) této možnosti využívá a 38 respondentů (26,4%) neziskové organizace nepodporuje ani jinou cestou.

24. Pokud ANO, vyberte prosím, o jaký typ daru se jednalo. (max. 3 odpovědi)

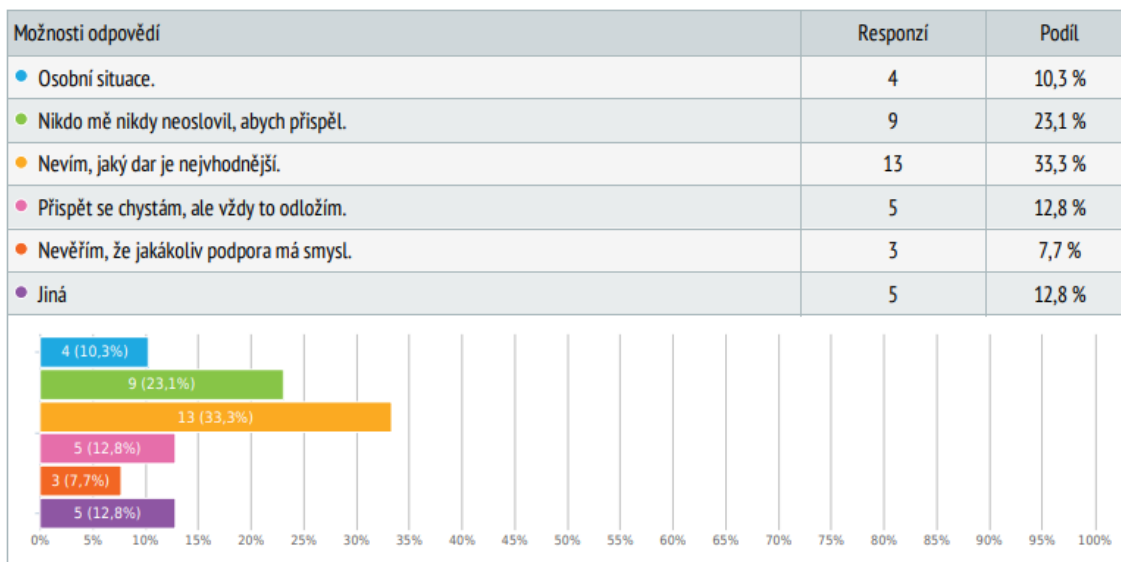
Graf 23 Jiná forma daru



V této dotazníkové položce měli respondenti možnost vybrat si 3 možné odpovědi. Na základě grafu se za nejčastější nefinanční formu podpory neziskových organizací jeví oblečení, kterým přispívá celkem 92 respondentů (74,2%). Dále se jedná o knihy, kterými neziskové organizace podporuje 43 respondentů (34,7%), poté jídlo, kterým přispívá 40 respondentů (32,3%) a 29 respondentů (23,4%) přispívá dobrovolnou pomocí. 17 respondentů (13,7%) využilo možnosti Jiná, kde se nejčastěji uvádí, že lidé přispívají víčky od plastových lahví, vlastním profesním zaměřením anebo přispěli všemi výše zmíněnými.

25. Pokud NE, co Vás odrazuje od přispění daru v jakékoliv formě? (max. 3 možnosti)

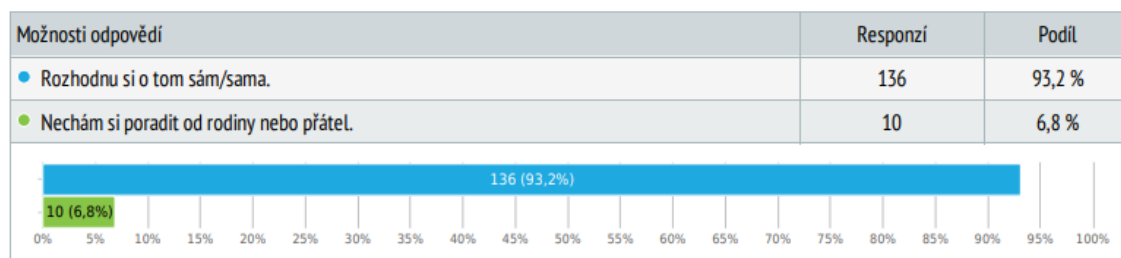
Graf 24 Důvody nepřispění žádného daru



Respondenti, kteří nepřispívají neziskovým organizacím žádnou formou, uvádějí jako důvod, že přesně neví, jaký dar je pro neziskové organizace vhodný. Na tomto tvrzení se shodlo celkem 13 respondentů (33,3%). Dalších 9 respondentů (23,1%) nepřispívá, protože je nikdo neoslovil, aby tak učinili. Dále se v obou tvrzeních shodlo celkem 5 respondentů (12,8%), že se přispět chystají, ale vždy to odloží a dalších 5 respondentů využilo možnosti Jiná, kde se objevovaly odpovědi, jako nevím nebo že příspěvek je nejjednodušší varianta pro mě. 4 respondenti (10,3%) nepřispívají kvůli své osobní situaci a 3 respondenti (7,7%) nevěří, že jakákoliv podpora má smysl.

26. Pokud se rozhodnete jakkoliv přispět:

Graf 25 Rozhodnutí o přispění



Poslední položka dotazníkového šetření spočívala v zjištění, zda lidé přispívají na základě vlastního rozhodnutí, nebo si nechávají poradit, např. od rodiny či přátel. Celkem 136 respondentů (93,2%) se rozhoduje na základě vlastního uvážení a jen 10 respondentů (6,8%) si nechává poradit.

6 INTERPRETACE DAT A JEJICH POROVNÁNÍ S TEORIÍ A DÍLČÍMI CÍLY VÝZKUMU

V této kapitole se dostáváme k vyhodnocení výzkumných otázek na základě provedeného výzkumu. Rozebereme si jednotlivé dotazníkové otázky, kterými zodpovíme výše stanovené výzkumné dílčí otázky s odkazem na teoretickou část diplomové práce pro lepší pochopení a odůvodnění výsledků.

První dílčí výzkumný cíl zjišťuje, **jak mladí lidé nahlíží na dobrovolnictví**. V dotazníku se této dílčí výzkumné otázce věnují dotazníkové položky č. 9 až č. 13. Na základě výzkumu můžeme konstatovat, že mají respondenti kladný vztah k dobrovolnictví. Celkem 121 respondentů ze 146 se podle položky č. 10 domnívá, že i příležitostná pomoc je víc, než žádná. Tento kladný vztah může vysvětlit následující položka č. 10, která zjišťovala, zda jsou respondenti sami dobrovolníky. Ačkoliv se nejvíce respondentů na dobrovolnictví nepodílí, lidi, kteří se dobrovolnictví věnují, jej obdivují a to hned celkem 81 respondentů ze 146 dotázaných. Osobně se dobrovolnictví věnuje 29 respondentů příležitostně (1x do měsíce) a pravidelně 17 respondentů. Na základě teorie jsme si uvedli i motivy, které mohou lidi vést k tomu, aby se dobrovolníky stali nebo naopak, co je odrazuje od této činnosti. V dotazníku jsme se taktéž respondentů v dotazníkové položce č. 12 zeptali, co je k dobrovolnictví vedlo a nejvíce respondentů odpovědělo, že se této činnosti věnují za účelem získání nových zkušeností. Hned za novými zkušenostmi uvádí další motivy, jako jsou osobní důvody a morálka. Zahrnuty jsou zde i motivy jako víra, praxe či koníček. Podle uvedené teorie, přesněji podle Tošnera, můžeme říci, že nové zkušenosti spadají do oblasti reciproční motivace, která spočívá v organickém spojení ve smyslu, že z této činnosti má prospěch jak sám dobrovolník (nové zkušenosti), tak příjemce dobrovolnické činnosti. Dále podle něj morálka a víra pak spadají do konvenční (normativní) motivace, která právě vychází především z křesťanské morálky. Nové zkušenosti a naplňování morálních norem hrály taky klíčovou roli ve výzkumu, který provedla Matulayová v Dětském centru Adra ve Znojmě, kterého se účastnilo 10 dobrovolnic. Naopak nejsilnější faktor, který mladé lidi odrazuje od vykonávání dobrovolnické činnosti a byl zjištěn na základě položky č. 13, je nedostatek času. Další, méně významné faktory poté jsou, že mladé lidé nevědí o této možnosti, odrazuje je nedocenení této činnosti, žádná finanční odměna nebo by rádi pomohli, ale pouze

nemocným lidem, u kterých vidí smysl dobrovolnické činnosti, na rozdíl od sociálně vyloučených. Mladí lidé také váhají, zda se na tuto činnosti povahově hodí nebo naopak se ve svém volném čase chtějí věnovat rodině.

Druhý dílčí cíl zjišťoval, **jak mladí lidé nahlízejí na pomoc neziskovým organizacím**. Tuto otázku se můžeme pokusit zodpovědět na základě dotazníkových položek č. 14 až č. 18. Z celkem 146 respondentů 104 respondentů v dotazníkové položce č. 14 uvedlo, že zná nějakou neziskovou organizaci, 31 respondentů nezná žádnou a 11 respondentů si není jista, co přesně jsou neziskové organizace. Názor na práci neziskových organizací zjišťovala dotazníková položka č. 15 a je dle mladých lidí víc než pozitivní. Všechny 107 respondentů se shodlo, že práce neziskových organizací je potřebná a užitečná věc ve společnosti. Pouze 29 respondentů nevědělo o práci neziskových organizací nic bližšího a 10 respondentů se vyjádřilo negativně. Dle uvedených 10 respondentů jsou neziskové organizace pračka na peníze nebo alespoň neumějí neziskové organizace hospodařit s penězi či dokonce nevěří v poctivost neziskových organizací. Ačkoliv dle položky č. 15 můžeme konstatovat, že mladí lidé mají na neziskové organizace pozitivní názor, položka č. 16 nám dále zjišťovala, na kolik mladí lidé neziskovým organizacím pomáhají nebo jsou si této své pomoci vědomi. Podle této otázky můžeme říci, že větší polovina z dotázaných osobně neziskovým organizacím nepomáhá, tuto možnost uvedlo všech 83 respondentů ze 146 dotázaných. Neziskové organizace pravidelně podporuje celkem 63 respondentů. Pokud budeme zjišťovat, co mladé lidi vede k podpoře neziskových organizací, můžeme na základě dotazníkové položky č. 17 konstatovat, že mladí lidé neziskové organizace podporují kvůli dobré věci (úmyslu) a cílové skupině dané neziskové organizace. Dále se jedná o důvěru v neziskovou organizaci, solidarita, osobní zájem, oslovení respondentů o podporu neziskové organizace, propagace, média a známý, který pracuje v neziskové organizaci a jako poslední se jednalo o víru a tradici.

Pro porovnání, z výzkumu Dárcovství v číslech od Markéty Řežuchové, ze kterého jsme taktéž čerpali v rámci teoretické části diplomové práce, byla posloupnost, proč veřejnost podporuje neziskové organizace, následující (s ohledem na náš výzkum). Na prvním místě je důvěra, dále oslovení, dobrá věc, vzhledem k cílové skupině, známý (pracuje v neziskové organizaci), tradice, víra, propagace, solidarita a osobní účast.

Tabulka 4 Porovnání výsledků výzkumu s výzkumem "Dárcovství v číslech"

Náš výzkum	Výzkum „Dárcovství v číslech“ (Řežuchová)
1. Dobrá věc	1. Důvěra v neziskovou organizaci
2. Cílová skupina neziskové organizace	2. Oslovení
3. Důvěra v neziskovou organizaci	3. Dobrá věc
4. Solidarita	4. Cílová skupina neziskové organizace
5. Osobní zájem	5. Známý (pracuje v NO)
6. Oslovení	6. Tradice
7. Propagace	7. Víra
8. Média	8. Propagace
9. Známý (pracuje v NO)	9. Solidarita
10. Víra	10. Osobní účast (zájem)
11. Tradice	

Je potřeba zmínit, že náš výzkum se zaměřoval pouze na mladé lidi ve věku od 20-30 let a celkový počet respondentů byl 146, kdež to výzkum Markéty Řežuchové publikovaný v roce 2011 se zaměřoval na veřejnost s celkovým počtem 278 respondentů, kde ale největší podíl respondentů byl zastoupen mladými lidmi ve věku od 18-25 let (105 respondentů) a ve věku od 26-30 let (52 respondentů). Výzkumy tedy nelze brát zcela totožně. Výzkumy jsou porovnány, ale musí se samozřejmě brát s rezervou. Můžeme však říci, že důvody, proč lidé neziskové organizace podporují, jsou především důvěra, dobrá věc a cílová skupina neziskových organizací.

Za nepodporováním neziskových organizací podle dotazníkové položky č. 18 stojí u mladých lidí to, že neví, jak neziskové organizace podporovat. Tuto možnost zvolilo 47 respondentů. 16 respondentů zvolilo vyjádření vlastní, kde uváděli nedostatek času nebo velkou škálu neziskových organizací a podporou toho, co doopravdy podporovat chtějí. Jiní volili možnosti, že nedůvěřují v činnost neziskových organizací a že by si tyto organizace měly vše zajistit samy.

V dílčích cílech jsme se dále zaměřili na **oblast dárcovství směrem k neziskovým organizacím** a podporu druhých lidí. Spadají sem položky č. 19 až č. 25. V teoretické části jsme si uvedli, že Strečanský rozlišuje dárcovství na materiální, finanční a časové. Časovou

formu dárcovství, tedy dobrovolnictví, jsme si rozebrali výše. Zde jsme se jako první věnovali v dotazníku finančnímu daru, jakožto nejsnazší formě podpory a poté dalším formám. Položka č. 19 nám zjišťovala, zda mladí lidé přispívají finančním darem. Mezi těmi, kteří přispívají pravidelně a těmi, kteří nepřispívají vůbec je jen malý rozdíl. Celkem přispívá pravidelně 59 respondentů a 50 respondentů nepřispívá. Zbýlých 37 respondentů uvedlo, že přispěli pouze jedenkrát. Co se týče formy daru, jakou mladí lidé finanční příspěvek poskytují, 80 respondentů přispívá do kasičky, druhou nejčastější formou je dárcovská SMS a dále bankovní převod. Naopak za nejméně využívané formou je složenka. V možnosti jiné se vyskytovali odpovědi jako koupení konkrétního předmětu a osobní předání v neziskové organizaci. Forma daru byla zahrnuta v položce č. 20. V našem výzkumu nám na prvním místě vyšla jako nejvyužívanější forma daru příspěvní do kasičky. V roce 2011 provedla výzkum Dárcovství v číslech Markéta Řežuchová, ve kterém bylo příspěvní do kasičky taktéž nejběžnější formou příspěvní. Na druhém místě se v tomto výzkumu vyskytoval bankovní převod a na třetím místě byla podpora telefonicky. V našem výzkumu nám naopak jako druhou nejběžnější formou poskytnutí finančního daru vyšla dárcovská SMS a na třetím místě bankovní převod. I v teorii jsme poukazovali na článek, který byl uveřejněn na stránkách Dárcovská SMS, kde podle průzkumů opravdu Češi začínají více využívat i této formy příspěvku. Další položka, č. 21, od respondentů zjišťovala důvody neposkytnutí finančního příspěvku neziskovým organizacím. Na prvním místě s 24 respondenty se umístila možnost osobní finanční situace respondentů, hned za ní následovala s 23 respondenty možnost, kdy mladí lidé nepřispějí z důvodu nekontrolovanosti svých peněz. Dále 13 respondentů neposkytne finanční příspěvek z nedůvěry a mezi posledními místy se objevovaly možnosti, že mladí lidé nevědí, kde a jak finanční dar poskytnout nebo naopak dle nich by měl poskytovat finance stát a podnikatelé. Ve vlastních vyjádřeních respondenti uváděli otravnost pouličních prodejců nebo podporu neziskových organizací jiným, než finančním příspěvkem. Na to navazovala hned další položka v dotazníku, č. 22, která zjišťovala, zda tedy respondenti přispívají jiným, než finančním darem. Až 106 respondentů ze 146 uvedlo kladnou odpověď – neziskové organizace podporují jiným, než finančním darem. Zbýlých 38 respondentů nepodporuje neziskové organizace jiným způsobem. Co se týče formy daru, než finanční, nejvíce respondenti přispívají oblečením, kterým přispělo 92 respondentů. Na druhém místě jsou oblíbenou formou daru mezi respondenty hračky, dále jídlo, dobrovolnická pomoc, knihy. Ve vlastních vyjádřeních lidé uváděli další formy daru, jako jsou víčka od plastových lahví, vlastní profesní zaměření anebo přispěli všemi výše zmíněnými. Mladé

lidi od přispění také odrazují mnohé faktory, které jsou popsány položkou č. 24. Ukazuje se, že mladí lidé nepřispívají na neziskové organizace žádným darem, protože neví, které dary jsou nejvhodnější. Mezi další důvody patří, že respondenty nikdo neoslovil, aby přispěli na neziskovou organizaci, dále se např. chystají přispět, ale vždy to odloží, osobní situace respondentů nebo nevěří, že jakákoliv podpora má smysl. Vlastními slovy dále uvedli především, že sami neví, proč nepřispívají nebo že je finanční příspěvek nejjednodušší varianta pro ně. Poslední položka dotazníku, č. 25, pak konstatuje, že pokud se mladí lidé rozhodnou jakkoliv přispět, pak si o tomto rozhodnou sami. Touto odpovědí se vyjádřilo celkem 136 respondentů ze 146 dotázaných a jen 10 respondentů uvedlo, že by si nechali poradit od rodiny či přátel.

Úvodní otázky dotazníku jsou zaměřeny na poslední dílčí výzkumnou otázku, pomocí které se snažíme zjistit, **jaké faktory ovlivňují nebo naopak odrazují mladé lidi od prosociálního chování**. Na základě výsledků můžeme říci, že mladí lidé pojem prosociálního chování slyšeli, ale nevěděli přesný význam slova. Tuto možnost zvolilo 52 respondentů a 50 respondentů znalo pojem velmi dobře. Zbylých 44 respondentů uvedlo, že pojem je pro ně nový. Počty respondentů v odpovědích můžeme říci, že jsou vyvážené. Respondenti měli na začátku dotazníku krátkou definici vysvětlující toto chování, aby nadále v případě nejistoty či neznalosti pojmu, mohli ve vyplňování dotazníku pokračovat. V další otázce pak respondenti měli zhodnotit, zda se považují za člověka, který jedná, či nejedná prosociálně. Celkem 139 respondentů ze 146 respondentů odpovědělo, že se tak vnímají, zatímco pouze 7 respondentů uvedlo, že nikoliv. Mladí lidé se také ve většině shodovali, že je dobré, aby se lidé chovali prosociálně - 89 respondentů uvedlo, že by každý měl být prospěšný druhému a 53 respondentů si myslí, že by lidé prosociálně měli jednat, jen pokud je to naplňuje. Pouze 4 respondenti nepokládají prosociálnost za životně důležitou. K tomu, aby se člověk choval jistým způsobem, ho vždy něco k tomuto chování vede nebo naopak odrazuje. V dotazníkové otázce č. 7 jsme se pokusili zjistit, co mladé lidi k prosociálnímu chování vede či vedlo. Rodina a výchova byla na prvním místě u 120 respondentů. Dobrý pocit převládal u 98 respondentů a hned za dobrým pocitem následovala morálka, která pomáhá k prosociálnímu chování 91 respondentům. Dalšími faktory jsou soucit, potřeba pomoci (např. z osobních důvodů), vliv médií, víra a povinnost. Celkem 9 respondentů uvedlo vlastní odpověď, ve které se nejčastěji objevovaly faktory jako profesní zaměření a životní filosofie. V teoretické části diplomové práce jsme si v podkapitole rozvoj prosociálního cho-

vání uvedli, že se prosociální chování učí děti již od útlého věku a okolí jedince je tím faktorem, který toto chování buď posiluje, nebo neposiluje. Uvedli jsme si, že dle Záškodné a Mlčáka nebo Koláře, je rodinné prostředí a výchova prvními a možná i nejsilnějšími faktory, které toto chování mohou, či nemusí podporovat. Na základě dotazníku se nám taktéž rodinné prostředí a výchova potvrdila jako silný faktor, který u mladých lidí toto chování v našem případě podporuje. Druhým silným faktorem u mladých lidí byl dobrý pocit z poskytnuté pomoci, který nám objasňuje teorie sociální výměny, kdy si lidé vyměňují nejen informace, sympatie či lásku, ale také pomoc na základě odměny a zisku a právě ziskem či odměnou z vykonané pomoci může být dobrý pocit. Morálka, která spadá pod teorii sociálních norem, nám zase říká, že jisté sociální normy mohou u jistých jedinců být natolik zvnitřněny, že se stávají morální zásadou (Slaměník, Janoušek, Křivohlavý). I to se na základě výzkumu potvrzuje. Lidé prosociálně jednají nejčastěji na základě výchovy, dobrého pocitu z pomoci a morálky. I další faktory jako je potřeba pomoci (teorie potřeb), vliv médií, soucit či víra a jejich vztah k prosociálnímu chování, jsme v teorii také objasnili. Na teorii potřeb upozorňuje Abraham Maslow, který sociální potřeby zahrnuje do své pyramidy potřeb a soucitem a vírou se zabýval naopak Koukolík, který zjistil, že ne vždy je vyšší prosociální chování jen výsadou věřících lidí a soucit naopak více pohání lidi nevěřící k poskytnutí pomoci. Vlivy médií jsou dnes prokazatelné a zabývají se nimi např. Giles, Vybíral či Slezáčková. Můžeme tedy říci, že naším výzkumem můžeme taktéž potvrdit, že uvedené teorie o prosociálním chování platí i pro náš výzkum. Dotazníková položka č. 8 naopak zkoumala, co mladé lidi odrazuje od toho, aby prosociálně jednali. Mladí lidé zvolili možnost, kdy uvedli, že se bojí, aby situaci nepřitížili, a nejsou si jisti, kdy je vhodné pomoci. Tyto dvě odpovědi zvolilo 11 respondentů. Nejčastěji pak respondenti uváděli, že neví, z jakého důvodu prosociálně nejednají, dále protože se jim to vymstilo a ztratili v tom smysl nebo nevěří, že pomoc druhým jakkoliv pomůže. Nejméně respondentů odpovědělo, že člověk z toho nemá žádnou odměnu (materiální ani finanční) a že mají pomoci druzí lidé. Vlastní odpověď zvolilo celkem 7 respondentů, kteří uváděli důvody, kdy klienti si pomoci neváží nebo nejednají prosociálně, pokud by tím lidem mohli ublížit. Teorie nám uvádí, že obavy z poskytnutí pomoci nebo naopak přitížení situaci jsou dva faktory, které lidi doopravdy odrazuje od pomoci druhým lidem. Upozorňují na to Slaměník a Janoušek. Respondenti, kteří zvolili možnost, ať pomohou druzí lidé, nám koresponduje s teorií, která nám říká, že pokud je na místě, kde je někomu potřeba pomoci přítomno více lidí, zodpovědnost každý

z přítomných přenechává na druhém. Tento efekt se podle Slaměníka a Janouška nazývá efekt přihlížejícího.

ZÁVĚR

Tématem diplomové práce bylo Prosociální chování mladých lidí na začátku jejich profesní dráhy.

Cílem diplomové práce bylo podat základní přehled o prosociálním chování. Dále popsat pojmy související s tímto chováním a navzájem je od sebe odlišit, vymezit si klíčové momenty v oblasti mladé dospělosti a v neposlední řadě podat stručný přehled o tom, jakými způsoby mohou lidé pomáhat druhým lidem prostřednictvím neziskových organizací.

V teoretické části diplomové práce jsme se zaměřili v první kapitole na samotný pojem prosociální chování. Oblast prosociálního chování je rozmanitá a ne vždy zcela jasně vymezená. Uvedli jsme si jednotlivé definice od autorů Průcha, Vágnerová, Hartl, Zášková a Mlčák nebo Svobodová, dále jednotlivé formy prosociálního chování, které uvedl již v 70. letech jeden z prvních teoretiků prosociálního chování L. G. Wispe a i dnešní literatura je nadále uvádí, poté teorie vysvětlující prosociální chování, kde jsme zahrnuli teorii sociální výměny, sociální normy, empatie či teorii potřeb. Kromě jednotlivých teorií existují i různé faktory ovlivňující prosociální chování jedince, které jsme si uvedli podle Slaměníka a Janouška doplněné Křivohlavým. Mezi faktory jsme také zařadili víru a soucit, na základě výzkumů uváděné Koukolíkem. V poslední podkapitole první kapitoly jsme se dále zaměřili na aspekty rozvíjející prosociální chování jako je socializace, rodinné prostředí, škola (učitel), sociální okolí jedince či média. I tyto aspekty můžeme vnímat jako další faktory ovlivňující toto chování. V rámci této podkapitoly jsme pak věnovali menší část prosociálnímu chování mužů a žen. Ve společnosti se automaticky přikládá vyšší míra prosociálnosti ženám, avšak protože neexistuje mnoho výzkumů věnující se rozdílu v prosociálnosti mužů a žen, nemůžeme jednoznačně říci, kdo jedná více či méně prosociálně. Druhá kapitola diplomové práce se dále zabývala podrobněji pojmy prolínající se s prosociálním chováním. Jako první jsme si definovali pojem altruismus a jeho typy, který je dost často i v literatuře zmiňován jako synonymum prosociálního chování. Pokusili jsme se tyto pojmy postavit proti sobě a pokusit se na základě literatury uvést klíčové body, které tyto pojmy od sebe oddělují. S těmito pojmy se pojí bezpodmínečně pojem pomáhání v obecné rovině. Na závěr jsme konstatovali podle H. Bierhoffena, který tyto tři pojmy staví od nejobecnějšího pojmu k nejužšímu následovně: pomáhání – prosociální chování – altruismus. Dále jsme si vymezili pojmy dobročinnost, dárcovství a dobrovolnictví. Největší část jsme věnovali dobrovolnictví, kde jsme si uvedli základní definice včetně definice dobrovolníka a motivy, kladné

i záporné, které lidi k dobrovolnictví vedou. Uvedli jsme si také dva výzkumy na téma dobrovolnictví. Jeden se věnoval zahraničnímu dobrovolnictví, druhý dobrovolnictví v České republice. Poslední podkapitola druhé kapitoly byla věnována cílové skupině, kterou jsme podle literatury Langmeier a Krejčířiková, vymezili jako časnou dospělost, kterou vymezují mezi 20. a 30. rokem života. Úkolem této podkapitoly bylo zaměřit se na klíčové momenty v tomto vývojovém období lidského života a poukázat především na tři nejzásadnější změny. První změna se týká samotného odpoutání se od nukleární rodiny a schopnost vnímat a naslouchat radám druhým, avšak mladý člověk je již schopen samostatného rozhodování a tzv. postformálního myšlení. Druhou změnou je ekonomická situace jedince, kdy se stává zcela nezávislým na svých nejbližších z důvodu zahájení vlastní profesní dráhy. Tak si člověk o svých financích může zcela rozhodovat sám a nakládat s nimi s vlastním uvážením. Třetí, poslední, změnou se jeví v tomto vývojovém období sebevýchova, která by měla směřovat k altruismu, asertivitě a k etice. Třetí a zároveň poslední kapitola celé diplomové práce se zaměřovala na neziskový sektor, přesněji na neziskové organizace. Začátek kapitoly je věnován charakteristice neziskových organizací, jejich funkcím ve společnosti a oblastem, ve kterých se neziskové organizace angažují. Je zde také krátce uveden rozdíl mezi ziskovým a neziskovým sektorem pro představu, jaký hlavní rozdíl mezi těmito dvěma sektory je klíčový. Dále se kapitola zabývala pouze neziskovým sektorem, který je rozdělen na státní sektor, pod který spadají příspěvkové organizace a nestátní sektor, kam spadají všechny ostatní formy neziskových organizací. My jsme si uvedli charakteristiku a daný zákon, podle kterého se daná právní forma neziskové organizace řídí. Popsány jsou nadace a nadační fondy, spolky (dříve občanská sdružení), obecně prospěšné společnosti a církevní právnické osoby zřizované církvemi a náboženskými společnostmi. Ke každé právní formě jsou uvedeny pro představu nejznámější organizace působící ve Zlínském kraji i po celé České republice, popř. po celém světě včetně odkazů na jejich webové stránky. Závěr teoretické části je věnován podpoře neziskových organizací, tzv. fundraising a individuálnímu dárcovství. Fundraising je významnou součástí každé neziskové organizace. O fundraisingu můžeme zjednodušeně říci, že se jedná o metodu, pomocí které si neziskové organizace zajišťují zdroje pro svoji činnost samy. Individuální dárcovství je jedním z nástrojů fundraisingu, je však více založen na emocionalitě. Uvedli jsme si význam individuálního dárcovství pro neziskové organizace, formy individuálního dárcovství, z kterých jsme vyzdvihli především dobrovolnictví, které se jeví jako neocenitelný dar pro neziskové organizace a poté

jsme stručně připomenuli projekt, který je organizován Národní potravinovou sbírkou s názvem Potraviny pomáhají. Na závěr jsme upozornili na rozdíl mezi dárcovstvím a sponzoringem a kapitolu ukončili malým shrnutím, kdo tedy mohou být příjemci darů.

Na teoretickou část navazovala praktická část diplomové práce, kde byly zpracovány výsledky kvantitativního výzkumu, který byl uskutečněn dotazníkovým šetřením. Dotazník obsahoval celkem 25 položek a zúčastnilo se ho celkem 146 respondentů.

Cílem našeho výzkumu bylo zjistit, jaký mají mladí lidé postoj k jednotlivým aspektům prosociálního chování. Přesněji řečeno, zajímalo nás, jaký mají názor na dobrovolnictví, na podporu pomocí neziskových organizací, jaký mají názor na dárcovství a jako poslední nás zajímalo, co mladé lidi vede nebo naopak odrazuje od prosociálního chování.

Na základě výsledků můžeme konstatovat, že mladí lidé mají pozitivní vztah k dobrovolnictví a lidem, kteří tuto činnost vykonávají, obdivují, ačkoliv většina respondentů dobrovolníky sami nejsou. Podíl respondentů, kteří se k dobrovolnictví stavěli negativně, je nízký. Co se týče podpory neziskových organizací, k té se mladí lidé vyjadřovali o něco negativněji, než k dobrovolnictví. Práci neziskových organizací hodnotili více než pozitivně, ale sami respondenti poté odpověděli ve větší míře, že neziskové organizace nepodporují. Na základě dalších otázek jsme však zjistili, že si mnozí tuto pomoc spíše dopředu neuvědomují. Toto tvrzení konstatujeme na základě dalších otázek, které směřovali k dárcovství, kdy většina respondentů poskytuje nebo alespoň poskytlo někdy finanční dar nejčastěji příspěvkem do kasičky nebo DMS (Dárcovská SMS). Mnozí také neposkytují jen finance, ale také jiné hmotné dary. To, že neziskové organizace respondenti nepodporují si tak z velké pravděpodobnosti pouze dopředu neuvědomují. Můžeme tak říci, že mladí lidé mají pozitivní postoj k podpoře neziskových organizací i k samotnému dárcovství. Faktory, které mladé lidi vedou nebo vedly k prosociálnímu chování, se do značné míry shodovaly na tom, co uvádí teorie. Uvedeny byly nejvíce faktory, jako jsou rodinné prostředí a výchova, dobrý pocit z poskytnuté pomoci a morálka.

Účelem této práce bylo nastínění, jak se mladí lidé staví k pomoci druhým lidem. Uvědomujeme si, že oblast prosociálního chování je širokou oblastí a stejně jako teorii jsme psali na základě informací, které se vztahovaly k této diplomové práci, tak i výzkum byl vystaven obdobně. Oblast prosociálního chování je rozsáhlá a stejně jako teorie, tak i výzkumů se na toto téma dá realizovat více a daleko hlouběji, včetně možnosti využití kvalitativního výzkumu.

Pomoc druhým lidem je stále aktuální téma, protože jen my sami lidé si sobě navzájem umíme pomoci a proto je třeba, aby se toto pozitivní sociální chování stále podporovalo během celého života - i přes negativní zkušenosti, kterými si člověk za svůj život může projít.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

- [1] BAŠTECKÁ, Bohumila, 2013. *Psychosociální krizová spolupráce*. Praha: Grada. 317 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4195-6.
- [2] BOUKAL, Petr, 2009. *Nestátní neziskové organizace: (teorie a praxe)*. V Praze: Oeconomica. 303 s. Vysokoškolská učebnice. ISBN 978-80-245-1650-9.
- [3] BOUKAL, Petr, 2013. *Fundraising pro neziskové organizace*. Praha: Grada. 260 s. Expert. ISBN 978-80-247-4487-2.
- [4] FRIČ, Pavol a kol., 2001. *Dárcovství a dobrovolnictví v České republice: (výsledky výzkumu NROS a Agnes)*. Vyd. 1. Praha: NROS. 115 s. ISBN 80-902633-7-2.
- [5] GILES, David, 2012. *Psychologie médií*. Praha: Grada. 185 s. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3921-2.
- [6] HARTL, Pavel a Helena HARTLOVÁ, 2015. *Psychologický slovník*. Třetí, aktualizované vydání. Praha: Portál. 774 s. ISBN 978-80-262-0873-0.
- [7] HELUS, Zdeněk, 2011. *Úvod do psychologie: učebnice pro střední školy a bakalářská studia na VŠ*. Praha: Grada. 317 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3037-0.
- [8] HEWSTONE, Miles a Wolfgang STROEBE, 2006. *Sociální psychologie: moderní učebnice sociální psychologie*. Praha: Portál. 769 s. ISBN 80-7367-092-5. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200701/contents/nkc20051633104_1.pdf
- [9] HRADISKÁ, Elena, Samuel BREČKA a Zbyněk VYBÍRAL, 2009. *Psychológia médií*. Bratislava: Eurokódex. 416 s. ISBN 978-80-89447-12-1.
- [10] JANDOUREK, Jan, 2012. *Slovník sociologických pojmů: 610 hesel*. Praha: Grada. 258 s. ISBN 978-80-247-3679-2.
- [11] JANOŠOVÁ, Pavlína, 2008. *Dívčí a chlapecká identita: vývoj a úskalí*. Praha: Grada. 285 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2284-9. Dostupné také z: http://katalog.k.utb.cz/F/?func=item-hold-request&doc_lib-rary=UTB50&adm_doc_number=000051360&item_sequence=000040
- [12] JIRÁK, Jan a Barbara KÖPPLOVÁ, 2009. *Masová média*. Praha: Portál. 413 s. ISBN 978-80-7367-466-3. Dostupné také z: http://katalog.k.utb.cz/F/?func=item-hold-request&doc_lib-rary=UTB50&adm_doc_number=000054547&item_sequence=000060
- [13] KOHOUTEK, Rudolf, 2006. *Úvod do psychologie: psychologie osobnosti a zdraví žáka*. Brno: Masarykova univerzita. 167 s. ISBN 80-210-4077-7.

- [14] KOLÁŘ, Zdeněk, 2012. *Výkladový slovník z pedagogiky: 583 vybraných hesel*. Praha: Grada. 192 s. ISBN 978-80-247-3710-2.
- [15] KOUKOLÍK, František, 2016. *Rozhodování: eseje*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum. 276 s. ISBN 978-80-246-3364-0.
- [16] KŘIVOHLAVÝ, Jaro, 2003. *Motivace sociální opory*. In MAREŠ, Jiří. Sociální opora u dětí a dospívajících III. Hradec Králové: Nucleus. s. 9-19. ISBN 80-86225-47-1
- [17] KUČERA, Dalibor, 2013. *Moderní psychologie: hlavní obory a témata současné psychologické vědy*. Praha: Grada. 213 s. Psyché. ISBN 978-80-247-4621-0.
- [18] NAKONEČNÝ, Milan, 2014. *Motivace chování*. 3., přeprac. vyd. V Praze: Triton. 599 s. ISBN 978-80-7387-830-6.
- [19] NAKONEČNÝ, Milan, 2009. *Sociální psychologie*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Academia. 498 s. ISBN 978-80-200-1679-9. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200906/contents/nkc20091963214_1.pdf
- [20] PELIKÁNOVÁ, Anna, 2016. *Účetnictví, daně a financování pro nestátní neziskovky*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada Publishing. 327 s. Účetnictví a daně. ISBN 978-80-271-0339-3.
- [21] PEMOVÁ, Terezie, 2013. *Individuální dárci*. In BOUKAL, Petr, 2013. *Fundraising pro neziskové organizace*. Praha: Grada. 260 s. Expert. ISBN 978-80-247-4487-2.
- [22] PLETZER, Marc, 2009. *Emoční inteligence: jak ji rozvíjet a využívat*. Praha: Grada. 176 s. ISBN 978-80-247-3057-8. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200908/contents/nkc20091967989_1.pdf
- [23] PRŮCHA, Jan, Jiří MAREŠ a Eliška WALTEROVÁ, 2003. *Pedagogický slovník*. 4., aktualiz. vyd. Praha: Portál. 322 s. ISBN 80-7178-772-8.
- [24] SKOVAJSA, Marek, 2010. *Občanský sektor: organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál. 372 s. ISBN 978-80-7367-681-0. Dostupné také z: http://katalog.k.utb.cz/F/?func=item-hold-request&doc_library=UTB50&adm_doc_number=000056385&item_sequence=000050
- [25] SLAMĚNÍK, Ivan a Jaromír JANOUŠEK, 2008. *Prosociální chování*. In: VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. 404 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200804/contents/nkc20081792989_1.pdf

- [26] SLEZÁČKOVÁ, Alena, 2012. *Průvodce pozitivní psychologií: nové přístupy, aktuální poznatky, praktické aplikace*. Praha: Grada. 304 s. Psyché. ISBN 978-80-247-3507-8.
- [27] STEJSKAL, Jan, Helena KUVÍKOVÁ a Kateřina MAŽÁTKOVÁ, 2012. *Neziskové organizace - vybrané problémy ekonomiky: se zaměřením na nestátní neziskové organizace*. Praha: Wolters Kluwer Česká republika. 169 s. ISBN 978-80-7357-973-9.
- [28] STREČANSKÝ, Boris, 2000. Na ceste za filantropiou, charitou, mecenstvom a sponzorstvom. In: ONDRUŠEK, Dušan a kolektiv, 2000. *Čítanka pre pokročilé neziskové organizácie*. Centrum prevencie a riešenia konfliktov. 1. vyd. ISBN 80-968095-3-9.
- [29] SVOBODOVÁ, Eva, 2007. *Prosociální činnosti v předškolním vzdělávání*. Praha: Raabe. 133 s. Nahlížet - nacházet. ISBN 978-80-86307-39-8.
- [30] TOŠNER, Jiří a Olga SOZANSKÁ, 2006. *Dobrovolníci a metodika práce s nimi v organizacích*. Vyd. 2. Praha: Portál. 149 s. ISBN 80-7367-178-6. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200611/contents/nkc20061688094_1.pdf
- [31] URBAN, Lukáš, Josef DUBSKÝ a Karol MURDZA, 2011. *Masová komunikace a veřejné mínění*. Praha: Grada. 230 s. Žurnalistika a komunikace. ISBN 978-80-247-3563-4.
- [32] VÁGNEROVÁ, Marie, 2007. *Základy psychologie*. Vyd. 1. Praha: Nakladatelství Karolinum. 356 s. ISBN 978-80-246-0841-9.
- [33] VÁGNEROVÁ, Marie, 2012. *Vývojová psychologie: dětství a dospívání*. Vyd. 2., rozš. a přeprac. Praha: Karolinum. 531 s. ISBN 978-80-246-2153-1.
- [34] VÍT, Petr, 2015. *Praktický právní průvodce pro neziskové organizace*. Praha: Grada. 157 s. Manažer. ISBN 978-80-247-5477-2.
- [35] VYBÍRAL, Zbyněk, 2009. *Psychologie komunikace*. Vyd. 2. Praha: Portál. 319 s. ISBN 978-80-7367-387-1. Dostupné také z: http://katalog.k.utb.cz/F/?func=item-hold-request&doc_lib-rary=UTB50&adm_doc_number=000052841&item_sequence=000020
- [36] VYMĚTAL, Jan, 2010. *Úvod do psychoterapie*. 3., aktualiz. a dopl. vyd. Praha: Grada. 287 s. Psyché. ISBN 978-80-247-2667-0.
- [37] VÝROST, Jozef a Ivan SLAMĚNÍK, 2008. *Sociální psychologie*. 2., přeprac. a rozš. vyd. Praha: Grada. 404 s. Psyché. ISBN 978-80-247-1428-8. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/200804/contents/nkc20081792989_1.pdf

- [38] WILDING, Christine, 2010. *Emoční inteligence: vliv emocí na osobní a profesní úspěch*. Praha: Grada. 238 s. Psychologie pro každého. ISBN 978-80-247-2754-7. Dostupné také z: http://toc.nkp.cz/NKC/201008/contents/nkc20102114770_1.pdf
- [39] ZÁŠKODNÁ, Helena a Zdeněk MLČÁK, 2009. *Osobnostní aspekty prosociálního chování a empatie*. Kroměříž: TRITON. 391 s. ISBN 978-80-738-7306-6.

Elektronické zdroje

- [1] AVON linka proti rakovině. *Mamma HELP* [online]. 15. 4. 2015. [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.mammahelp.cz/avon-linka-proti-rakovine-prsu/>
- [2] AVON NADACE PRO ŽENY. *AVON Proti domácímu násilí* [online]. [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.avonprotidomacimunasili.cz/o-projektu/avon-nadace-pro-zeny/>
- [3] Co je efektivní altruismus. *Efektivní altruismus* [online]. Efektivní altruismus, © 2017. [Cit. 1. 3. 2018]. Dostupné z: <http://efektivni-altruismus.cz/o-ea/>
- [4] Dokumenty ke stažení. Seznam nadací a nadačních fondů. *Podané ruce – osobní asistence, pomáháme potřebným* [online]. Webnode, © 2017 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: https://podane-ruce-projekt-osa.webnode.cz/_files/200000612-00ff901f92/Nadace%20a%20nada%C4%8Dn%C3%AD%20fondy%202017aktualizace0517.pdf
- [5] DOSTÁL, Jakub a Marek VYSKOČIL. *Ekonomická hodnota dobrovolnictví: ADRA ČR*. [online]. 2013. [cit. 13. 3. 2018]. Dostupné z: http://cvns.econ.muni.cz/pre-nos_souboru/is/soubory/web/164-adra-hodnota-dobrovolnictvi-20131205-bez-re-vizi.pdf
- [6] DVOŘÁKOVÁ, Věra. O sbírce. In: <http://potravinypomahaji.cz> [online]. [26. 3. 2018]. Dostupné z: <http://potravinypomahaji.cz/o-projektu/>
- [7] CHRASTILOVÁ, Gaurí. Jak pomáhat – formy a možnosti dárcovství. In: www.sancedetem.cz. [online]. 25. 5. 2017 [cit. 16. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/srv/www/content/pub/cs/clanky/jak-pomahat-formy-a-moznosti-darcovstvi-51.html#financni-dar>
- [8] Individuální dárcovství v ČR v roce 2015. *DMS Dárcovská SMS* [online]. [Cit. 1. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.darcovskasms.cz/2017/aktuality/143/individualni-darcovstvi-v-r-v-roce-2015.html?pg=7>
- [9] JEŽKOVÁ, Zuzana. 2018. Dárcovství: základní pojmy. In: www.sancedetem.cz [online]. 12. 2. 2018 [cit. 10. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.sancedetem.cz/cs/chci-pomoci/darcovstvi-zakladni-pojmy.shtml>
- [10] Komu a jak pomáháme. *Dobry anděl. Do posledního haléře* [online]. [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.dobryandel.cz/komu-a-jak-pomahame/>
- [11] KROUPA, Jan. 2017. Je to báječné, je to marné. In: umenidarovat.cz [online]. 2017 [cit. 20. 3. 2018]. Dostupné z: <http://umenidarovat.cz/je-bajecne-je-marne/>

- [12] LEDVINOVÁ, Jana. 2002. Co to je fundraising. In: *fundraising.cz* [online]. 9. 9. 2002 [cit. 16. 3. 2018]. Dostupné z: <http://fundraising.cz/v1/je-fundraising/>
- [13] Letošní sbírka. Český den proti rakovině 2018 (22. ročník). [online]. Liga proti rakovině Praha z.s, Copyright © 2018 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.denprotirakovine.cz/letosni-sbirka/>
- [14] *Liga proti rakovině Praha* [online]. Liga proti rakovině Praha, © 2002 - 2016 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.lpr.cz/>
- [15] Nadace Adra. *ADRA. Jsme tu s vámi pro druhé* [online]. ADRA, © 2014 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.adra.cz/nadace-adra>
- [16] Naše aktivity. *Celé Česko čte dětem* [online]. Railsformers s.r.o., © 2014 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/nase-aktivity>
- [17] O nás. *ASTRA Dům dětí a mládeže, Zlín* [online]. Dům dětí a mládeže ASTRA Zlín, p.o., Copyright ©2013 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.ddmastra.cz/o-nas>
- [18] O nás. Kdo jsme. *Člověk v tísni Česká republika* [online]. © Člověk v tísni o.p.s. [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.clovekvtisni.cz/kdo-jsme/o-nas>
- [19] O nás. Poslání. *Celé Česko čte dětem* [online]. Railsformers s.r.o., © 2014 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://celeceskoctedetem.cz/o-nas/poslani>
- [20] O nás. Úvod. *Unicef Česká republika* [online]. Český výbor pro UNICEF, © 2004-2018 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.unicef.cz/o-nas>
- [21] O nás: DIAKONIE ČCE. *Diakonie Českobratrské evangelické církve* [online]. VIZUS, © 2018. [Cit. 23. 3. 2018]. Dostupné z: <https://www.diakonie.cz/o-diakonii/>
- [22] O Světlušce. *Světluška* [online]. Český rozhlas, © 1997-2018 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.rozhlas.cz/svetluska/osbirce/>
- [23] Onás. *LOUTKY V NEMOCNICI* [online]. [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.loutkyvnemocnici.cz/cs/o-nas.html>
- [24] RED. *Dobrovolnictví prospívá tělu. Pomáhá proti depresím a snižuje cholesterol*. In: <https://nedd.tiscali.cz> [online]. Tiscali Media, a.s. © 1996–2018 12. 12. 2017 [Cit. 16. 3. 2018]. Dostupné z: <https://nedd.tiscali.cz/dobrovolnictvi-prospiva-telu-pomaha-proti-depresim-a-snizuje-cholesterol-306677>
- [25] Rejstříky registrovaných církví a náboženských společností a dalších právnických osob. *Ministerstvo kultury* [online]. [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: http://www3.mkcr.cz/cns_internet/

- [26] Sdružení pacientek. *Mamma HELP* [online]. Mamma HELP, Copyright © 1999-2017 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.mammahelp.cz/o-nas/mamma-help/sdruzeni-pacientek/>
- [27] *Tyfloservis. Rehabilitace nevidomých a slabozrakých* [online]. Tyfloservis, o.p.s., Copyright © 2005-11 [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: <http://www.tyfloservis.cz/>
- [28] Typologie NNO v ČR podle Státní politiky vůči NNO v letech 2015 – 2020. *Nadace neziskovky.cz* [online]. [Cit. 17. 3. 2018]. Dostupné z: https://www.neziskovky.cz/clanky/511_692/fakta_typy-neziskovych-organizaci/

Legislativa

- [1] ČESKO. Zákon č. 86/2014 Sb. ze dne 23. dubna 2014, O dobrovolnické službě a o změně některých zákonů (zákon o dobrovolnické službě), ve znění pozdějších předpisů. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2014.
- [2] ČESKO. Zákon č. 89/2012 Sb. ze dne 3. února 2012, Občanský zákoník. In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2012.
- [3] ČESKO. Zákon č. 3/2002 Sb. ze dne 7. ledna 2002, O svobodě náboženského vyznání a postavení církví a náboženských společností a o změně některých zákonů (zákon o církvích a náboženských společnostech). In: *Sbírka zákonů České republiky*. 2002.
- [4] ČESKO. Zákon č. 248/1995 Sb. ze dne 30. října 1995, O obecně prospěšných společnostech a o změně a doplnění některých zákonů v platném znění (ve znění zákona č. 231/2010 Sb.). In: *Sbírka zákonů České republiky*. Zákon byl zrušen k 1. lednu 2014.

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

Apod.	a podobně
Atd.	a tak dále
Aj.	a jiné
Např.	například
Popř.	popřípadě
Tzv.	takzvaně
NO	nezisková organizace
NNO	nestátní nezisková organizace
RVNNO	Rada vlády pro neziskové organizace
[b.r.]	bez roku

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obrázek 1 Pomáhání, prosociální chování, altruismus.....	34
--	----

SEZNAM TABULEK

Tabulka 1 Typologie NNO v ČR podle funkcí (upraveno)	49
Tabulka 2 Podpořené organizace a oblasti organizací respondenty	84
Tabulka 3 Další oblasti podporované respondenty	85
Tabulka 4 Porovnání výsledků výzkumu s výzkumem "Dárcovství v číslech"	93

SEZNAM GRAFŮ

Graf 1	Vaše pohlaví	73
Graf 2	Váš věk	73
Graf 3	Nejvýše dosažené vzdělání	74
Graf 4	Znalost pojmu prosociální chování	74
Graf 5	Zhodnocení prosociálního chování respondenty	75
Graf 6	Názor respondentů na prosociální chování	75
Graf 7	Faktory podporující prosociální chování respondentů	76
Graf 8	Faktory nepodporující prosociální chování respondentů	77
Graf 9	Dobrovolnictví	78
Graf 10	Názor respondentů na dobrovolnictví	78
Graf 11	Zkušenost respondentů s dobrovolnictvím	79
Graf 12	Důvody respondentů k dobrovolnictví	79
Graf 13	Důvody odrazující respondenty od dobrovolnictví	80
Graf 14	Znalost neziskové organizace	81
Graf 15	Názor respondentů na práci neziskových organizací	81
Graf 16	Pomoc neziskovým organizacím od respondentů	82
Graf 17	Důvody podporování respondentů neziskových organizací	82
Graf 18	Důvody odrazující respondenty od podpory neziskových organizací	83
Graf 19	Příspění finančního daru	84
Graf 20	Forma příspěví finančního daru	86
Graf 21	Důvody nepřispění finančního daru	87
Graf 22	Příspění jiné formy daru	88
Graf 23	Jiná forma daru	88
Graf 24	Důvody nepřispění žádného daru	89
Graf 25	Rozhodnutí o příspěví	89

SEZNAM PŘÍLOH

PŘÍLOHA PI: DOTAZNÍK

PŘÍLOHA P I: DOTAZNÍK

Dobrý den, jmenuji se Andrea Bednářová a jsem studentkou Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, oboru Sociální pedagogika v navazujícím magisterském studiu. Ve své diplomové práci se zabývám tématem „*Prosociální chování mladých lidí na počátku jejich profesní dráhy*“. Touto cestou bych Vás ráda poprosila o vyplnění krátkého dotazníku k uvedenému tématu. Výsledky jsou anonymní a budou použity pouze v rámci mé diplomové práce.

Mnohokrát Vám děkuji za Váš čas 😊.

K objasnění:

PROSOCIÁLNÍ CHOVÁNÍ je „*Chování jednotlivce nebo skupiny, které je v souladu s normami dané společnosti. Chování a jednání, které je zaměřeno na dobro druhých, chování zdvořilé, empatické, kooperativní, pomáhající, ochraňující.*“

Začátek dotazníku. Správnou možnost vždy zřetelně zakroužkujte. Děkuji!

1. Vaše pohlaví:

- a. Muž
- b. Žena

2. Váš věk:

- a. 20-25
- b. 26-30

3. Nejvýše dosažené vzdělání:

- a. Základní vzdělání.
- b. Střední vzdělání s výučním listem.
- c. Střední vzdělání s maturitou.
- d. Vysokoškolské vzdělání – bakalářské.
- e. Vysokoškolské vzdělání – magisterské.

4. Slyšel/a jste někdy pojem prosociální chování?

- a. Ano, znám pojem velmi dobře.

- b. Ano, ale nevěděl/a jsem přesný význam slova.
- c. Ne, pojem je pro mě nový.

5. Vnímáte se jako člověk, který jedná prosociálně?

- a. Ano, hodnotím se tak.
- b. Ne, nehodnotím se tak.

6. Myslíte si, že je dobré být člověkem, který jedná prosociálně?

- a. Ano, myslím si, že by měl každý být prospěšný druhému.
- b. Ano, ale pouze pokud to člověka naplňuje.
- c. Ne, nemyslím si, že je to životně důležité.

7. Co vás k tomu vedlo/vede? (Možnost více odpovědí – max. 4)

- a. Rodina, výchova,
- b. Dobrý pocit,
- c. Vliv médií,
- d. Povinnost,
- e. Potřeba pomoci (např. z osobních důvodů),
- f. Soucit,
- g. Morálka,
- h. Víra,
- i. Jiné:

.....

8. Pokud prosociálně nejednáte, z jakých důvodů? (možnost více odpovědí)

- a. Člověk z toho nemá žádnou odměnu materiální, ani finanční.
- b. Nevěřím, že má pomoc druhým jakkoliv pomůže.
- c. Vymstilo se mi to a ztratil jsem v tom smysl.
- d. Ať pomohou druzí.
- e. Bojím se, že pomohu nevhodně a víc situaci přitížím.
- f. Nejsem si jist, kdy je vhodné pomoci.

g. Nepřemýšlel jsem o tom./Doposud mě to nenapadlo.

h. Jiné:

.....

9. Znáte ve svém okolí někoho, kdo se věnuje dobrovolnictví?

- a. Ano.
- b. Nevím o nikom.
- c. Ne, neznám nikoho ve svém okolí.

10. Zaškrtněte, které z uvedených tvrzení nejvíce vyjadřuje Váš názor na dobrovolnictví.

- 11. Ano, každý by měl pomáhat pravidelně.
- 12. Ano, i příležitostná pomoc je víc, než žádná.
- 13. Ne, není to nic významného, každý se má (po)starat o sebe.
- 14. Ne, nesouhlasím s tím, protože dobrovolníci pracují bez finanční odměny.

15. Byl/a jste sám/sama někdy dobrovolníkem?

- a. Ano, jsem aktivním dobrovolníkem již delší dobu.
- b. Ano, občas jako dobrovolník vypomáhám. (občas = alespoň 1x měsíčně)
- c. Ne, nemám o to zájem.
- d. Ne, ale obdivuji každého, kdo dobrovolnictví vykonává.
- e. Ne, ale chtěl bych být.

16. Pokud JSTE dobrovolníkem, jaké důvody Vás k dobrovolnictví vedly? (max. 3 důvody)

- a. Morálka,
- b. Víra,
- c. Osobní důvody,
- d. Nové zkušenosti,
- e. Jiné:

.....

17. Pokud NE, jaké důvody Vás odrazují od toho být dobrovolníkem? (max. 3 důvody)

- a. Žádná finanční odměna.

- b. Nedocení mé práce.
- c. Nedostatek času.
- d. Nevím o této možnosti.
- e. Jiná:

.....

18. Znáte nějakou neziskovou organizaci?

- a. Ano, znám.
- b. Ne, neznám.
- c. Nejsem si jist, co přesně to znamená.

19. Co si myslíte o práci neziskových organizací?

- a. Hodnotím ji pozitivně, je to potřebná a užitečná věc.
- b. Nevím o tom nic bližšího, o práci neziskových organizací se nezajímám.
- c. Jiné:

.....
.....

20. Pomáháte neziskovým organizacím?

- a. Ano, pomáhám pravidelně.
- b. Ne, nepomáhám.

21. Co vás vede k PODPOŘE neziskových organizací?

- a. Důvěra v neziskovou organizaci,
- b. Dobrá věc,
- c. Cílová skupina neziskové organizace,
- d. Tradice,
- e. Známý (pracuje v neziskové organizaci),
- f. Propagace,
- g. Solidarita,
- h. Oslovili mě,

- i. Osobní zájem,
- j. Víra,
- k. Média,
- l. Jiné:

.....

22. Z jakých důvodů neziskové organizace NEPODPORUJETE?

- a. Nevím, jak neziskové organizace podporovat.
- b. Nedůvěřuji v činnost neziskových organizací.
- c. Neziskové organizace by si měly vše zajistit samy.
- d. Jiné:

.....

23. Přispíváte/přispěl(a) jste finančním darem?

- a. Ano, přispívám pravidelně.
- b. Ano, jedenkrát jsem přispěla.
- c. Ne, nepřispívám.

24. Pokud jste odpověděl/a ANO, na co konkrétně jste přispěli? (např. název organizace, nadace, projektu, humanitární akce, přírodní katastrofy, apod.)

.....

.....

25. Jakou FORMOU jste přispěl/a finanční dar? (možnost vybrat více odpovědí – max. 3)

- a. Přispěním do kasičky,
- b. Bankovním převodem,
- c. Složenkou,
- d. Dárcovskou SMSkou,
- e. Jiné:

.....

26. Pokud NE, z jakého důvodu? Uveďte prosím alespoň 1 důvod, který Vás odrazuje od přispění finančního daru.

- a. Nedůvěra.
- b. Nekontrolovatelnost mých peněz.
- c. Přispívat by měl stát a podnikatelé.
- d. Nevím, kde finanční dar poskytnout.
- e. Osobní finanční situace.
- f. Jiná:

.....
.....

27. Přispěl/a jste někdy jiným, než finančním darem? Napište prosím, o jaký typ daru se jednalo

- a. Ano.
- b. Ne.

28. Pokud ANO, vyberte prosím, o jaký typ daru se jednalo (možnost více odpovědí - max. 3)

- f. Hračky,
- g. Knihy,
- h. Jídlo,
- i. Oblečení,
- j. Dobrovolnická pomoc,
- k. Jiná:

.....

29. Pokud NE, co Vás odrazuje od přispění daru v jakékoliv formě?

- a. Osobní situace.
- b. Nikdo mě nikdy neoslovil, abych přispěl.
- c. Nevím, jaký dar je nejvhodnější.

- d. Přispět se chystám, ale vždy to odložím.
- e. Nevěřím, že jakákoliv podpora má smysl.
- f. Jiné:

.....

30. Pokud se rozhodnete jakkoliv přispět:

- a. Rozhodnu si o tom sám/sama.
- b. Nechám si poradit od rodiny nebo přátel.

Konec dotazníku.

Děkuji Vám! 😊